

TEMATIKUS
HELYZETJELENTÉS

Rasszizmus, megkülönböztetés,
intolerancia és szélsőségesesség:
a görögországi és magyarországi
tapasztalatok tanulságai

FRA

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

Ez a jelentés az Európai Unió Alapjogi Chartájának I. címe (Méltóság), III. címe (Egyenlőség) és VI. címe (Igazságszolgáltatás) alá tartozó emberi méltóság (1. cikk), az élethez való jog (2. cikk) és a személyi sérthetlenséghez való jog (3. cikk), a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetés tilalma (4. cikk), a megkülönböztetés tilalma (21. cikk), a kulturális, vallási és nyelvi sokféleség (22. cikk) és a hatékony jogorvoslati és a tisztességes eljárásról való jog (47. cikk) témájához tartozó kérdésekkel foglalkozik.

A Europe Direct szolgáltatás az Európai Unióval kapcsolatos kérdéseire segít Önnek választ találni.

Ingyenesen hívható telefonszám (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*): A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni).

Bővebb tájékoztatást az Európai Unióról az interneten talál (<http://europa.eu>).

FRA – Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége
Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Bécs – Ausztria
Tel. +43 1580 30-0 – Fax +43 1580 30-699
Email: info@fra.europa.eu – fra.europa.eu

Katalógusadatok a kiadvány végén találhatóak.

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2014

ISBN 978-92-9239-427-1
doi:10.2811/65009

© Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2013
A sokszorosítás a forrás megjelölésével megengedett.

Printed in Luxembourg

KLÓRMENTES ELJÁRÁSSAL ÚJRAHASZNOSÍTOTT PAPIRRA NYOMTATVA (PCF)

Rassizmus, megkülönböztetés, intolerancia és szélsőségesesség: a görögországi és magyarországi tapasztalatok tanulságai

Tartalom

TARTALOM.....	3
BEVEZETÉS	5
1. ESETTANULMÁNY: GÖRÖGORSZÁGI VÁLASZLÉPÉSEK A RASSZIZMUS, IDEGENGYŰLÖLET ÉS A KAPCSOLÓDÓ INTOLERANCIA JELENSÉGÉRE.....	9
A migránsokkal szembeni előítélet, megkülönböztetés és gyűlölet-bűncselekmények.....	11
A válaszlépések hatékony végrehajtásának akadályai	20
Az Arany Hajnal esete	24
2. ESETTANULMÁNY: MAGYARORSZÁGI VÁLASZLÉPÉSEK A RASSZIZMUS, IDEGENGYŰLÖLET ÉS A KAPCSOLÓDÓ INTOLERANCIA JELENSÉGÉRE.....	27
A romákkal szembeni előítélet, megkülönböztetés és gyűlölet-bűncselekmények	28
Az antiszemitizmus és az előítélet más formái	34
A válaszlépések hatékony végrehajtásának akadályai	38
A Jobbik esete	42
KÖVETKEZTETÉSEK ÉS TANULSÁGOK AZ EU ÉS TAGÁLLAMAI SZÁMÁRA	45
Nemzeti stratégiák a rasszista és hasonló bűncselekmények ellen.....	46
A rasszista és hasonló bűncselekmények kezelése	47
A rendőrség iránti bizalom erősítése	48
Fellépés a szélsőségek ellen	49
Többszereplős partnerségek	50
A sokszínűség tudatosítása	50
FRA SZAKIRODALOM.....	51
1. MELLÉKLET: AZ FRA ÁLTAL FELKERESETT ÁLLAMI HATÓSÁGOK, HIVATALOS EMBERI JOGI SZERVEK ÉS CIVIL SZERVEZETEK.....	53
2. MELLÉKLET: UNIÓS FINANSZÍROZÁSI LEHETŐSÉGEK	55
Menekültügyi és Migrációs Alap.....	55
Alapvető jogok és polgárság finanszírozási program, 2007–2013	55
Jogok és polgárság program, 2014–2020 – Jogérvényesülési Főigazgatóság	56
Belső Biztonsági Alap – a rendőrségi együttműködés, a bűnmegelőzés és a bűnözés elleni küzdelem, valamint a válságkezelés pénzügyi támogatására szolgáló eszköz.....	56
Jogérvényesülés program	57
Progress program	58
EIDHR – a demokrácia és az emberi jogok európai eszköze.....	58

Bevezetés

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) célkitűzése, hogy az uniós jog végrehajtása során felmerülő alapjogi kérdésekben segítséget és szakértelmet nyújtson az Európai Unió (EU) és tagállamai számára. A 168/2007/EK tanácsi rendelet (alapító rendelet) e cél érdekében előírja, hogy az ügynökség „saját kezdeményezésre, illetve az Európai Parlament, a Tanács vagy a Bizottság kérésére konkrét témakörökben következtetéseket és véleményeket dolgoz ki és tesz közzé”. A rendelet azt is kimondja, hogy az ügynökségnek „az uniós politikák vonatkozásában kiemelt jelentőségű témákról tematikus jelentéseket kell készítenie”.¹

Az FRA ehhez objektív, megbízható és összehasonlítható adatokat és információkat gyűjt az összes vagy néhány uniós tagállamban. Ezek a kérdések nem egyformán érintik az EU tagállamait. Bizonyos témák egyes tagállamokban indokolhatják a helyzet elemzését: ilyen eset volt például, amikor az ügynökség egy országról az érintett tagállamok hatóságaival szoros együttműködésben „tematikus helyzetjelentéseket” tett közzé. Az FRA eddig két, konkrét tagállammal foglalkozó tematikus helyzetjelentést adott ki: *Coping with a fundamental rights emergency: The situation of persons crossing the Greek land border in an irregular manner (Meglátáskeresés egy alapjogi szükséghelyzetre: a görög szárazföldi határt illegálisan átlépők helyzete)* és *Violent attacks against Roma in the Ponticelli district of Naples in Italy (A romák elleni erőszakos támadások Nápoly Ponticelli kerületében, Olaszország)* címmel. Az ügynökség több kutatási projektjében csak a tagállamok egy bizonyos körével foglalkozott: a muszlim és nem muszlim fiatalok körében előforduló megkülönböztetést, társadalmi marginalizálódást és erőszakot vizsgáló projekt például három tagállamra terjedt ki, a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyekben az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést vizsgáló projekt nyolc tagállamra, az antiszemitizmus érzékeléséről és a kapcsolódó tapasztalatokról szóló projekt pedig kilenc tagállamra.²

A tematikus helyzetjelentésekből jobban meg lehet ismerni az alapvető jogokkal kapcsolatos szakpolitikák hatékony végrehajtásának mozgatórugóit és akadályait, ezáltal lehetővé válik olyan jó gyakorlatok megismerése, amelyeket más uniós tagállamokba és az uniós szakpolitikákba is át lehetne ültetni. Ez az Általános Ügyek Tanácsa 2011. május 23-i ülésének következtetéseiben is szerepel, amelyben a Tanács a magyar elnökség alatt felkérte az FRA-t, hogy „támaszkodjon

a tematikus helyzetjelentések kiadásának gyakorlataira azokkal az alapjogi kérdésekkel összefüggésben, amelyek érintik az európai uniós jogokat az intézmények, illetve a tagállamok általi, saját hatáskörükön belüli végrehajtását”.³

Az EU Tanácsa saját Bel- és Igazságügyi Tanácsának 2013. december 5–6-i ülésén elfogadott, a gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelemről szóló következtetéseiben kiemelte az FRA fontos szerepét az alapvető jogokkal kapcsolatos szakértelem és független elemzés biztosításában a mandátuma szabta kereteken belül. A következtetések felhívták a figyelmet az FRA közelmúltbeli jelentéseire, amelyekben dokumentálta a gyűlölet-bűncselekmények mértékét és hatását Európában, és javaslatot tett a gyűlölet-bűncselekmények láthatóságának növelésére és az áldozatok jogainak három – jogalkotási, politikai és gyakorlati – szinten történő elismerésére. A Tanács felkérte az FRA-t, az Európai Rendőrakadémiát (Cepol), az Európai Rendőrségi Hivatalt (Europol) és a büntetőügyekben történő igazságügyi együttműködésért felelős uniós ügynökséget, az Eurojustot, hogy folytassák a gyűlölet-bűncselekmények ellen tett erőfeszítéseiket. A Tanács azt javasolta, hogy mandátumukat figyelembe véve egyesítsék a szakértelmüket. Az FRA-nak továbbra is törekednie kell arra, hogy az EU egészére kiterjedő felmérések révén objektív, megbízható és összehasonlítható módon értékelje a rasszizmus, idegengyűlölet, antiszemitizmus és a gyűlölet-bűncselekmények más formáinak mértékét. Az ügynökségnek az uniós tagállamokkal is együtt kell dolgoznia, hogy megkönnyítse a jó gyakorlatok cseréjét, és kérésre segítse a gyűlölet-bűncselekmények bejelentését ösztönző és megfelelő nyilvántartását biztosító hatékony módszerek kidolgozására irányuló erőfeszítéseiket.⁴

Ugyanezen a tanácsi ülésén az FRA értékeléséről szóló következtetéseiben a Tanács arra kérte az uniós tagállamokat, hogy teljes mértékben használják ki az FRA szakértelmét, a megbízatása szabta keretek között.⁵

1 A Tanács 2007. február 15-i 168/2007/EK rendelete az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének létrehozásáról, HL L 53., 2007., 4–5. o.
2 Lásd: FRA (2011a), FRA (2009a), FRA (2010a), FRA (2011b) és FRA (2012a), FRA (2013a).

3 Az Európai Unió Tanácsa (2011), Következtetések az Európai Unió Alapjogi Chartájának végrehajtására irányuló tanácsi fellépésekről és kezdeményezésekről, az Általános Ügyek Tanácsának 3092. ülése, Brüsszel, 2011. május 23., elérhető: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/genaff/122181.pdf.
4 Az Európai Unió Tanácsa (2013), A Tanács következtetése a gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelemről az Európai Unióban, a Bel- és Igazságügyi Tanács 2013. december 5–6-i ülése, Brüsszel, elérhető: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/jha/139949.pdf.
5 Az Európai Unió Tanácsa (2013), A Tanács következtetése az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének értékeléséről, a Bel- és Igazságügyi Tanács 2013. december 5–6-i ülése, Brüsszel, elérhető: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/jha/139961.pdf.

A rasszizmus, az idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia elleni küzdelem az FRA többéves, az ügynökség munkaterületeit meghatározó keretrendszereként állandó eleme. A jelenlegi, a 2013–2017 közötti időszakra szóló tervbe beletartozik a nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, életkor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés tematikus területe.⁶

E tekintetben az uniós jogszabályok közül a leginkább releváns a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről szóló, 2008. november 28-i 2008/913/IB tanácsi kerethatározat és a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelv. Az uniós tagállamok ugyancsak elkötelezték magukat az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 2. cikkében foglalt értékek tiszteletben tartása és védelme mellett: „Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közősek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.”⁷

Az FRA éves jelentéseiben minden uniós tagállamra nézve elemzi a helyzetet a megkülönböztetés, a rasszizmus és a kapcsolódó intolerancia terén. A 2013 júniusában megjelent éves jelentés megállapítja, hogy „a rasszizmus, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia motiválta bűncselekmények, a szélsőséges ideológiai elemek politikai és társadalmi párbeszédben való általános jelenléte és az egészségügyi ellátásban, oktatásban, foglalkoztatásban és lakhatásban alkalmazott etnikai megkülönböztetés az Európai Unió (EU) egész területén észlelhető jelenségek”.⁸ Ezzel összefüggésben az FRA megjegyezte, hogy országos, uniós és nemzetközi szinten egyre nagyobb aggodalomra adnak okot a megkülönböztetés, rasszizmus és a kapcsolódó intolerancia folyamatos megnyilvánulása két uniós tagállamban, mégpedig Görögországban

és Magyarországon,⁹ és ehhez – az EU-ban egyedülálló módon – a szélsőséges retorikát használó pártok nemzeti parlamentben való jelenléte is társul: Görögországban az Arany Hajnal (Χρυσή Αυγή) mindegyikét az illegális migránsokat veszi célba, míg Magyarországon a Jobbik Magyarorszáért Mozgalom

9 Európa Tanács Emberi Jogok Biztosa (2013) *Report by the Council of Europe Commissioner for Human Rights following his visit to Greece, 28 January to 1 February 2013* [Az Európa Tanács emberi jogi biztosának jelentése a 2013. január 28. és február 1. közötti görögországi látogatásáról], CommDH(2013), 2013. április 16., elérhető: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2053611;OHCHR> (2012), „UN Special Rapporteur on the human rights of migrants concludes the fourth and last country visit in his regional study on the human rights of migrants at the borders of the European Union: Greece” [Az ENSZ migránsok emberi jogaiért felelős különelőadója negyedik és utolsó országos látogatását végezte az Európai Unió határain élő migránsok emberi jogait vizsgáló regionális felmérése keretében: Görögország], hír, 2012. december 3., elérhető: www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=12858&LangID=E; A görög ombudsman (2013), *The phenomenon of racist violence in Greece and responses to it* [A rasszista erőszak jelensége Görögországban és az erre adott válaszok], különjelentés, 2013. szeptember, elérhető: www.synigoros.gr/resources/docs/eidikiekthesiratsistikivia.pdf; Human Rights Watch (2013), *Unwelcome Guests – Greek Police Abuses of Migrants in Athens* [Hívatlan vendégek – A görög rendőrség részéről az athéni migránsokat érő visszaélések], elérhető: www.hrw.org/sites/default/files/reports/greece0613_ForUpload.pdf; Európai Parlament (2013), *Parlamenti kérdések: a görög parlamenti képviselők rasszista kijelentései a görög parlamentben*, elérhető: www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2013-009567+0+DOC+XML+Vo//EN; Emberi Jogok Bizottság (2010), *Consideration of reports submitted by States parties under Article 40 of the Covenant, Concluding observations of the Human Rights Committee – Hungary* [A részes államok által az Egyezségokmány 40. cikke szerint benyújtott jelentések mérlegelése, Az Emberi Jogok Bizottság záró megjegyzései – Magyarország], CCPR/C/HUN/CO/5, elérhető: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fHUN%2fCO%2f5&Lang=en; Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda, Minority Rights Group International és a budapesti Szerb Intézet (2010), *Shadow report to Hungary’s fifth periodic report under the ICCPR* [Árnyékjelentés Magyarország ICCPR szerinti ötödik időszaki jelentéséhez], elérhető: www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/ngos/LDBNEM_Hungary100.pdf; Európa Tanács, Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI) (2012), *ECRI conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Hungary subject to interim follow-up* [Az ECRI következtetései a Magyarországra vonatkozó, időközi ellenőrzés alá eső ajánlások végrehajtásáról], elérhető: www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Hungary/HUN-IFU-IV-2012-008-ENG.pdf; EBESZ, ODIHR (2010), *Addressing violence, promoting integration: Field Assessment of Violent Incidents against Roma in Hungary* [Az erőszak kezelése, az integráció támogatása: A romák elleni magyarországi erőszakos incidensek helyszíni értékelése], Varsó, elérhető: www.osce.org/odihr/68545; Magyarország kormánya (2013), *Memorandum: remarks of the Government of Hungary on the report of the European Parliament on the situation of fundamental rights in Hungary* [Memorandum: Magyarország kormányának észrevételei az Európai Parlamentnek az alapjogok magyarországi helyzetéről szóló jelentéséhez], elérhető: www.kormany.hu/download/1/03/fooo0/Hungarian%20Memorandum%20on%20the%20Tavares%20report.pdf.

6 Lásd: A Tanács 2013. március 11-i 252/2013/EU határozata az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége 2013 és 2017 közötti többéves keretének létrehozásáról, HL L 79., 2013.

7 Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ), HL C 326., 2012., 187. o.

8 FRA (2013b).

fő célpontjai a romák és a zsidók. Az Arany Hajnal félkatonai csoportokba szervezi tagjait, és közvetlenül részt vesz erőszakos bűncselekményekben, a Jobbik pedig nyíltan támogatja a félkatonai szervezetek vagy csoportok hasonló tevékenységeit. A közelmúltban készült közvélemény-kutatások az ilyen tevékenységek beszüntetésére tett erőfeszítések ellenére mindkét tagállamban azt mutatják, hogy ezeknek a pártoknak a népszerűsége továbbra is viszonylag magas, különösen a fiatalabb korosztály körében.

Az FRA ezért kezdeményezte ennek a tematikus jelentésnek az összeállítását, hogy alaposan megvizsgálja az állami hatóságok, hivatalos emberi jogi szervek és civil társadalmi szervezetek által a rasszizmus, megkülönböztetés, intolerancia és szélsőséges jelenségre adott válaszok hatékonyságát. Ebbe beletartozik az eddigi intézkedések hatékony végrehajtását esetlegesen akadályozó tényezők meghatározása és azok elhárítása, valamint az esetleg nem kellőképpen kihasznált mozgatórugók megkeresése.

A kutatás azt jelzi, hogy a két uniós tagállam esetében akadnak közös vonások. Mindkét országra jellemző például, hogy az állami hatóságok nem szívesen ismerik el ezeknek a jelenségeknek a súlyosságát és társadalmi hatását. Mindkét országnak meg kell küzdenie a félkatonai tevékenységekkel és szélsőséges retorikával működő pártok közvéleményre gyakorolt befolyásával. A kutatásból az is kitűnik, hogy vannak

fontos különbségek például a megkülönböztetéssel és gyűlölet-bűncselekményekkel szemben biztosított jogi védelem mértékét vagy a migránsok és kisebbségek társadalmi beilleszkedését célzó erőfeszítéseket tekintve. Ezek a különbségek teszik szükségessé esettanulmányok bemutatását a jelentésben annak érdekében, hogy a nemzeti sajátosságok garantáltan figyelembe legyenek véve. A jelentés ezért két részből áll, amelyek külön tárgyalják a két tagállamban fennálló helyzetet, egy záró rész pedig a közös következtetéseket és az EU és tagállamai tágabb körére érvényes megfontolásokat tartalmazza.

A jelentésben ismertetett elemzés elsősorban az FRA vezető munkatársai és a két uniós tagállam kormánytisztviselői, ügyészei, bűnüldöző hatóságai, parlamenti képviselői, hivatalos emberi jogi szervei és civil társadalmi szervezetei között 2013 második felében lezajlott tényfeltáró találkozókra támaszkodik (lásd a mellékletet). Ezekre a találkozókra az ügynökség Görögországban és Magyarországon működő nemzeti összekötő tisztviselőinek támogatásával került sor. Az FRA ezúton szeretne köszönetet mondani Görögország és Magyarország kormányának, valamint mindazon szervezeteknek, amelyekkel találkozott, az ülések lebonyolításához nyújtott széles körű támogatásukért. Az elemzés a fentiekén kívül a dokumentumelemzés révén összegyűjtött vagy a találkozók alatt vagy után az FRA tárgyalópartnerei által közölt másodlagos adatokra is támaszkodik.

1. esettanulmány: Görögországi válaszlépések a rasszizmus, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia jelenségére

Az FRA által megkérdezett görög parlamenti képviselők, kormányzati képviselők és köztisztviselők elmondása szerint Görögországban az utóbbi néhány évben a rasszista erőszak, megkülönböztetés és intolerancia, valamint a szélsőséges jelenségnek ugrásszerű megnövekedését lehetett tapasztalni. Az ilyen jelenségek gyakoribbá válását két, egymással összefüggő tényező együttes fennállásának tulajdonították: az akut gazdasági válság társadalmi és politikai hatásának, különösen a munkanélküliség fiatalok körében tapasztalható drámai növekedésének,¹⁰ valamint a harmadik országbeli állampolgárok, különösen a menedékkérők és illegális migránsok rendkívül nagy számának, akik közül sokan súlyos nélkülözés közepette élnek az athéni városközpontban.¹¹

A görögországi tárgyaló felekkel való találkozók alkalmával nyilvánvalóvá vált, hogy a meglévő jogi apparátus nem kínál megfelelő védelmet a rasszizmussal,

az idegengyűlölettel és a kapcsolódó intoleranciával szemben. A közelmúltban azonban felerősödtek a migrációval és a rasszizmussal kapcsolatos kérdések kezelésére szolgáló új jogszabályok bevezetésére tett erőfeszítések.

Az FRA tárgyaló felei közül sokan úgy gondolják, hogy az állami szektor emberi és pénzügyi erőforrásainak jelentős lefaragásai, amelyek az első és a második gazdasági kiigazítási program¹² keretében végrehajtott költségvetési és közigazgatási reformból eredtek, jelentősen túlterhelték az állami hatóságok kapacitását ahhoz, hogy az ilyen jelenségeket hatékonyan tudják kezelni.

A tárgyaló felek azt is felvetették, hogy a Görögországban jelen lévő illegális migránsok és menedékkérők számának növekedése nagyrészt annak tulajdonítható, hogy szerintük az uniós tagállamok között egyenlőtlenül oszlik meg a menedék vagy jobb foglalkoztatási lehetőségek reményében az EU-ba érkező harmadik országbeli állampolgárok befogadásának terhe.¹³ Azt is jelezték, hogy ez a teher magyarázatot adhat a szélsőséges Arany Hajnal¹⁴ párt növekvő befolyására és 2012-es választási sikereire, valamint a migránsokat ért fenyegetésekre és testi sértésekre szélsőséges csoportok részéről.

10 Az Eurostat szerint 2013. júniusban Görögország teljes munkanélküliségi rátája 27,3% volt (a 15-74 éves korosztály körében), a fiatalok munkanélkülisége pedig 58,2%-on állt (a 25 év alattiak körében); ezek a ráták a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (ILO) definíciója alapján a munkaerő százalékában fejezik ki a munkanélküliek arányát. Az adatok harmonizált és szezonalitással korrigált formában szerepelnek.

11 Az illegális migránsok számára vonatkozó, letartóztatási adatokon alapuló becslések 2011-ben legfeljebb 390 000-re teszik a migránsok számát, lásd: Maroukis, T.(2012), *Update report Greece: The number of irregular migrants in Greece at the end of 2010 and 2011 [Az illegális migránsok száma Görögországban, 2010 végén és 2011-ben]*, Adatbázis az illegális migrációról, elérhető: http://irregular-migration.net/fileadmin/irregular-migration/dateien/4.Background_Information/4.5.Update_Reports/Maroukis_2012_Update_report_Greece_2.pdf). A Görögországban tartózkodó külföldi népesség, köztük az uniós és a nem uniós polgárok létszáma 2012-ben 975 374 fő volt, ami a teljes népesség 8,8%-át jelentette. Ez az arány az uniós átlagnak több mint kétszerese, de elmarad az ausztriai, belgiumi, ciprusi, észtországi, németországi, írországi, lettországi, luxemburgi és spanyolországi aránytól. Ugyanez a szám 2001-ben 762 191 külföldi állampolgár, 2004-ben pedig 891 197 külföldi állampolgár volt (az adatok itt találhatóak: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/main_tables).

12 Európai Bizottság, Gazdaság és pénzügyek, Pénzügyi segítségnyújtás Görögországnak, 2013. szeptember 29., elérhető: http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/.

13 A menedéjjoggal kapcsolatban gyakran említették, hogy át kellene értékelni az egy harmadik ország állampolgára által a tagállamok egyikében benyújtott menedéjjog iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó szempontok és eljárási szabályok megállapításáról szóló, 2003. február 18-i 343/2003/EK tanácsi rendeletet, HL L 50., 2003., elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R0343:HU:HTML>.

14 BBC News (2013), „Profile: Greece’s far-right Golden Dawn party” [Profil: A görögországi szélsőjobboldali Arany Hajnal párt], 2013. október 1., elérhető: www.bbc.co.uk/news/world-europe-24346993.

Az FRA által megkeresett hivatalos emberi jogi szervek és civil társadalmi szervezetek szintén arról számoltak be, hogy a görög társadalomban meredeken megnövekedett a rasszista erőszak, megkülönböztetés, intolerancia és szélsőségeség. Anélkül azonban, hogy csökkenteni próbálták volna a gazdasági válság befolyásának jelentőségét, azt is állították, hogy a jelenséghez érdemben hozzájárult az állami hatóságok válaszlépéseinek huzamos ideig tartó hatástalansága. Amellett érveltek, hogy az állami hatóságok hatékony válaszlépéseinek hiánya annak tulajdonítható, hogy a politikai döntéshozók korlátozott mértékben vannak tisztában a rasszizmus és az intolerancia mértékével és tágabban vett társadalmi hatásával, valamint hogy a köztisztviselők, különösen a bünydőzésben dolgozók korlátozott szakértelemmel rendelkeznek az ilyen jelenségek hatékony kezelése terén.

Hangsúlyozták ezenkívül, hogy bár az utóbbi években nőtt a rasszista erőszak és intolerancia intenzitása és gyakorisága, bőven van bizonyíték arra, hogy ezek a jelenségek már régóta jelen vannak. A nemzeti hivatalos emberi jogi szervek, például a Görög Nemzeti Emberi Jogi Bizottság (NCHR),¹⁵ a nemzetközi szervek, például az Európa Tanács Rasszizmus és Intolerancia elleni Európai Bizottsága (ECRI), a nemzetközi civil társadalmi szervezetek, köztük a Human Rights Watch, valamint az FRA ismételt és következetesen alábecsülték a rasszizmus és az intolerancia jelenlétét az országban, az ezek kezelése érdekében tett hatékony intézkedések hiányával együtt.

Az NCHR 2001-ben például arra hívta fel a figyelmet, hogy „az 1999–2001 közötti években a görög polgárok, de rajtuk kívül a köztisztviselők (rendőrség) által is elkövetett, a modern görög társadalomban előzmény nélküli, különösen erőszakos tettek, amelyek főként a Görögországban jogszerűen tartózkodó külföldi migránsok ellen, de a roma közösség tagjai ellen is irányultak, világosan jelzik, hogy az államnak haladéktalanul új, átfogó jogszabályt kell bevezetnie és végrehajtania a görögországi »faji megkülönböztetés« felszámolása és az azzal szembeni védelem érdekében”.¹⁶ Az ECRI 2003-ban megjegyezte, hogy „a rasszizmusnak és intoleranciának kitett csoportok által tapasztalt problémák közül sok közvetlenül a többségi népesség velük szembeni attitűdjéből ered. Amikor a nemzeti hatóságok az etnikai vagy vallási toleranciának kedvező intézkedések meghozatalát tervezik, a többség gyakran olyan vehemensen reagál, hogy a hatóságok inkább nem erősködnek, vagy akár meg is hátrálnak. Bár a görög hatóságok tesznek erőfeszítéseket, hogy figyelmeztessék a lakosságot a rasszizmus

veszélyeire, a média, a politikusok, a köztisztviselők, a vallási vezetők – a fő vallás vezetői is – és a széles nyilvánosság még mindig gyakran tesz rasszista megjegyzéseket a bevándorlókra, menekültekre és menedékkérőkre, köztük a romákra, zsidókra és bárkire, aki nem görög származású, vagy nem a Görögországban domináns vallást gyakorolja.”¹⁷

Ennek fényében az az uralkodó feltételezés, miszerint a rasszista erőszak, megkülönböztetés és intolerancia, illetve szélsőségeség jelenségét főként az újonnan megjelenő problémáknak, például a gazdasági válságnak és a migrációnak lehet tulajdonítani, nem járul hozzá a hatékony válaszlépések kidolgozásához. Ez a feltételezés, amellyel gyakorlatilag a görög állami hatóságokat képviselő tárgyaló felek mindegyike egyetértett, figyelmen kívül hagyja a társadalmi intolerancia és az egyenlő bánásmód tágabb témájáról szóló korábbi jelentések, például a fentiekben idézettek tanúságát. Ezeket a problémákat kétségkívül felerősíti a gazdasági válság súlyos hatása, de nem feltétlenül ez a kiváltó ok. A célzott, hatékony válaszlépések kidolgozásához alapvető lépés lenne ezeknek a tágabb kérdéseknek az elismerése.

A rasszista incidensekkel kapcsolatos helyzet súlyosságát támasztják alá az NCHR, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának (UNHCR) görögországi hivatala és más civil társadalmi szervezetek által 2011-ben létrehozott, a rasszista erőszakos cselekményeket nyilvántartó hálózat¹⁸ révén gyűjtött adatok. A hálózat arról számolt be, hogy az áldozatok egyre gyakrabban az Arany Hajnal jelével ellátott, jól felismerhető fekete pólót viselő személynek írják le az elkövetőket.¹⁹ A hálózat 2012-es éves jelentése szerint a rasszista indíttatású támadások áldozatai 91 esetben úgy jellemezték az elkövetőket, mint akik csoportba szerveződve, gyakran nagytestű kutyákkal fekete ruhában járnak; esetenként katonai terepnadrágot és a teljes arcot eltakaró sisakot viselnek, vagy elfedik az arcukat egyes területeken „járőrözve”, és többnyire a láthatóan etnikai kisebbségi csoportokat támadnak meg az utcán, tereken vagy tömegközlekedési megállóknál. Nyolc esetben az áldozatoknak sikerült azonosítaniuk az Arany Hajnalhoz köthető személyeket, akiket azért ismertek, mert látták őket a párt által a térségben szervezett nyilvános rendezvényeken tevékenykedni, vagy mert köztudottan tagjai a párt helyi szervezetének.

15 A Görög Köztársaság Nemzeti Emberi Jogi Bizottsága, elérhető: <http://www.nchr.gr/>.

16 NCHR (2001), Éves jelentés, Athén, 202. o., elérhető: www.nchr.gr/images/pdf/aithsies_ekthesiseis/2001/ekthesiz001_gr.pdf.

17 ECRI (2003), *Third report on Greece [Harmadik jelentés Görögországról]*, 2003. december 5., elérhető: http://hudoc.ecri.coe.int/XML/Ecri/ENGLISH/Cycle_03/03_CbC_eng/GRC-CbC-III-2004-24-ENG.pdf.

18 További információért lásd az UNHCR rasszizmussal foglalkozó weboldalát: www.unhcr.org/1againstracism.

19 Rasszista Erőszakot Nyilvántartó Hálózat (2012), Éves jelentés (online), UNHCR, elérhető: http://www.unhcr.org/1againstracism/11940/?doing_wp_cron=1379691703.1676959991455078125000.

Az FRA-val tartott találkozók alkalmával az NCHR, az ombudsman és a civil társadalmi szervezetek utaltak arra, hogy a közterületeken a verbális sértéssel járó incidensek is gyakoribbak lettek. Ezt szemlélteti az amerikai külügyminisztérium 2012 novemberében²⁰ amerikai látogatók részére kiadott figyelmeztetése is, miszerint „emelkedik az ok nélküli zaklatások és erőszakos támadások száma az olyan személyekkel szemben, akiket bőrszínük alapján külföldi migránsnak néznek. A legnagyobb veszélynek az afrikai, ázsiai, spanyol vagy közel-keleti felmenőkkel rendelkező amerikai polgárok vannak kitéve. [...] Az amerikai nagykövetség megerősítette azokat a jelzéseket, miszerint a rendőrség afroamerikai származású amerikai állampolgárokat vett őrizetbe, amikor Athénban illegális bevándorlókat keresett.”²¹

A migránsokkal szembeni előítélet, megkülönböztetés és gyűlölet-bűncselekmények

Görögországban a gyűlölet-bűncselekményekkel és gyűlöletbeszéddel foglalkozó elsőszámú jogszabály a 927/1979. sz. törvény a faji megkülönböztetésre irányuló cselekmények vagy tevékenységek büntetéséről.²² Az ilyen cselekmények és tevékenységek esetében 2005 óta hivatalból vádat lehet emelni (a 3386/2005. sz. törvény 71.4. cikke). A törvény úgy rendelkezik, hogy aki más embereket nyilvánosan, szóban, írásban, képekkel vagy bármilyen más eszközzel szándékosan olyan tettek végrehajtására vagy tevékenységek végzésére bátorít, amelyek más személyekkel vagy személyek csoportjaival szembeni megkülönböztetést, gyűlöletet vagy erőszakot eredményezhetnek pusztán ez utóbbi személyek faji vagy etnikai származása vagy vallása²³ miatt, legfeljebb két évig terjedő szabadságvesztéssel és/vagy pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető. A büntetések arra az esetre is érvényesek, amikor a személy faji megkülönböztetéshez vezető propagandát vagy hasonló tevékenységeket folytató szervezetet alapít vagy ilyen szervezetben részt vesz. A törvény tiltja a személyek vagy csoportok elleni, a faji vagy etnikai származásukon vagy vallásukon alapuló, sértő gondolatok szóbeli, írásbeli, képek vagy más eszközök révén történő nyilvános kifejezését.

20 Ez a figyelmeztetés a jelentés megírása idején, 2013. októberben változatlanul hatályban volt.

21 U.S. Department of State, Bureau of Consular Affairs, elérhető: http://travel.state.gov/travel/cis_pa_tw/cis/cis_1127.html.

22 927/1979. sz. törvény ΦΕΚ 139 1979 Τεύχος Α, elérhető: http://www.et.gr/idoscs-nph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wGrY_r85_PxvndtvSoClrL8ndsiOD8jfQt5MXDolZQLWPU9yLzB8V68knBzLCmTXKaO6fpVZ6Lx9hLslJUqeiQcrBRwr3vIOKOPULbJlJtZHK8N633ajxYbx_Vaj5Egl.

23 A vallás mint ok utólag, az 1419/1984. sz. törvény 24. cikkével kerül be a rendelkezésbe.

A büntetés ebben az esetben legfeljebb egy évig terjedő szabadságvesztés és/vagy pénzbírság lehet.

Az etnikai, faji, vallási vagy szexuális irányultságon alapuló előítélet mint indíték fogalmát 2008-ban, a büntető törvénykönyv 79. cikkét módosító 3719/2008. sz. törvény²⁴ 23. cikkével vették fel a súlyosbító körülmények közé. A cikket 2013-ban a 4139/2013. sz. törvény²⁵ 66. cikkével tovább módosították: az indítéknak tekinthető előítéletek közé felvették a genetikai tulajdonságokat és a nemi identitást, és rendelkezés született arról, hogy a kiszabott büntetéseket nem lehet felfüggeszteni.²⁶

Az ECRI 2009-ben nyomatékosította, hogy a görög hatóságok „maguk is elismerték, hogy a 927/1979. sz. törvényt továbbra is ritkán alkalmazzák, jól lehet, az információk fajgyűlöletre való felbujtás eseteire utalnak Görögországban.”²⁷ A 927/1979. sz. törvénnyel kapcsolatban a másik bíráló az volt, hogy csak akkor alkalmazható, ha kizárólag a faji, etnikai származás vagy vallás a tettet kiváltó alapindíték.²⁸ A Legfelsőbb Bíróság például 2010-ben elutasított egy antiszemita könyv kiadásával kapcsolatos megsemmisítés iránti fellebbezést, mivel a vádlottról megállapította, hogy a zsidókat „nem pusztán a faji és etnikai származásuk miatt gyalázta, hanem elsősorban a világhatalomra való törekvésük, e célok elérésére használt módszereik és összeesküvő tevékenységeik miatt.”²⁹ A közelmúltban azonban, 2013. november 20-án az athéni elsőfokú rendőrbíróság elfogadta a rasszizmust mint indítékot, amikor az Arany Hajnal két feltételezett tagját 41 hónap szabadságvesztésre ítélte egy migráns tulajdonában lévő üzlet felgyújtásáért.

24 3719/2008. sz. törvény – ΦΕΚ 241 Τεύχος Α, elérhető: <http://nomoi.info/ΦΕΚ-A-241-2008-σελ-1.html>.

25 4139/2013. sz. törvény – ΦΕΚ 74 Α, elérhető: www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=YTYbjcYuEkl%3D&tabid=132.

26 Európa Tanács, Rasszizmus és Intolerancia elleni Európai Bizottság (ECRI) (2009), *ECRI Report on Greece (fourth monitoring cycle)* [Az ECRI jelentése Görögországról, negyedik megfigyelési ciklus], Strasbourg, Európa Tanács, 2009. április 2., elérhető: www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Greece/GRC-CbC-IV-2009-031-ENG.pdf.

27 Európa Tanács, ECRI (2009), *ECRI Report on Greece (fourth monitoring cycle)* [Az ECRI jelentése Görögországról, negyedik megfigyelési ciklus], Strasbourg, Európa Tanács, 2009. április 2., 13. o., 17. bekezdés, elérhető: www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Greece/GRC-CbC-IV-2009-031-ENG.pdf.

28 Sitaropoulos, N. (2002), *Transposition in Greece of the European Union Directive 2000/43 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin [A személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló 2000/43/EK európai uniósi irányelv görögországi átültetése]*, www.mmo.gr/pdf/library/Greece/Sitaropoulos_GR-RACISM.pdf.

29 Görögország, a Legfelsőbb Bíróság 3/2010. határozata, elérhető: www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=H9946F7BRL9LVHJZYRVYLEKGB78DDI&apof=3_2010.

Akik 2013 júniusában részt vettek az FRA-val rendezett találkozókon, kivétel nélkül egyetértettek azzal, hogy a meglévő jogszabály alkalmazása soha nem volt hatékony. Az FRA által megkérdezett ügyészek például azzal érveltek, hogy az előítéletet mint indítékot nagyon nehéz úgy kivizsgálni, hogy a büntetési tételek mérlegelésekor súlyosbító körülménynek lehessen használni, ezért a vonatkozó jogi rendelkezéseket a gyakorlatban nem lehet alkalmazni. A Legfelsőbb Bíróság alügyésze rámutatott, hogy bár sok esetben nyilvánvaló lehet a rasszista indíték, a bírók ezt nem mindig veszik figyelembe. Ennek az lehet az oka, hogy a rendőrségi nyomozási jegyzőkönyvekben nincs elég bizonyíték erre vonatkozóan, vagy mert a bírósági eljárás során nem fordítanak kellő figyelmet az ilyen bizonyítékokra.

Az Európa Tanács emberi jogi biztosának 2013-as jelentése ugyanezt a véleményt fogalmazta meg: „A biztost úgy tájékoztatták [...], hogy az illetékes hatóságok mérlegelik azokat a jogszabályi módosításokat, amelyek külön bűncselekménnyé nyilvánítanak a rasszista erőszak eseteit. Gyakorló jogi szakemberek jelezték, hogy egy ilyen rendelkezés megkönnyítené a rasszista erőszak miatti vádemelést és a rasszista indíték szerepeltetését a büntetőeljárás korai szakaszaiban, a vádemelést is beleértve, ahelyett, hogy az utolsó szakaszban jelenne meg, amikor a bíróság a büntetési tételt mérlegeli.”³⁰

Az athéni ügyészség kezdeményezésére 2012 novemberében kinevezett, a rasszista erőszak területével foglalkozó különleges ügyész felvetette az FRA-nak, hogy a rendőrségi és bírósági vizsgálatok jelentősen javulnának, ha két feltétel teljesülne: ha az előítéletből elkövetett erőszakos cselekményeket saját jogukon ismernék el bűncselekménynek; és ha a rasszista indítékot kifejezetten megemlítenék mint súlyosbító körülményt a büntető törvénykönyvben szereplő konkrét bűncselekményeknél. Az NCHR és a rasszista erőszakos cselekményeket nyilvántartó hálózat képviselői szintén hangsúlyozták, hogy külön bűncselekményi kategória kellene a rasszista indítékú bűncselekményeknek.

A rendőrség belügyi igazgatóságának képviselői az FRA-val tartott megbeszélés alkalmával megjegyzték, hogy a nyomozás során nehéz azonosítani a rasszista indítékot, és hasznos lenne egy speciális, az információgyűjtéssel és a nyomozással foglalkozó képzés. Az előítélet mint indíték kivizsgálásának javítására az egyik módszer a 2006. május 25-i rendőrségi körlevél (7100/4/3) tényleges végrehajtása lenne. Ez a körlevél

előírja, hogy a rendőrség vizsgálja ki a bűncselekmények indítékát; gyűjtsön érdemi információt; és tartsa nyilván/jelentse be a nemzeti vagy etnikai származás, bőrszín, vallás, fogyatékoság, szexuális irányultság és nemi identitás miatt elkövetett incidenseket, amennyiben ezt az elkövető(k) bevallják vagy az áldozat(ok) vagy a tanú(k) jelzi(k), és ha vannak arra utaló jelek, hogy az elkövető(k) és/vagy az áldozat(ok) eltérő faji, etnikai, vallási vagy társadalmi csoportokhoz tartoznak. A rasszista indítékot ezenkívül a veszélyeztetett etnikai, vallási vagy társadalmi csoportokhoz tartozó személyek vagy külföldiek által a rendőrség ellen benyújtott panaszok esetén is ki kell vizsgálni.

A Görög Emberi Jogi Liga 2013. október 3-án kiadott állásfoglalásában amellel érvel, hogy a rasszista indítékot még a büntetőeljárás elején, a tárgyalás előtti szakaszban kell kivizsgálni. Konkrétan azt állítja, hogy „[...] a fajgyűlöletből eredő bűncselekményt a) vagy különálló bűncselekménynek kell tekinteni, b) vagy súlyosabb ítéletet kell hozzárendelni a bűncselekmények egyes konkrét típusai esetén (pl. az élet, testi épség, személyes szabadság, vagyon ellen elkövetett bűncselekmények) vagy pedig c) általános súlyosbító körülménynek kell minősíteni, egy állandó büntetési tétel meghatározásával. Ezt nem lehet különválasztani az Igazságügyi Minisztérium politikai vezetésének azon felelősségétől, hogy végre világosan jelezze a gyűlölet-bűncselekmények büntetésére való szándékot, azáltal, hogy gondoskodik a 2006. május 25-i 7100/4/3 rendelkezés végrehajtásáról, amely a feltételezett bűncselekmények lehetséges rasszista indítékainak kivizsgálására vonatkozó hatósági kötelezettséggel foglalkozik”.³¹

A rendőrségi körlevél (7100/4/3) mindazonáltal a hivatalos nemzeti emberi jogi szervek jelentései szerint nem követték a gyakorlati végrehajtásának biztosítására irányuló erőfeszítések, például szisztematikus képzés vagy operatív irányutmutások. A Rendvédelmi Minisztérium 2010 májusában elkészített egy Útmutató a vallási és veszélyeztetett társadalmi csoportokkal szembeni rendőri *magatartáshoz* című anyagot, a csoportokba beleértve a migránsokat, romákat, fogyatékosággal élőket, valamint a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) személyeket. Az útmutatót a beszámolók szerint a civil társadalmi szervezetekkel és az ombudsmannal együttműködésben dolgozták ki, de nem jelentették meg, és nem is terjesztették.³² Az FRA által megkeresett rendőrtisztek

30 Európa Tanács, Emberi Jogok Biztos (2013) *Report by Nils Muižnieks following his visit to Greece, from 28 January to 1 February 2013* [Nils Muižnieks jelentése a 2013. január 28. és február 1. közötti görögországi látogatásáról], CommDH(2013), Strasbourg, 2013. április 16., 65. bekezdés, elérhető: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2053611>.

31 Görög Emberi Jogi Liga (2013), *Útítterv: mit tegyünk az Arany Hajnallal*, elérhető: <http://www.hlhr.gr/index.php?MDL=pages&SiteID=961>.

32 To BHMA (2013), 'Εξαγγελίες για αντιμετώπιση της αστυνομικής αυθαιρεσίας που έμειναν στα χαρτιά', 2013. január 22., elérhető: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=494196>; Rendőrségi útmutató, elérhető <http://www.tovima.gr/files/1/2013/kodikas.pdf>.

nem hallottak a körlevélről vagy az útmutatóról, ahogy azt sem gondolták, hogy megfelelően fel lennének készítve az előítélet indítékának hatékony kivizsgálására. A 2013. december elején megjelentetett nemzeti emberi jogi cselekvési terv viszont azt állítja, hogy az útmutató a közelmúltban minden rendőrtiszthez eljutott. A cselekvési terv külön megemlíti azt is, hogy a vonatkozó rendőrségi körlevelet (7100/4/3) 2014 elejére aktualizálni kell.³³

A rasszizmus elleni jogszabályok hatékonyságával kapcsolatos aggályok nyomán a koalíciós kormány 2011-ben bevezetett egy törvénytervezetet a rasszizmus és idegengyűlölet megnyilvánulásai elleni küzdelemről, és ezzel átültette a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről szóló 2008/913/IB tanácsi kerethatározatot (a rasszizmusról és idegengyűlöletről szóló kerethatározat). A 2011-es törvénytervezethez tartozó indokolás megjegyezte, hogy a 927/1979. sz. törvényt ritkán alkalmazták, és nem tekinthető kellőképpen erőteljes eszköznek ahhoz, hogy szembe tudjon szállni a Görögország multikulturális társadalommá való átalakulását kísérő kihívásokkal.³⁴ A parlament heves vitát folytatott a törvénytervezetről, a 2012-ben megválasztott kormány egyik legfőbb koalíciós partnere pedig ellenezte.

2013 májusában a koalíciós kormányban részt vevő pártok két másik törvénytervezetet terjesztettek elő a rasszizmusról és idegengyűlöletről szóló kerethatározat átültetése érdekében, ami komoly politikai vitát váltott ki. A két szocialista párt, a Pánhellén Szocialista Mozgalom (PASZOK) és a Demokratikus Baloldal (DIMAR) egy teljesen új törvénytervezetet javasolt, amelyben szerepel egy rendelkezés a kiutasítással szembeni védelemről azon harmadik országbeli állampolgárok számára, akik áldozatok vagy fontos tanúk, valamint a szüleik, házastársuk és gyermekeik számára.³⁵

A harmadik koalíciós párt, az Új Demokrácia egy másik törvénytervezetet javasolt a 927/1979. sz. törvény módosítására; a javasolt módosítás nem tartalmazta az áldozatok vagy fontos tanúk védelméről szóló

rendeleteket.³⁶ A legnagyobb ellenzéki párt, a Radikális Baloldali Koalíció (Sziiriza) 2013. júniusban egy újabb törvénytervezetet javasolt, amely külön tényállásként kezeli a rasszista előítéletből fakadó bűncselekményeket, az előítélet indítékát felveszi a büntető törvénykönyvbe súlyosbító körülményként és tartózkodási jogállásuktól függetlenül rendelkezik az áldozatok védelméről és támogatásáról.

Ezeknek a törvénytervezeteknek a helyzete egyelőre – 2013. december elején – tisztázatlan, mivel a koalíciós kormány (Új Demokrácia és Paszok) 2013. november 20-án új törvénytervezetet nyújtott be a rasszizmus és idegengyűlölet megnyilvánulásai elleni küzdelemről, a rasszizmusról és idegengyűlöletről szóló kerethatározat átültetése érdekében. Ez az új törvénytervezet módosítja a fent említett 927/1979. sz. törvényt. A törvénytervezet egyesíti a koalíciós kormány pártjai, az Új Demokrácia és a PASZOK korábbi jogalkotási javaslatait, és nagyobb szankciókat és büntetéseket rendel el azoknak az esetében, akik faj, bőrszín, vallás, genetikai származás, etnikai vagy nemzeti származás vagy fogyatékoság alapján személyek vagy személyek csoportjai elleni gyűlöletre vagy erőszakra bátorítanak nyilvánosan vagy ilyen gyűlöletet vagy erőszakot váltanak ki, és ezzel veszélyeztetik a közrendet, illetve az említett személyek életét, szabadságát vagy testi épségét. A törvénytervezet bünteti ezenkívül a népirtás, háborús bűncselekmények, emberiség elleni bűncselekmények, a holokauszt és a náci bűncselekmények nyilvános tagadását vagy dicséretét is, amennyiben ez a magatartás egy faj, bőrszín, vallás, genetikai származás, etnikai vagy nemzeti származás vagy fogyatékoság alapján meghatározott embercsoport ellen irányul, és amennyiben ez a magatartás gyűlöletet vagy erőszakot kelt, vagy fenyegető, támadó jellegű az ilyen csoporttal vagy egy tagjával szemben. A fogyatékoság felvétele az előítéletes indítékok közé túlmutat a rasszizmusról és idegengyűlöletről szóló kerethatározat követelményein, így pozitív intézkedésnek tekinthető. Ez a törvénytervezet a szexuális irányultságot és a nemi identitást viszont nem tünteti fel az előítéletes indítékok között. Felmerült, hogy egy módosítás révén ezek is bekerülhetnének a tervezetbe, de 2013. december 8-ig nem nyújtottak be ilyen módosítást. Meg kell jegyezni azonban, hogy a kormány mérlegelte az azonos nemű párok élettársi kapcsolatának bejegyzésére vonatkozó módosítás lehetőségét, hogy a törvénytervezet eleget tegyen az Emberi Jogok Európai Bírósága 2013. november 7-i ez

33 Görögország, Igazságügyi Minisztérium (2013), Nemzeti emberi jogi cselekvési terv, elérhető: <http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=5239>.

34 A 2011-es törvénytervezet indokolása, 2011. november 16., elérhető: www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/k-fovia-eis.pdf.

35 Parlamenti jelentés a 2011-es törvénytervezetről, elérhető: www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/8090296.pdf és a törvénytervezet szövege, elérhető: www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/8090308.pdf.

36 Parlamenti jelentés a 927/1979. sz. törvényt módosító törvénytervezetről, 2013. május 30., amelyből a tervezet szövege itt érhető el: www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/t-trop927-pro-eis.pdf.

irányú határozatának.³⁷ Az EJEB úgy vélte, hogy nem indokolt az azonos nemű párok kizárása a „közös életre szóló megállapodásról” rendelkező 3719/2008. sz. törvény hatálya alól. A bíróság megállapította, hogy Görögország megsértette az emberi jogok európai egyezményének (EJEE) 14. cikkét a 8. cikkkel együtt. Miután a kormány jelezte a rasszizmusellenes törvénytervezet módosítására irányuló szándékát, a piruszi görög ortodox püspök egy széles körben megjelent nyilatkozatban bírálta ezt a lépést, és kiátkozással fenyegette azokat a parlamenti képviselőket, akik megszavazzák a módosítást.³⁸ 2013. december 15-én még nem lehetett tudni, hogy a módosítást be fogják-e nyújtani.

Magasabb büntetési tételeket helyeztek kilátásba olyan esetekre, amikor az elkövető a feladatkörében eljáró köztisztviselő. Ez a törvénytervezet mindazonáltal nem irányozza elő a politikai szavazati és választójogtól való megfosztást. Arra vonatkozóan sem tartalmaz új rendelkezést, hogy az előítélet indítékát súlyosbító körülményként nyomatékosan figyelembe kellene venni, vagy hogy a rasszista előítéletből eredő bűncselekményeket önálló bűncselekményként kellene felvenni a büntető törvénykönyvbe. Az áldozatok vagy tanúk védelme egy másik, a migrációról és integrációról szóló jogszabályokat egységes szerkezetbe foglaló törvénytervezetben szerepel, amely rendelkezik a kiutasítással szembeni védelemről és humanitárius alapon kiadott tartózkodási engedélyről azon harmadik országbeli személyek esetében, akik súlyos bűncselekmények, gyűlöletbeszéd vagy előítéletből eredő bűncselekmények áldozatai vagy tanúi.³⁹ Az új törvénytervezet a jogi személyek büntetőjogi felelősségéről is rendelkezik, de az állami szervezeteket nem említi. A rádió- vagy televízió-műsorokban elkövetett támadásokra vonatkozó szankciók és büntetések kiszabásának jogát a Nemzeti Rádiós és Televíziós Testületre mint illetékes szervre ruházza. Az internetes gyűlölettel kapcsolatban az új törvénytervezet bűncselekménnyé nyilvánítja a rasszista és idegengyűlölő anyagok számítógépes hálózatokon keresztül történő terjesztését, amennyiben az ehhez felhasznált rendszerek vagy az elkövetők Görögországban találhatóak. A törvénytervezet 2013. december 3-án túljutott a parlamenti vizsgálat első szakaszán. A Human Rights Watch felvette, hogy a törvénynek tartalmaznia kellene a rasszista és idegengyűlölő erőszak leküzdésére irányuló

intézkedéseket, és ösztönöznie kellene az erőszakos gyűlölet-bűncselekmények bejelentését, például azzal, hogy elengedik a panasztételhez általánosan előírt 100 eurós díjat.⁴⁰

A rasszista erőszak elleni fellépésben fontos előrelépés történt 2012 decemberében, amikor a Rendvédelmi Minisztérium egy elnöki rendelet alapján Athénban és Szalonikiben két regionális osztályt, valamint 68 rasszizmus elleni egységet hozott létre, 197 rendőrtisztrel.⁴¹ 2013 februárjában kétnapos tanfolyamot rendeztek a faji vagy etnikai származás miatt elkövetett bűncselekmények megelőzéséről és az ellenük való fellépésről.⁴² Az elnöki rendelet előírja a nem kormányzati szervezetekkel (NGO-k) és nemzetközi szervezetekkel való együttműködést, és az áldozatsegítő szolgálatokat is megemlíti. 2013. január 10-én országos forródrót (11414) jött létre, a rasszista bűncselekmények bejelentésére szolgáló online űrlappal együtt.⁴³ Az ombudsmantól származó információk alapján a forródróton keresztül 2013. szeptemberig 214 panaszt rögzítettek.

Az FRA-val tartott megbeszélésen a rasszista erőszakot nyilvántartó hálózat képviselői, akik részt vettek e speciális egységek rendőrtisztjeinek képzésében, a hatékonysággal kapcsolatos aggodalmuknak adtak hangot a személyzet kiválasztása, illetve az operatív képzés alkalmassága tekintetében. A rasszista erőszakot nyilvántartó hálózat képviselői szerint a másik probléma az, hogy a jelenlegi jogi keret nem rendelkezik a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak vagy fontos tanúinak letartóztatással és őrizettel szembeni védelméről, ha illegálisan tartózkodnak az országban.

A rendőrszakszervezetek képviselői a rasszizmus elleni egységek működtetéséhez szükséges emberi és pénzügyi erőforrásokkal kapcsolatos aggodalmuknak is hangot adtak.⁴⁴ A napi 24 órában üzemelő 11414-es forródrót működtetése speciális operatív képzést igényel. A bevált módszereket érdemes lehet

37 EJEB (2013), *Vallianatos és társai kontra Görögország* [nagytanács], 2013. november 7., elérhető: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-128294>.

38 Nyílt levél, elérhető: <http://www.imp.gr/2012-03-27-20-22-23/654-καλοουμε-την-κυβερνηση-να-μην-προχωρησει-στην-υλοποιηση-αυτης-της-υβρεως-κατα-του-θεου-και-των-ανθρωπων.html>.

39 Görögország, Belügyminisztérium, Törvénytervezet a migrációs és társadalmi integrációs törvénykönyv ratifikálásáról, 2013. október 16. óta nyilvános konzultáció tárgya, elérhető: www.opengov.gr/types/?p=1943.

40 Human Rights Watch (2013), „Greece: Strengthen Anti-Racism Bill” [Görögország: A rasszizmus elleni törvénytervezet szigorítása], 2013. december 3., elérhető: <http://www.hrw.org/news/2013/12/03/greece-strengthen-anti-racism-bill>.

41 Görögország, 132/2012. sz. elnöki rendelet, ΦΕΚ 239-Α, elérhető: www.et.gr.

42 A tananyagban nem szerepeltek az előítélet más indítékai, például a vallás vagy meggyőződés, a szexuális irányultság vagy a nemi identitás. Lásd: Görögország, Rendvédelmi és Polgári Védelmi Minisztérium, Görög Rendőrség, Γενικά, elérhető: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang=..&perform=view&id=23730&Itemid=1027&lang=..

43 Görögország, Rendvédelmi és Polgári Védelmi Minisztérium, Görög Rendőrség, Καταγγελίες περιστατικών ρατσιστικής βίας, elérhető: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=18224&Itemid=0&lang=..

44 PoliceNET (2012), Δεν υπάρχουν αστυνομικοί για τα τμήματα αντιρατσιστικής βίας, 2012. december 5., elérhető: www.policenet.gr/portal/arhivadosiosymata/2012/05122012-6554.html.

megosztani más uniós rendőrségekkel, ahol hasonló gyakorlatot alakítottak ki. A felelős rendőrtisztekkel tartott megbeszéléseken az FRA-t úgy tájékoztatták, hogy eddig nem biztosítottak ilyen képzést, és más rendőri erőkkel sem került sor semmilyen tapasztalat-cserére vagy módszertani egyeztetésre. A névtelenség és a titoktartás szükségességével kapcsolatban a rendőrségi válaszadók nem tudták biztosan, hogy a forródrótot kezelő operátoroknak a rendőrségi operatív iránymutatások jelenlegi keretei között hogyan kellene reagálniuk a névtelen panaszokra. Az online panasznyomtatvány mindazonáltal lehetővé teszi a névtelen bejelentést.

A kormány 2013. július 24-én előterjesztett egy törvénytervezetet⁴⁵ a rendőrség átszervezéséről. Ez a törvénytervezet nem tesz említést az újonnan létrehozott osztályokról, és nem is tünteti fel őket külön a regionális igazgatóságok szervezeti felépítését bemutató ábrán. A rasszizmus a törvénytervezetben mindössze egy helyen van megemlítve, a 6. cikk (3) bekezdésében, amely kimondja, hogy a biztonsági ágazaton belül az állambiztonsági igazgatóság az illetékes az állambiztonsági kérdésekben, és különösen az állam és a demokratikus rendszer védelmét érintő kérdésekben, amilyen például a fegyverek és robbanóanyagok felügyelete, a rasszizmus és terrorizmus, a görög és külföldi méltóságok védelme. A rendőrség belügyi igazgatósága 2013 októberében egy külön jelentést is kiadott, amelyben a rendőri szolgálatok nagyszabású reformját javasolta. A reform célja az volt, hogy felszámolja a visszaéléseket és a korrupciót, megerősítse az emberi jogok tiszteletben tartását és védelmét és hozzásegítsen a szakmai szellemiség kialakításához, ezen belül hangsúlyt helyezve a rasszista magatartás hatékony kezelésére. A jelentés javaslatai azt is nyomtatékosítják, hogy a fegyelmi intézkedéseket azonnal és teljes körűen végre kell hajtani, különösen a legszélyesebb, túlzott és indokolatlan erő alkalmazásával járó esetekben. A javaslatok hangsúlyozzák, hogy a belső ellenőrzési intézkedések esetleges hiányáért feltétlenül meg kell keresni a felelőst a hierarchiában.⁴⁶

Az FRA-t úgy tájékoztatták, hogy a rendőr-akadémia a 2012–2013-as tanévben bevezetett egy rasszizmus- és idegengyűlölettel foglalkozó kurzust, bár 2013

tavasza a rendőrségi weboldal vonatkozó részében⁴⁷ feltüntetett oktatási és képzési tevékenységek központi témája az emberkereskedelem elleni küzdelem (2013. április 20.); a veszélyeztetett személyek kezelése a kiutasítási eljárásokban (2013. április 23.); illetve az illegális bevándorlók szűrése volt (2013. április 13.). Az FRA-t arról is tájékoztatták, hogy 2013 márciusa óta a képzésben hat darab háromórás foglalkozás tárgyalja a rasszizmus és idegengyűlölet témakörét, és ezeket az órákat a bírókat képző országos intézmény tartja.

A célzott, működőképes figyelemfelhívó tevékenységek és képzések hiányát mindazonáltal a rendőrtisztek szakszervezete is hangsúlyozta, amikor arról tájékoztatta az FRA-t, hogy a rendőrtiszteket jobban fel kellene készíteni a rasszista incidensek hatékonyabb kezelésére. További akadályként megemlítették, hogy a rendőrtisztek embert próbáló körülmények között dolgoznak, többek között jelentősen csökkent a fizetésük, miközben a munkájuk intenzitása a gazdasági válság társadalmi hatásai folytán egyre nő.

A rendőrtisztek szakszervezete már 2004-ben részt vett egy uniós finanszírozású, többek között a holland és a svéd rendőrség bevonásával végzett projektben, amelynek keretében nagyjából 300 rendőrt kérdeztek meg a sokszínűséggel kapcsolatos kérdésekről.⁴⁸ Az eredmények azt jelezték, hogy a sokszínűség keveseket érdekel, különösen a magasabb rangú tisztek körében, és nem sokan tudnak a pozitív vonatkozásairól. A projekt végeredménye alapján a szakszervezet etnikai kisebbségi háttérrel rendelkező rendőrtisztek felvételét javasolta, hogy az állomány jobban tükrözze a társadalom etnikai sokszínűségét.

A faji egyenlőségről szóló irányelvet és a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvet a 3304/2005. sz. törvény⁴⁹ ültette át a görög jogba, amely tiltja az etnikai vagy faji származás, vallási vagy más meggyőződés, fogyatékoság, életkor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést a lakossági áruellátással vagy szolgáltatásnyújtással kapcsolatos ügyletekben. A törvény ilyen bűncselekményekért hat hónap és három év közötti szabadságvesztést, illetve 1000–6000 euró közötti pénzbírságot irányoz elő. A faji egyenlőségről szóló irányelv 3. cikke (2) bekezdésének

45 Görögország, Rendvédelmi Minisztérium, Törvénytervezet a Görög Rendőrség átszervezéséről és más rendelkezések, elérhető: www.opengov.gr/yftp/?p=960.

46 Görögország, Rendvédelmi és Polgári Védelmi Minisztérium, Görög Rendőrség (2013), Az Arany Hajnal illegális tevékenységében való aktív rendőri részvétel, valamint a bűncselekmények elkövetésében, rasszista erőszakos cselekményekben és korrupcióban való lehetséges részvétel széles körű vizsgálása, a külön jelentés ismertetése, 2013. október, elérhető: <http://www.astynomia.gr/images/stories/2013/prokirikseis13/parousiasi.pdf>. A külön jelentés teljes szövegét nem hozták nyilvánosságra.

47 Görögország, Rendvédelmi és Polgári Védelmi Minisztérium, Görög Rendőrség (2013), Ανακοίνωση που αφορούν την Αστυνομική Ακαδημία 2013, elérhető: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=24396&Itemid=528&lang=

48 Rendőrtisztek Szakszervezete (2004), *Sokszínűség a rendőrségnél*, záró jelentés, elérhető: http://poasy.gr/web/index.php?option=com_rokdownloads&view=file&task=download&id=60.

49 Görögország, 3304/2005. sz. törvény (ΦΕΚ 16/α) a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról, 2005. január 21., elérhető: www.ypakp.gr/uploads/files/2538.pdf.

rendelkezését követi a tekintetben, hogy nem vonatkozik az állampolgárságon alapuló eltérő bánásmódra, és nem érinti a harmadik országok állampolgárainak és hontalan személyeknek a tagállamok területére történő belépésének és ott tartózkodásának előírásait és feltételeit, továbbá semmilyen bánásmódot, amely harmadik országok állampolgárainak és hontalan személyeknek a jogállásából fakad.⁵⁰

Az egyenlő bánásmód támogatásának feladatával három intézményt bíztak meg: az ombudsmant, akinek az állami hatóságok vonatkozásában kell előmozdítania az egyenlő bánásmódot; az Igazságügyi, Átláthatósági és Emberi Jogi Minisztérium felügyelete alatt álló Egyenlő Bánásmód Bizottságot, amely a magánszemélyek és magánszervek tekintetében mozdítja elő az egyenlő bánásmódot; valamint a Foglalkoztatási és Társadalombiztosítási Minisztérium felügyelete alatt működő Munkaügyi Felügyelőiséget, amely a foglalkoztatás terén támogatja az egyenlő bánásmódot.

Az esélyegyenlőségi szerv feladatainak három különálló intézményhez való szétosztása azonban nem bizonyult hatékonynak, ezért az NCHR 2010. februárban azt javasolta, hogy vonják össze a három esélyegyenlőségi szervet egy szervvé, és ez az ombudsman legyen. A görög gazdasági és szociális bizottság egy 2011-es jelentésben⁵¹ nyilvánított véleményt, amely nagyjából ezt az álláspontot tükrözte, és megjegyezte, hogy miközben az ombudsman általában véve ellátja a feladatait, a másik két szerv közül egyik sem működik hatékonyan. A foglalkoztatás kivételével a magánszervek részéről történő megkülönböztetés minden előfordulási területén illetékes hatósághoz, az Egyenlő Bánásmód Bizottsághoz nagyon kevés panasz érkezett, és minimális volt a munkája, mivel a szerepe nem egyértelmű, és kevesen tudnak a létezéséről és hatékonyságáról. A gazdasági és szociális bizottság a legutóbbi, 2012 júliusában kiadott éves jelentésében tartózkodott attól, hogy beszámoljon az egyenlő bánásmód bizottságról, mivel a munkaügyi felügyelőiség soha nem adott ki jelentést az egyenlő bánásmódról a foglalkoztatásban, mert nem rendelkezett erre vonatkozó adatokkal vagy panaszokkal. A gazdasági és szociális bizottság arra a megállapításra jutott, hogy a munkaügyi felügyelőiség a figyelemfelhívás, az incidensek nyilvántartása és a foglalkoztatásban előforduló egyenlőtlen bánásmód általánosan

elterjedt jelenségének kezelése terén nem tudja hatékonyan ellátni a feladatait.⁵²

Az ombudsman úgy tájékoztatta az FRA-t, hogy a harmadik országbeli állampolgárok vagy nem görög uniós polgárok faji vagy etnikai származás alapján történő megkülönböztetésről szóló panaszai esetében a vizsgálatot akadályozza, hogy a nemzetiség mint ok nem szerepel a törvényben. A jelenlegi jogszabály ilyenfajta korlátozottságára az ombudsman éves jelentései is felhívták a figyelmet.

A Munkaügyi Felügyelőiség különleges titkára azt nyilatkozta az FRA-nak, hogy az intézménynek forrásokra, operatív képzésre és terepmódszertanra, valamint jogi és gyakorlati eszközökre lenne szüksége ahhoz, hogy esélyegyenlőségi szervként el tudja látni a feladatát. Az illegális migráns munkavállalók például nem jelenthetik be a megkülönböztetési ügyeiket, mert ilyen esetben a panaszosra elzárás és kiutasítás várna, ami alól csak az emberkereskedelem áldozatai jelentenek kivételt. Ilyen eset volt a Manoladában⁵³ dolgozó migráns mezőgazdasági munkavállalóké, akikre a munkáltatójuk 2013 áprilisában rálőtt és többeket megsebesített, amikor a bérük kifizetését kérték. Ebben az esetben például speciális beavatkozás kellett, hogy a munkavállalókat emberkereskedelem áldozataiként lehessen kezelni, így elkerülhessék a letartóztatást és a kitoloncolást, és legálisan az országban maradhassanak tanúvallomást tenni.

Az FRA több kezdeményezést is talált a megkülönböztetés ellen, a sokszínűség előmozdításáért, és ezek közül néhány a Nemzeti Társadalomtudományi Kutatóközpont jelentésében is szerepel, amely kifogásolta az átfogó megkülönböztetés elleni, esélyegyenlőségi stratégia hiányát: „A fő politikai fejlemények a jogszabályi – legtöbbször a bevándorlásról szóló – módosításokra és az uniós finanszírozású beavatkozásokra korlátozódtak, ilyen volt például a 2007-es »esélyegyenlőség mindenki számára« európai év keretében végrehajtott nemzeti esélyegyenlőségi stratégia és a 2008–2010-re szóló nemzeti stratégiai jelentés a társadalmi befogadásról.”⁵⁴

50 A Tanács 2000. június 29-i 2000/43/EK irányelve a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról (a faji egyenlőségről szóló irányelv), HL L 180., 2000., 3. cikk (2) bekezdés.

51 Gazdasági és Szociális Bizottság (2009), *Vélemény a faji vagy etnikai származásra, vallási vagy más meggyőződésre, fogyatékosagra, korra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról* (jóváhagyás dátuma 2011.02.04.), 17. o., elérhető: www.oke.gr/opinion/op_247.pdf.

52 Gazdasági és Szociális Bizottság (2011), Éves jelentés a faji vagy etnikai származásra, vallási vagy más meggyőződésre, fogyatékosagra, korra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról, 15. o., elérhető: www.oke.gr/opinion/op_280.pdf.

53 Görögország, Rendvédelmi Minisztérium, sajtóközlemény, elérhető: www.minocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=4589&Itemid=570&lang=GR.

54 Nemzeti Társadalomtudományi Kutatóközpont (2012), *Combating discrimination in Greece: State of the art, challenges and policy interventions [Fellépés a görögországi megkülönböztetés ellen: az aktuális helyzet, kihívások és politikai beavatkozások]*, 91. o., elérhető: www.gsdg.gr/ocd/resources/book/EKKE_discrimination_book_en.pdf.

A 2013 áprilisában kiadott Nemzeti Stratégia a Harmadik Országbeli Állampolgárok Integrációjáért⁵⁵ az egyenlő bánásmóddal és a faji vagy etnikai alapon történő megkülönböztetés leküzdésével kapcsolatos kérdéseket tárgyal. A stratégia csak a kultúrák közötti párbeszéddel összefüggésben tesz említést a többségi népességet megcélzó intézkedésekről, noha a bevándorlók európai uniós beilleszkedésére vonatkozó közös alapelvekben egyértelműen a kölcsönös alkalmazkodás elvéről van szó, mind a bevándorlók, mind az uniós országok állampolgárai részéről.⁵⁶ A stratégia megjegyzi, hogy „a migránsok társadalmi életben való részvétele csak akkor lehetséges, ha kellőképpen ismerik a befogadó társadalom életmódját, szokásait és értékeit, ha közvetlenül vagy közvetve elfogadták az uralkodó nemzeti és európai ideológiát”. Nem tesz említést viszont a kölcsönös megértést javító konkrét intézkedésekről vagy a migránsok, állami hatóságok és a fogadó társadalom bevonásával végzett konzultációs mechanizmusokról. Hasonlóan jár el a migrációs kérdéseket szabályozó új törvénytervezet, amely rendelkezik egy országos szintű tárcaközi migrációs politikai bizottságról, de nem említi a migráns közösségek, helyi integrációs tanácsok, hivatalos emberi jogi vagy esélyegyenlőségi szervek vagy civil társadalmi érdekeltek részvételét.⁵⁷ Nem lehet tudni, hogy felül fogják-e vizsgálni a helyi migráns integrációs tanácsok működését, amelyek segíthetnék a társadalmi kohézió megteremtését. A kutatások szerint⁵⁸ a források vagy az érdeklődés hiánya miatt az ország települési önkormányzatai közül csak nagyjából 15 hozott létre vagy készül létrehozni ilyen, a 3852/2010. sz. törvényben előirányzott tanácsot. Az Európai Integrációs Alap által támogatott intézkedésekbe beletartoznak azok, amelyek harmadik országbeli állampolgárok számára konzultációs fórumok, az érdekeltek közötti információcseré, és az interkulturális, a közösségek közötti, illetve a közösségek és a politikát meghatározó és döntéshozó hatóságok közötti, hitközi és vallási párbeszéd fórumok kialakításával járnak

hozzá a beilleszkedési politikák mögött húzódó kétirányú folyamathoz.⁵⁹

A stratégia végrehajtása az Európai Integrációs Alapból⁶⁰ társfinanszírozott intézkedésekkel történik, amely folyamatosan növelte a rendelkezésre bocsátott forrásokat:⁶¹ 2007-ben 1 527 626,75 EUR, 2008-ban 2 063 575,78 EUR, 2009-ben 2 653 009,62 EUR, 2010-ben 2 946 352,32 EUR, 2011-ben 3 280 005,77 EUR, 2012-ben 4 115 432,00 EUR, 2013-ban pedig 4 178 416,00 EUR összeggel. A 2012-es intézkedéseket tartalmazó áttekintő táblázat⁶² ad némi információt arról, hogy milyen kezdeményezések kapnak támogatást (25%-os nemzeti hozzájárulás mellett).⁶³ Nem világos azonban, hogy a forrásoknak mekkora részét fordítják kifejezetten a rasszizmus kezelésére az integrációs folyamat keretében, vagy egyáltalán van-e erre szánt forrás. Hasznos lenne nyilvánosságra hozni a korábbi évek ilyen uniós támogatású intézkedéseinek kimenetelét, eredményét és hatását, hogy értékelni lehessen a hatékonyságukat, és ennek alapján megtervezni a leendő pályázatokat.

Ami a migráns fiatalokat illeti, a 3838/2010. sz. törvény rendelkezései, amelyek értelmében a harmadik országbeli állampolgárok gyermekei állampolgárságot szerezhetnek, ha Görögországban születtek és itt végezték el az alapfokú oktatást, a migrációs és társadalmi integrációs törvénykönyv ratifikálásáról szóló törvénytervezetben már nem szerepelnek. A legfelsőbb közigazgatási bíróság, a Görög Államtanács 2013 elején alkotmányellenesnek minősítette ezeket a rendelkezéseket, mivel nem veszik kellőképpen figyelembe azt a követelményt, hogy a személynek „valódi kötődése legyen a görög állam és társadalom iránt, amely egy közös kultúrával, viszonylag következetes erkölcsökkel és szokásokkal, nagy múltú, közös nyelvvel, kisebb társadalmi egységek (család) révén generációkon át öröklődő elemekkel és szervezett

- 55 Görögország, Belügyminisztérium, Népegységügyi és Társadalmi Kohéziós Főtitkárság (2013), „Nemzeti stratégia a harmadik országbeli állampolgárok integrációjáért”, 2013. április 23., elérhető: www.ypes.gr/UserFiles/foff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/ethniki_stratigiki.pdf.
- 56 Az Európai Unió Tanácsa (2005), A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának, A harmadik országok állampolgárainak az Európai Unióban történő beilleszkedése keretrendszerének közös programjáról, COM(2005) 389, Brüsszel, 2005. szeptember 1., elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0389:HU:HTML>.
- 57 Görögország, Belügyminisztérium, Törvénytervezet a migrációs és társadalmi integrációs törvénykönyv ratifikálásáról, 2013. október 16. óta nyilvános konzultáció tárgya, elérhető: www.opengov.gr/ypes/?p=1943.
- 58 Görögország, Nemzeti Társadalomtudományi Kutatóközpont (2012), *A migránsok integrációja: vélemények, szakpolitikák és gyakorlatok*, 53. o., elérhető: http://www.ekke.gr/open_books/EntaxiMetanaston.pdf.

- 59 Az Európai Unió Tanácsa (2007), A Tanács 2007. június 25-i 2007/435/EK határozata a „Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása” általános program keretében a 2007-2013-as időszakra a harmadik országok állampolgárainak beilleszkedését segítő európai alap létrehozásáról, HL L 168., 2007., 18. o.
- 60 Európai Integrációs Alap, elérhető: http://ete.ypes.gr/?page_id=220.
- 61 Európai Bizottság, Belügyi Főigazgatóság, Az országok bemutatása: Görögország, elérhető: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/mapping-funds/countries/greece/index_en.htm.
- 62 Lásd az áttekintő táblázatot: http://ete.ypes.gr/wp-content/uploads/2013/09/AnnualProgram2012_en.doc.
- 63 232 105,26 EUR jut a megkülönböztetés áldozatait támogató hivataloknak; 300 000 EUR a migráns közösségekkel kapcsolatos rádióműsorok kísérleti anyagának elkészítésére; 400 000 EUR a kultúrák közötti közvetítésre a kiválasztott kórházakban; 250 000 EUR a vallásközi párbeszédre; 249 473,69 EUR a migráns szervezetek tagjainak szóló szemináriumokra; 202 587,11 EUR a „művészeti csomópontokra”; 495 260,82 EUR a földközi-tengeri és európai szintű együttműködési hálózatok fejlesztésére.

állami egységekkel (oktatás) rendelkező sajátos közösség időtlen egységét jelenti”.⁶⁴

Rendkívül fontos, hogy az oktatás révén a gyermekek és fiatalok körében népszerűsítsék a sokszínűséget és fellépjenek a rasszizmus ellen, mivel az iskolai tanulmányok és tapasztalatok a családra és a közösségekre is kihathatnak. Az Oktatási Minisztérium az FRA-val tartott megbeszélésen elismerte, hogy a rasszizmus elleni közdelem és a sokféleség fontos kérdések, amelyek még megoldásra várnak.

Számos olyan, zömében tanári kezdeményezésre indult oktatási programra van bizonyíték, amelyek foglalkoznak a rasszizmussal és a megkülönböztetéssel, és támogatják a sokszínűséget.⁶⁵ Egy 2011-es felmérés 294 tanár megkérdezése alapján azt mutatta, hogy szinte mindegyikük (92%) részt akart venni a sokszínűséggel foglalkozó oktatási programokban, de csak nagyjából a felük (54%) tudta ténylegesen, hogy ehhez hol talál megfelelő anyagot.⁶⁶ Ami a fontosabb oktatási programokat illeti, az FRA nem talált információt ezek végrehajtásáról, például az Oktatási Minisztérium 2012-ben kidolgozott cselekvési tervéről, amely a sokszínűség ösztönzésére, az iskolai rasszizmus, megkülönböztetés és erőszak megelőzésére és visszaszorítására irányul, és erre vonatkozó útmutatókat és tananyagokat tartalmaz a tanárok és a diákok számára. A cselekvési terv az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával készült.⁶⁷

Az Oktatási Minisztérium 2013-ban meghirdetett kezdeményezése az iskolai erőszak megfigyelőközpontjának létrehozásáról szól, amely a rasszista erőszakkal is foglalkozna. Az FRA azt a tájékoztatást kapta, hogy az Oktatási Minisztérium 2013 elején zaklatás elleni hálózatot hozott létre, és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával elindított egy iskolai felmérést az iskolai erőszak és zaklatás témakörében, amelyben a gyűlölet indítékával és a megkülönböztetés terén szerzett tapasztalatokkal kapcsolatban szerepelnek kérdések, és a válaszadók etnikai származását is rögzítik. A felmérés első eredményei azt jelzik, hogy az iskolai erőszakos incidensek 32%-a a szülők etnikai származásával függött össze. A felmérés első

fordulójába egy online kérdőív segítségével összesen 42 000 iskolás gyermeket sikerült bevonni.

Az Oktatási Minisztérium 2013. november 4-én egy parlamenti kérdésre reagálva további intézkedéseket jelentett be, konkrétan egy általános vagy középiskolai tanár koordinátorként való kinevezését az Oktatási Minisztérium regionális igazgatóságaihoz, minden iskolában egy vagy két tanár kijelölését közvetítőként és a minisztériumon belül egy munkacsoport létrehozását, amely az interneten, a médiában és a diákok és serdülők találkozóhelyein terjeszti a rasszizmus elleni üzeneteket.⁶⁸ Egyelőre azonban nincs információ a felsorolt intézkedések gyakorlati megvalósításáról, de bizonyosan komoly erőfeszítéseket fognak kívánni, különösen a tanári kapacitásnövelés és képzés terén. A jelenlegi tanévben ezenkívül egy új „politikai ismeretek” kurzust is bevezettek, hogy hozzájáruljon az állampolgári ismeretek oktatásához. A heti háromórás kurzus a 15 és 16 éves középiskolai tanulók számára lesz kötelező, és három, korábban meglévő tantárgy, a közgazdaságtan, a szociológia és a politika és jog összeolvasásával jön létre. Az órákat a már meglévő, sokkal korábban készült tankönyvek alapján fogják megtartani, amelyek nem tükrözik az aktuális igényeket. Szemléltetésképpen: a politika és jog tantárgy tankönyve a kisebbségi csoportokkal, például romákkal vagy migránsokkal kapcsolatban nem tesz említést a társadalmi befogadás kérdéseiről, ahogy a rasszizmust sem említi. A szociológia tantárgy tankönyve rövid terjedelemben, zömében tudományos jelleggel foglalkozik a rasszizmussal, a görög társadalom összetételét tárgyaló fejezetben pedig semmilyen formában nem említi a kisebbségeket.

A kultúrák közötti és vallások közötti párbeszéd fontos lehet a sokszínűség előmozdításában, és a harmadik országbeli állampolgárok integrációjára irányuló nemzeti stratégiában szerepelnek is ilyen intézkedések. Athénban mindazonáltal nincs mecset, hogy kiszolgálja a muszlimok nagy közösségének igényeit, függetlenül attól, hogy görög állampolgárok-e vagy sem. A 3512/2006. sz. törvény⁶⁹ 2006-ban részletesen rendelkezett egy mecset építéséről és igazgatásáról, 2011-ben pedig a 4014/2011. sz. törvénnyel a műszaki és jogi kérdéseket is rendezték. Az illetékes hatóságok 2013-ban pályázati felhívást tettek közzé a mecset építésére, 946 000 eurós becsült áron, amelyet az állam finanszírozna. A pályázati felhívást háromszor is megismételték, mert az építőipari cégek nem jelentkeztek.⁷⁰

64 [Az FRA fordítása] Az Államtanács határozata, plenáris ülés, 460/2013, elérhető: <http://www.ste.gr/portal/page/portal/StE/ProfatesApofaseis>.

65 Az ESZA által finanszírozott dokumentumelemzés az Oktatási Minisztérium megbízásából, a tanári felmérés itt érhető el: www.i-red.eu/?i=institute.el.projects.78.

66 Elérhető: www.i-red.eu/resources/projects-files/sxedio-drasis_ereyna-katagrafi-axiologisi_anagon_ekpaideyitikon.pdf.

67 *Action Plan against racism and discrimination and pro diversity at school* [Cselekvési terv az iskolai rasszizmus és megkülönböztetés ellen, a sokszínűségért], Felmérés és tanári útmutató, mintaanyag és más releváns anyagok, elérhető: www.i-red.eu/?i=institute.en.projects.

68 Az Oktatási Minisztérium sajtóközleménye, elérhető: <http://www.minedu.gov.gr/grafeio-typoy-kai-dimosion-sxeseon-main/deltia-typoy-main/10335-04-11-13.html>.

69 3512/2006. sz. törvény, ΦΕΚ264Α, az athéni iszlám mecsetről, elérhető: www.minedu.gov.gr/publications/docs2012/120306_3512_islam_temenos_athhn.pdf.

70 Elérhető: <http://static.diavgeia.gov.gr/doc/%CE%92%CE%9B9%CE%931-%CE%9F%CE%A30>.

Az infrastruktúráért, közlekedésért és hálózatokért felelős minisztérium 2013. november 14-én bejelentette, hogy elfogadott egy 600 négyzetméteres, minaret nélküli mecsetre vonatkozó ajánlatot.⁷¹ A miniszter úgy nyilatkozott, hogy büszkeséggel tölti el, hogy a mecset az ő minisztersége idején fog megépülni.

A médiának fontos szerepe lehet a sokszínűség támogatásában és a rasszizmus és intolerancia elleni harcban. A sajtó munkatársainak erkölcsi és jogi kötelességük is, hogy tárgyilagosan, előítéletek nélkül tudósítsanak. Az athéni újságíró-szövetség magatartási kódexének rendelkezései szerint (1. és 2. cikk) az újságírók kötelesek a saját politikai, társadalmi, vallási, faji vagy kulturális nézeteikkel vagy meggyőződésükkel összefüggő előítéletektől mentesen közölni az információkat, és nem tehetnek különbséget nemzeti származás, nem, faj, vallás, politikai vélemény, illetve gazdasági és társadalmi helyzet alapján.⁷²

A rádiós és televíziós hírek és politikai műsorok szabályozásáról szóló 77/2003. sz. elnöki rendelet⁷³ 4. cikke tiltja a személyek olyan megjelenítését, amely meghatározott körülmények között bátoríthatja a kigúnyolásukat, társadalmi elszigetelésüket vagy a velük szembeni megkülönböztetést, többek között a faji vagy etnikai származásuk, nemzetiségük, vallásuk vagy nyelvük alapján. Ugyancsak tiltja a rasszista, idegengyűlölő és intoleráns nézetek sugárzását, különös tekintettel az etnikai vagy vallási kisebbségekkel és a népesség más veszélyeztetett csoportjaival kapcsolatos véleményekre.

A civil társadalmi szervezetek képviselői néhány köztisztviselővel együtt azt jelezték az FRA felé, hogy a nyomtatott sajtó és az audiovizuális média gyakran nem tartja be ezeket a szabályokat, ami hozzájárul az intolerancia légkörének erősödéséhez, különösen az illegális migránsokkal és menedékkérőkkel szemben. A Nemzeti Rádiós és Televíziós Testület⁷⁴ igazgatóságának tagjai például azt nyilatkozták az FRA-nak, hogy a kisebb, magánkézben lévő tévécsatornák alkalmanként nyíltan terjesztik a szélsőséges nézeteket, sőt, idegengyűlölő kijelentések néhány esetben a nagy televíziós csatornákon is adásba kerültek, de a testület csak az esetek nagyon kis részében alkalmazott pénzbüntetést.⁷⁵

A Nemzeti Rádiós és Televíziós Testületet létrehozó 2863/2000. sz. törvény szerint a műsorszolgáltatók

kötelesek saját önszabályozó etikai bizottságokat alakítani, ezeknek pedig olyan többoldalú önszabályozó megállapodásokat kell kötniük, amelyek meghatározzák és elfogadják a magatartási kódexet és az etikai normákat a médiatartalomra vonatkozóan. A kutatások azonban azt jelzik, hogy ez a közös szabályozási intézkedés a gyakorlatban „[...] pusztán betű maradt. Ezek a bizottságok – már amennyiben egyáltalán megalakultak – tétlenek maradtak, és nem szabtak ki semmilyen, a vonatkozó törvényben előírt szankciót.”⁷⁶

Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv 6. cikke mindazonáltal úgy rendelkezik, hogy az uniós „tagállamok megfelelő eszközökkel biztosítják, hogy a joghatóságuk alá tartozó médiaszolgáltatók által nyújtott audiovizuális médiaszolgáltatások ne tartalmazzanak fajon, nemen, vallási vagy nemzetiségi hovatartozáson alapuló gyűlöletkeltést.”⁷⁷

Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelvet a nemzeti jogba átültető 109/2010. sz. elnöki rendelet⁷⁸ a 7. cikkben úgy rendelkezik, hogy az audiovizuális műsorszolgáltatóknak biztosítaniuk kell, hogy a műsorok nem keltenek fajon, nemen, valláson, meggyőződésen, nemzetiségi hovatartozáson, fogyatékoságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló gyűlöletet, továbbá nem használhatják ki az emberek babonáit és előítéleteit. A Nemzeti Rádiós és Televíziós Testületet a 4. cikk (2) bekezdése feljogosítja arra, hogy – bizonyos feltételek mellett, amibe az Európai Bizottság értesítése is beletartozik – ideiglenesen felfüggeszse a televíziós műsorok sugárzását, ha azok tartalma „fajon, nemen, valláson, meggyőződésen, nemzetiségi hovatartozáson, fogyatékoságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló gyűlöletet mozdit elő”. Ilyen büntetést azonban eddig még nem alkalmaztak, a Nemzeti Testület pedig nem adott az FRA-nak felvilágosítást az e téren beérkezett esetleges panaszokról.

71 Sajtóközlemény, elérhető: <http://www.yme.gr/index.php?tid=21&aid=3831>.

72 Elérhető: www.esiea.gr/gr/1peri/deontology.html.

73 Elérhető: www.sapphogr.net/dikaiwma/law/a75pd77.pdf.

74 1989-ben alapított, a rádiós és televíziós piacot felügyelő független hatóság; bővebb információért lásd: www.esr.gr.

75 Például az 574. sz. eset, 2010. november 23., elérhető: www.esr.gr.

76 ELIAMEP (2011), *Does media policy promote media freedom and independence? The case of Greece* [A médiapolitika elősegíti a média szabadságát és függetlenségét? Görögország esete], esettanulmány, elérhető: www.mediadem.eliamep.gr/wp-content/uploads/2012/01/Greece.pdf.

77 Az Európai Parlament és a Tanács 2010. március 10-i 2010/13/EU irányelve a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (*Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv*), elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:095:0001:0024:HU:PDF>.

78 Görögország, 109/2010. sz. elnöki rendelet, ΦΕΚ190, 2010. november 5., elérhető: www.esr.gr/arxeion-xml/uploads/PD.109-2010.pdf.

A válaszlépések hatékony végrehajtásának akadályai

Az FRA éves jelentéseiben már többször megjegyezte, hogy Görögország nagyon korlátozott adatokkal rendelkezik akár a rasszista erőszakról, akár a faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetésről. A megkülönböztetésről a három esélyegyenlőségi szerv közül csak egy, az ombudsman gyűjt adatokat a panaszok alapján. Mivel a jelenlegi jogszabályban az okok között nem szerepel a nemzetiség, és mivel az ombudsman hatásköre az állami hatóságokkal szemben korlátozott, nem görög állampolgárokat illetően évente csak egy-két panasz érkezik. Ami a görög állampolgárokat illeti, az ombudsman 2009-ben 29, romákat érintő ügyet vizsgált ki, 2010-ben pedig 36-ot. A rendőrség kérésre arról is tájékoztatta az ombudsmant, hogy 2013 első négy hónapjában 16 rasszista incidenst vettek nyilvántartásba.

Rendőrségi tisztviselők arról tájékoztatták az FRA-t, hogy az Igazságügyi Minisztérium irányítása alatt létrejött egy mechanizmus a rasszista incidensek nyilvántartására, és ehhez tartozni fog egy fejlesztés alatt álló adatbázis, amelyben összegyűjtik a rendőrség által évente kétszer közölt adatokat (2012. augusztus 21-i 7100/11/21. sz. rendőrségi körlevél). Az intézkedés végrehajtásáról azonban részleteket nem lehetett megtudni. Az FRA-t úgy tájékoztatták, hogy a rendőrség 2012-ben hivatalosan 84, esetlegesen rasszista indíttatású incidenst vett nyilvántartásba, 2013. január és június vége között pedig 41 ilyen incidens volt.

Mint a fentiekben már említettük, az NCHR, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának görögországi hivatala és más civil társadalmi szervezetek 2011-ben létrehozták a rasszista erőszakot nyilvántartó hálózatot,⁷⁹ hogy adatokat gyűjtsön a rasszista erőszakkal járó incidensekről. Ez a hálózat 2012-ben 154 rasszista bűncselekményt vett nyilvántartásba,⁸⁰ 2013 első nyolc hónapjában pedig 104 incidenst rögzített. Bár az illetékes állami hatóságok hivatalosan nem erősítették meg az adatokat, az NCHR jogállása szerint a miniszterelnöki hivatal alá tartozó állami tanácsadó szerv.⁸¹ Ez a kezdeményezés érdemes az állami hatóságok figyelmére és támogatására, mivel az értékes adatok összegyűjtése mellett ez lenne az első lépés a gyűlöletbűncselekmények és a szélsőségeség leküzdése terén egy több ügynökséget egyesítő szemlélet kialakítása felé is.

79 Bővebb információért lásd: www.unhcr.gr/1againstracism.

80 Rasszista Erőszakot Nyilvántartó Hálózat (2013), Éves jelentés 2012, elérhető: www.unhcr.gr/1againstracism/11940.

81 Görögország, 2667/1998. sz. törvény, FEK A-281, elérhető: www.greeklaws.com/pubs/uploads/1068.pdf.

Az ombudsman 2013 szeptemberében jelentést adott ki a rasszista erőszak jelenségéről.⁸² Ebben 281 ilyen incidenst jegyzett fel a 2012 januárja és 2013 áprilisa között eltelt időszakban. Ezekbe a rasszista erőszakot nyilvántartó hálózat által nyilvántartásba vett incidensek is beletartoztak. Az Igazságügyi Minisztérium 2013. szeptember 12-én a rasszista bűncselekmények miatti vádemelésre vonatkozó adatokról szóló parlamenti kérdésre válaszul bejelentette, hogy 16 ügyészség nem foglalkozott semmilyen idetartozó bűncselekménnyel. Az athéni ügyészség két esetben emelt vádat rasszista gyűlöletbeszéd miatt, két vádemelés volt rasszista magatartás miatt, további két vádemelés pedig rasszista indíttatású erőszakos cselekmény miatt. A szaloniki ügyészség hat esetben foglalkozott rasszista indíttatású erőszakkal, a herakleioni ügyészségnél pedig hét ügy kapcsolódott rasszista magatartáshoz és rasszista erőszakhoz. A minisztérium válaszában leírtak szerint a felsorolt ügyek a nyomozás különböző szakaszaiban jártak.⁸³

A rasszista erőszak, megkülönböztetés és intolerancia hatékony kezeléséhez egyszerre van szükség megelőző és megtorló intézkedésekre, és ebbe minden szinten be kell vonni a bűnüldöző szerveket és más állami hatóságokat. A helyi kisebbségi és többségi közösség érdemi részvétele szintén szükséges, mivel a rasszista magatartás és attitűdök mindig közösségi kontextusban jelennek meg. Ez különösen fontossá vált az akut gazdasági válság közegében, amely a helyi közösségek kisebbségi és többségi tagjait egyaránt érinti, és feszültséghez, konfliktusokhoz vezethet.

Az Egyesült Királyság belügyminisztériumának a faji alapon történő zaklatásról és erőszakról készített 1997-es jelentése azt mutatta, hogy az elkövetőknek van egy fő közös vonásuk, mégpedig az etnikai kisebbségekkel szembeni negatív attitűd, és ezzel az a közösség is egyetért, amelyhez tartoznak, és amely ezáltal legitimálja a tetteiket: „A tágabb közösség nemcsak hogy kitermeli az ilyen elkövetőket, de nem is ítéli el őket, sőt, aktívan erősíti a viselkedésüket. A kölcsönös kapcsolat arra utal, hogy az »elkövetői közösség« nézeteivel szintén foglalkozni kell a faji alapú zaklatás visszaszorítására tett erőfeszítésekben.”⁸⁴

82 Ombudsman (2013), Különjelentés a rasszista erőszak jelenségéről Görögországban, elérhető: www.synigoros.gr/?i=human-rights.el.diakritiki-metaxeirisi-astunomiki-prostasia.125089.

83 Görögország, Igazságügyi Minisztérium (2013), Válasz a 634/19-08-2013. parlamenti kérdésre, 2013. szeptember 12., elérhető: <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/8190637.pdf>.

84 Sibbitt, R. (1997), *The perpetrators of Racial Harassment and Racial Violence [A faji indíttatású zaklatás és erőszak elkövetői]*, az Egyesült Királyság belügyminisztériumának kutatási tanulmánya, Home Office Research Study 176, elérhető: www.nationalarchives.gov.uk/ERORRecords/HO/421/2/P2/RDS/PDFS/HORS176.PDF.

Az FRA ennek fényében nem talált bizonyítékot arra, hogy a rasszizmus, megkülönböztetés és intolerancia kezelése érdekében szisztematikus, több ügynökségre kiterjedő erőfeszítések zajlanának a bűnüldöző szervek, helyi hatóságok, iskolák, egészségügyi szolgáltatók és a közigazgatás együttműködésével és összehangolásával. Az FRA azt sem látta bizonyítottnak, hogy a helyi közösség részt vesz a vonatkozó szakpolitikák megtervezésében, kidolgozásában és végrehajtásában. A 2713/1999. sz. törvény 16. cikke alapján például külön jogi keret van hatályban a „helyi bűnmegelőzési tanácsok”⁸⁵ létrehozására és működtetésére. Az összesen 325 települési önkormányzat közül 82 hozott létre ilyen tanácsot, de a működésükről és a hatásukról nincs információ.⁸⁶ A rendőrség és az Igazságügyi Minisztérium tisztviselői a civil társadalom képviselőivel együtt úgy nyilatkoztak az FRA-val tartott megbeszéléseken, hogy ezek a tanácsok a legtöbb esetben nem működnek, vagy hogy az állami hatóságokkal, különösen a bűnüldöző szervekkel folytatott gyakorlati együttműködésük megkérdőjelezhető.

Az FRA által megkérdezett köztisztviselők, emberi jogi szervek és civil társadalmi szervezetek képviselői ugyanakkor valamennyien határozott érdeklődést és hajlandóságot mutattak a több ügynökségre kiterjedő partnerségekben való részvétel iránt, és vázoltak néhány konkrét, feloldásra váró akadályt is. Ezek között egyaránt szerepelnek jogi akadályok, valamint az operatív együttműködést és koordinációt gátló tényezők, amelyek a tapasztalatok és technikai ismeretek korlátozottságából, illetve a korlátozott emberi és pénzügyi erőforrásokból eredő kapacitáshiánynak tulajdoníthatók, különösen a helyi hatóságok esetében.

Az FRA-val tárgyaló politikai döntéshozók és állami hatóságok képviselői a rasszizmus, megkülönböztetés és szélsőségesség leküzdésére tett erőfeszítéseik egyik fő prioritásaként jelölték meg az illegális migráció hatékony rendszabályozását és ellenőrzését. Ez azon a feltételezésen alapul, hogy a rasszista vagy szélsőséges attitűdök és magatartásformák megnövekedésében meghatározó tényező az illegális bevándorlók nagy számban való jelenléte. E feltételezés szerint a számuk csökkentése az ilyen jelenségeket is visszaszorítaná.

Az ilyen feltételezések figyelmen kívül hagyják, hogy a mélyen gyökerező meggyőződések és attitűdök befolyásolhatják a magatartást, és negatív hatással lehetnek a rasszizmus, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia elleni válaszlépések hatékonyságára. Az illegális migráció ellenőrzésére irányuló bűnüldözési

erőfeszítések például, ha ezeket megkülönböztető etnikai profilalkotási eljárások révén hajtják végre, félelmet és bizalmatlanságot kelthetnek az etnikai kisebbségi csoportok körében, akik egyben a szélsőségesek első számú célpontjai és a rasszista erőszak legvalószínűbb áldozatai is. Ez csökkenti annak valószínűségét, hogy az ilyen incidenseket bejelentik a hatóságoknak, vagy együttműködnek velük a szükséges adatok közlésében, ami pedig hátráltatja a hatóságok által a rasszista erőszak és szélsőségesség megfékezésére tett erőfeszítéseket.

A németországi Koblenz közigazgatási fellebbviteli bírósága egy 2012. októberi döntésében foglalkozott ezekkel a kérdésekkel. A bíróság megállapította, hogy amikor 2010 decemberében egy fekete német építész-hallgatót igazoltattak a vonaton, ezzel megsértették a német alkotmányt (3. cikk (3) bekezdés), mert az igazoltatás a „faji” tulajdonságain alapult.⁸⁷

Az FRA 2010-ben a „Középpontban az adatok” sorozatában *Rendőri igazoltatások és kisebbségek*⁸⁸ címmel kiadott egy jelentést az Európai Unió kisebbségekkel és hátrányos megkülönböztetéssel foglalkozó felmérésének (EU-MIDIS) adatai alapján, amely Görögország esetében azt mutatta, hogy a megkérdezett albán migránsok 20%-a, a romák fele (53%), az ugyanabban a térségben élő, többségi népeséghez tartozó válaszadóknak pedig 36%-a nem bízott a rendőrségben. Az FRA uniós LMBT-felmérésének Görögországra vonatkozó eredményei 2013-ban azt jelezték, hogy az LMBT válaszadók 26%-a és a transznemű válaszadók 45%-a nem jelentette a rendőrségen az őt ért legutóbbi fizikai vagy szexuális támadást, illetve erőszakkal való fenyegetést, mert féltek a homofób vagy transzfób reakcióktól. Az *uniós LMBT-felmérés eredményei: áttekintés* című jelentés hangsúlyozza, hogy az egyenlő bánásmódon és diszkriminációmentességen alapuló bűnüldözés a demokratikus társadalmak alapköve. Az EU-ba történő folyamatos bevándorlás és a tagállamok közötti illetve azokon belüli mozgás, valamint a régóta letelepedett nemzeti kisebbségek jelenléte kapcsán az uniós bűnüldöző szerveknek etnikailag és kulturálisan egyre sokszínűbb közösségekkel kell dolgozniuk. Tekintettel arra, hogy a bűnüldözés nem csupán fellép a bűnnel szemben, hanem az áldozatok és a tanúk, valamint tágabb közösségük szükségleteivel és jogaival is törődik, a bűnüldözést a sokszínű európai népeséget kiszolgáló közszolgálatként lehet vizsgálni. A rendőrség mint közszolgálat sikeressége összefügg azzal, hogyan

85 Bővebb információért lásd: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=194&Itemid=191.

86 A települési önkormányzatok listája itt érhető el: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=193&Itemid=190&lang=.

87 Németország, Rajna-vidék-Pfalz Igazságügyi Minisztériuma (2012), „Ausweiskontrolle eines dunkelhäutigen Deutschen durch die Bundespolizei: Verfahren nach Entschuldigung beendet”, 30/2012. sz. sajtóközlemény, elérhető: www.mjv.rlp.de/icc/justiz/nav/699/broker.jsp?uMen=6993f1d2-a512-11d4-a737-0050045687ab&uCon=0998fb32-0ba3-10dc-32ae-477fe9e30b1c&uTem=aaaaaaaa-aaaa-aaaa-aaaa-000000000042.

88 FRA (2010b).

bánik a különböző közösségekkel, és e közösségek milyennek érzékelik ezt a bánásmódot.

A rendőrség 2012 augusztusában „Vendégszerető Zeusz” fedőnéven⁸⁹ nagyszabású műveletet indított, hogy „eltávolítsa az illegális migránsokat a határokról és a [görög] főváros városközpontjából”. A műveletben a Törökországgal közös határ régióban 2500 rendőr, Athénban pedig 2000 rendőr vett részt. A rendőrség a műveletről kiadott sajtóközleményében megjegyezte, hogy „az illegális migránsok kiutasítása és saját országukba való visszatérése országos szintű létszükséglet a túléléshez”. Hangsúlyozta továbbá, hogy „a művelet mérete és intenzitása nem befolyásolja az emberi jogok tiszteletben tartásának kötelezettségét. A műveletben részt vevő rendőrök világos, pontos utasításokat kaptak arra vonatkozóan, hogy minden migráns esetében abszolút tartsák tiszteletben a személyiségüket, valamint a vallási vagy egyéb meggyőződésüket.”⁹⁰

A bevándorlás ellenőrzésével összefüggésben végzett rendőrségi műveleteknek a 2005. június 17-i rendőrségi körlevél (7100/22/4) utasításain kell alapulniuk, amely szerint előállításra vagy testi motozásra csak akkor kerülhet sor, ha komoly okok támasztják alá az illető bűnözői tevékenységének gyanúját.

Az ENSZ migránsok emberi jogaiért felelős különlelőadója mindazonáltal az 2012. decemberi regionális tanulmányában – amely az Európai Unió határain élő

bevándorlók emberi jogaival foglalkozott – így fogalmazott: „sajnálattal láttam a Xeniosz Zeusz művelet keretében végzett tisztogatási akciót, amelynek nyomán migránsok sokaságát vették őrizetbe az ország különböző részein, holott közülük sokan évek óta Görögországban élnek és dolgoznak.”⁹¹

A Human Rights Watch 2013. júniusi jelentésében megjegyezte, hogy a személyek szabadsághoz és biztonsághoz való joga a nemzetközi emberi jog alapelvei közé tartozik, és azzal érvelt, hogy „a külföldiek többszörös elzárásának gyakorlata, amely alatt a jogállásukat ellenőrzik, a szabadságtól való önkényes megfosztásnak minősül”. A jelentés emlékeztet arra, hogy az ENSZ önkényes őrizettel foglalkozó munkacsoportja 2013 januárjában, görögországi látogatása után figyelmeztetett, hogy „a diszkriminatív alapon történő őrizetbe vétel minden esetben önkényes őrizetnek minősül, emellett a jogalap nélküli őrizet ugyancsak önkényessé teszi az őrizetet”.⁹²

Bár a bevándorlási ellenőrzéseket el kell végezni, a Vendégszerető Zeusz művelet végrehajtási módjának hatékonysága és eredményessége kérdéses: 2012 augusztusa és 2013 júniusa között összesen 123 567 harmadik országbeli állampolgárt állítottak elő, de csak 6 910 főről, azaz 5,6%-ról bizonyosodott be, hogy valóban jogellenesen tartózkodik az országban (lásd az 1. táblázatot).

1. táblázat: A Vendégszerető Zeusz művelet keretében végrehajtott előállítások és letartóztatások

„Vendégszerető Zeusz” művelet	1. szakasz	2. szakasz	ÖSSZESEN
<i>Időszak</i>	<i>2012.08.04–2013.02.13.</i>	<i>2013.02.14–2013.06.18.</i>	<i>2012.08.04–2013.06.18.</i>
Előállítás	82 767	40 800	123 567
Letartóztatás	4 820	2 090	6 910
A letartóztatások aránya az előállítások %-ában	5,8%	5,1%	5,6%

Forrás: Görög rendőrség, 2013

89 „Xeniosz Zeusz”: az ókori görög mitológiában Zeusz volt a vendégjog védelmezője, lásd: Liddel and Scott Lexicon, elérhető: <http://archimedes.mpiwg-berlin.mpg.de/cgi-bin/archim/dict/hw?lemma=ce/nios&step=entry&id=do04>.

90 Görögország, Rendőr-főkapitányság (2012), „Az athéni és évrösi »XENIOSZ ZEUSZ« rendőrségi művelet az illegális bevándorlás kezelésére”, a görög rendőrség szóvivőjének nyilatkozata, sajtóközlemény, 2012. augusztus 4., elérhető: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang='..&perform=view&id=18424&Itemid=950&lang=.

91 OHCHR (2012), *UN Special Rapporteur on the human rights of migrants concludes the fourth and last country visit in his regional study on the human rights of migrants at the borders of the European Union: Greece* [Az ENSZ migránsok emberi jogaiért felelős különlelőadója negyedik, egyben utolsó látogatásáról szóló megjegyzései az Európai Unió határainál élő migránsok emberi jogait vizsgáló tanulmánya keretében: Görögország], hír, 2012. december 3., elérhető: www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=12858&LangID=E.

92 HRW (2013), *Unwelcome Guests – Greek police abuses of migrants in Athens* [Hívatlan vendégek – A görög rendőrség részéről az athéni migránsokat érő visszaélések], elérhető: www.hrw.org/sites/default/files/reports/greece0613_ForUpload.pdf.

A rasszista erőszakról szóló különjelentésében az ombudsman megjegyezte, hogy ezek az előállítások visszaélésnek minősülnek, mivel az előállítottak sok esetben érvényes tartózkodási okmányokat mutattak be. A jelentés szerint a művelet hatástalan, alkotmányos szempontból pedig kifogásolható volt, mivel az előállítottak személyes szabadságtól való megfosztása nem szükséges. Az ombudsman megjegyezte továbbá, hogy a művelet a rasszista erőszak elleni más rendőrségi kezdeményezéseknek is árt, mivel közvetett módon táplálja a negatív sztereotípiákat.⁹³

A rendőrség e bíráló ellenére 2013. szeptember 29-én Athénban újra elindította a Vendégszerető Zeusz műveletet; 150 rendőr 334 személyt állított elő, ami 41 letartóztatást eredményezett. Miközben a művelet kimondott célja a bűnözés visszaszorítása és megelőzése volt, a letartóztatások közül csak kettő kapcsolódott bűncselekményhez: egy esetben tiltott kábítószeres birtoklásához, egy másik esetben pedig hamis okmányok birtoklásához. Négy főt függőben lévő kiutasítási végzés miatt tartóztattak le, 35-öt pedig az országba való jogellenes beutazás miatt.⁹⁴

Az illegális beutazás miatt letartóztatottakra őrizet és kitoloncolás vár. Őket többnyire a kiutasítás előtti idegenrendészeti fogdáknak tartják őrizetben, amelyek az ország különböző pontjain lévő, használaton kívüli katonai létesítményekben lettek kialakítva. Ezek a létesítmények általában véve jobb körülményeket biztosítanak, mint az FRA által 2011-ben az évrősi határrégióban felkeresett idegenrendészeti fogdák. Az új központok létrehozása a települési önkormányzatok részéről heves tiltakozásba ütközött, amelyre néhány esetben az Arany Hajnal párt befolyásának köszönhető. 2013 tavaszán és nyarán lázadások törtek ki ezekben az új idegenrendészeti fogdáknak, mivel finanszírozási és egyéb problémák miatt romlottak az életkörülmények. Ez nyomatékosítja a közigazgatási szintek közötti jobb egyeztetés szükségességét: ezt az aspektust egyébként a görög szárazföldi határt illegálisan átlépő személyek helyzetéről szóló 2011-es FRA-jelentés is kifejezetten problémásnak nevezi. A jelentés különösen a legfontosabb helyi hatóságok körében tapasztalt tehetetlenség problémájára hívta fel a figyelmet: amikor az FRA megkereste ezeket a hatóságokat, nem voltak tisztában például a vonatkozó jogszabályokkal, amelyek az idegenrendészeti fogdák tekintetében konkrét felelőségekkel ruházták fel őket. Ebben a tekintetben az FRA 2011-es jelentése,

amelyet akkor megtárgyalt a görög hatóságokkal, külön megjegyezte, hogy a helyi hatóságokat proaktívan be kell vonni a harmadik országbeli állampolgároknak szánt befogadóállomások vagy idegenrendészeti létesítmények felállításába.⁹⁵

Az új központok létrehozása ellenére még mindig sok harmadik országbeli állampolgárt tartanak fogva rendőrségi fogdáknak. Rendőrségi adatok szerint 2013 júliusában 2 702 harmadik országbeli állampolgárt tartottak fogva rendőrségi fogdáknak. Az FRA küldetése végrehajtása során találkozott olyan fogvatartottakkal, akiket már hónapok óta, néhány esetben hat hónapnál is hosszabb ideje tartottak fogva az omóniai rendőrkapitányság fogdjában. A letartóztatottak a rendőrökkel együtt úgy nyilatkoztak, hogy ez a több hónapos fogva tartás problémákat okoz, különösen a férőhelyek korlátozottsága miatt, mivel ezek a fogdák a bírósági eljárást megelőző átmeneti fogva tartáshoz lettek kialakítva.

Az igumenitszai elsőfokú büntetőbíróság 2013 januárjában felmentett 15 migránst, akik megszöktek a helyi rendőrségi fogdából, mert a nyomorúságos fogva tartási körülmények miatt az egészségük rendkívüli veszélynek volt kitéve. A bíróság megállapította, hogy a fogva tartási körülmények megsértették az emberi jogok európai egyezményének 3. cikkét, és hogy a kitoloncolás előtti, büntetőjogi vádemelés nélküli fogva tartás körülményei és hossza egyaránt megsértette az egyezmény 3., 8. és 13. cikkét. A bíróság úgy vélte, hogy a körülmények szükséghelyzetnek minősülnek, és ezért a migránsokat nem lehet felelősségre vonni szökés bűncselekménye miatt.⁹⁶

A rasszista erőszakkal szembeni rendőrségi válaszleépések hatékonyságának alapvető előfeltétele, hogy az áldozatok és a tanúk bejelentsek az incidenseket a rendőrségnek. Ezt akkor teszik meg, ha bíznak a bűnüldöző szervezetben és a büntető igazságszolgáltatási rendszerben. Ezért minden esetben független, alapos vizsgálatot kell végezni, ha felmerül a rendőri kötelezettségesség gyanúja az olyan etnikai kisebbségi csoportok tagjaival szemben, akik a rasszista bűncselekmények legvalószínűbb célpontjai.

A nemzetközi és hivatalos nemzeti emberi jogi szervek mindazonáltal több jelentésben ismételtlen figyelmeztettek a rendőrök általi rasszista visszaélések kezelését akadályozó önelégültségre és rendszerszintű hiányosságokra. A Kínzás Elleni Bizottság (CPT) 2008-as görögországi látogatásáról szóló jelentésében utalt a bűnüldöző szerveknél uralkodó büntetlenség légkörére. A CPT 2009-es görögországi látogatása során összegyűjtött információi arra utalnak, hogy a helyzet nem javult,

93 Ombudsman (2013), Különjelentés a rasszista erőszak jelenségéről Görögországban, elérhető: www.synigoros.gr/?i=human-rights. el.diakritiki-metaxeirisi-astunomiki-prostasia.125089.

94 Görögország, Görög Rendőrség (2013), sajtóközlemény, Attikai Rendőrkapitányság, 2013. szeptember 29., elérhető: [www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang='.](http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang='.'&perform=view&id=32484&Itemid=1173&lang=)

95 FRA (2011a).

96 Görögország, Igumenitszai Elsőfokú Büntetőbíróság, 682/2012. sz. határozat.

mivel a CPT ismét azt tapasztalta, hogy a bűnüldözési tisztviselők részéről elszendvedett rossz bánásmódra vonatkozó állításokat nem szívesen vizsgálják ki.⁹⁷ Ez összhangban van az FRA *Coping with a fundamental rights emergency – The situation of persons crossing the Greek land border in an irregular manner [Meglátogatás egy alapjogi szükséghelyzetre – A görög szárazföldi határt illegálisan átlépők helyzete]* címmel kiadott helyzetjelentésével, amely dokumentálta a rendőrség által működtetett idegenrendészeti fogdáknál tapasztalt embertelen körülményeket.⁹⁸ Az ECRI 2009-ben ismételten arra hívta fel a görög kormányt, hogy „végezzen hatékony vizsgálatokat a rendőrség részéről történt állítólagos faji megkülönböztetés vagy faji indíttatású kötelezettségzegés eseteinek ügyében, és szükség esetén gondoskodjon az ilyen tettek elkövetőinek megfelelő büntetéséről.”⁹⁹

Az Amnesty International 2012 júliusában megjegyezte, hogy bár a görög hatóságok elismerik a bűnüldözési tisztviselők által elkövetett emberi jogi visszaéléseket, ezeket „elszigetelt incidenseknek” tekintik, ezáltal tehát nem ismerik el ennek a rendszerszintű problémának a mértékét és a mélységét. Az EJEB az elmúlt 10 évben 11, a bűnüldözési tisztviselők általi emberi jogi jogsértésekkel foglalkozó ügyben állapította meg, hogy Görögország megsértette az emberi jogok európai egyezményének 2. cikkét (élethez való jog) vagy 3. cikkét (kínzás vagy embertelen, megalázó bánásmód tilalma).¹⁰⁰

Az Európa Tanács emberi jogi biztosa 2013 áprilisában szorgalmazta, hogy a görög hatóságok „vessenek véget a büntetlenség intézményes kultúrájának, és alakítsanak ki független, jól működő panasztételi mechanizmust, amely minden bűnüldözési tisztviselőre kiterjed”. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a 3938/2011. sz. törvénnyel és a 78/2011. sz. elnöki rendelettel létrehozott, az önkényesség eseteit kezelő

hivatal csak a Rendvédelmi Minisztérium felkérésére folytathat vizsgálatokat.

Az ombudsman 2013-ban 17 olyan panaszt kapott, ahol a helytelen rendőri magatartás háttérében rasszista indítékot feltételeztek, és e panaszok zöme afrikai vagy ázsiai származású személyektől érkezett. A rendőrség a panaszok közül kilencet vizsgált ki. Hat panaszt alaptalannak minősítettek és elutasítottak, egy a jelentés megírásakor még függőben volt, egy esetben pedig a rendőrség megállapította a támadó magatartást és a szolgálat megtagadását, de rasszista indíték nélkül.

A rendőrség etikai kódexe a 2. cikkben előírja, hogy a rendőröknek „tiszteletben kell tartaniuk minden személy életét és személyes biztonságát; nem okozhatnak és nem tűrhetnek el kínzást, megalázó vagy embertelen bánásmódot vagy büntetést, és az emberi jogok megsértését minden esetben jelenteniük kell”. Az 5. cikkben előírja továbbá, hogy a rendőröknek „kölsönös bizalom és együttműködésen alapuló kapcsolatot kell kialakítaniuk a polgárokkal, és kerülniük kell a bíróságon, nemem, etnikai származáson, ideológián vagy valláson, szexuális irányultságon, életkoron, fogyatékosságon, családi helyzeten, gazdasági és társadalmi helyzeten vagy bármely más egyéni tulajdonságon alapuló előítéletet.”¹⁰¹ Ennek fényében a feltételezett rendőri visszaélések alapos, független vizsgálata hozzájárulna a bizalom építéséhez és a bűnüldözéssel való együttműködés javításához. Ezeket az intézkedéseket érdemes lenne kiegészíteni a rendőrségi intézményi kultúra kérdéseit vizsgáló, szélesebb körű, független felméréssel.

Az Arany Hajnal esete

Nemzetközi szervezetek, hivatalos nemzeti emberi jogi szervek és civil társadalmi szervezetek számos alkalommal beszámoltak az Arany Hajnal párt tagjainak vagy szimpatizánsainak tulajdonítható rasszista erőszakos cselekmények növekvő számáról. A párt 1985-ben alakult. Az 1990-es években tevékenysége elsősorban Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság nevének kérdése és a migráció témája köré épült. Az országos vagy európai választásokon egészen 2010-ig csak 0,07% és 0,47% közötti eredményeket sikerült elérnie. Első választási sikereit 2010-ben aratta, amikor a szavazatok 5,29%-ával sikerült megszereznie egy képviselői helyet az athéni városi tanácsban.

A 2012. május 6-i és június 17-i országos választásokon azonban az Arany Hajnal már a szavazatok 6,97%-át, illetve 6,92%-át érte el, amivel 18 képviselői helyet

97 Európa Tanács, CPT (2010), *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 17 to 29 September 2009* [Jelentés Görögország kormánya részére a Kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetések megelőzésére létrehozott európai bizottság (CPT) 2009. szeptember 17–29. közötti görögországi látogatásáról], CPT/Inf (2010) 33, 23. pont, elérhető: www.cpt.coe.int/documents/grc/2010-33-inf-eng.pdf.

98 FRA (2011a).

99 Európa Tanács, ECRI (2009), *ECRI Report on Greece (fourth monitoring cycle)* [Az ECRI jelentése Görögországról, negyedik megfigyelési ciklus], 2009. április 2., CRI (2009) 31, 178. pont, elérhető: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/country-by-country/greece/GRC-CbC-IV-2009-031-ENG.pdf>.

100 Amnesty International (2012), *Police violence in Greece - Not just 'isolated incidents'* [Rendőri erőszak Görögországban – Nemcsak „elszigetelt incidensek”], elérhető: https://doc.es.amnesty.org/cgi-bin/aij/BRSCGI/3724_Greece_cover_%20%20contents%20web?CMD=VEROBJ&MLKOB=31754011212.

101 Görögország, A rendőrség etikai kódexe, 254/2004. sz. elnöki rendelet, elérhető: www.astynomia.gr/images/stories/Attachment14238_KOD_FEK_238A_031204.pdf.

szerezett a görög parlamentben. Ez látványos növekedés volt a párt előző, 2009-es választásokon elért 0,29%-os eredményéhez képest. Az Arany Hajnalra szavazók demográfiai tulajdonságainak elemzéséből kiderült, hogy közel 75%-uk férfi, nagyjából 40%-uk 18–34 év közötti, és 27%-uk rendelkezik felsőfokú végzettséggel.¹⁰²

Az Arany Hajnal pártprogramja szerint „a kommunista internacionalizmus és az univerzalizmus-liberalizmus elleni szociális és nacionalista mozgalom”. A pártprogram az „emberek biológiai és szellemi örökségét” jelöli meg az állam fő alkotóelemeként, ahol a jövedelmi alapú társadalmi rétegzettséget „a meritokrácia alapján a különböző képességekkel és termelési készségekkel rendelkező emberek szervesen együttműködő csoportjai fogják felváltani”. A párt támogatja ezenkívül az irredentizmust és az expanzionizmust. A pártvezetés tagjai tagadják a holokauszt megtörténtét, és nyíltan támogatják a nemzetiszocializmus (náciizmus) és Adolf Hitler örökségét. A párt jelképe feltűnően hasonlít a horogkeresztre, a pártvezető pedig több alkalommal nyilvánosan használta a náci karlendítést (*Hitlergruß*). A párt szoros kapcsolatot ápol a Szabad Déli Hálózat (*Freie Netz Süd*) nevű német neonáci szervezettel, amelynek vezetése 2013. február 1-jén az Arany Hajnal parlamenti képviselőinek meghívására ellátogatott a görög parlamentbe.

A média és a civil társadalmi szervezetek 2009 óta görögökkel és migránsokkal szembeni támadások egész soráról számoltak be, amelyeket az Arany Hajnal tagjai követtek el. Az Arany Hajnal parlamenti képviselői 2012-ben és 2013-ban részt vettek a migránsokkal szembeni támadásokban, például a piaci standok lerombolásában és a lakosság tiltakozó tagjainak verbális vagy fizikai bántalmazásában. Ezeket az incidenseket a nagyobb tévécsatornák is bemutatták, és már ekkor felmerült a büntetlenség kérdése, minthogy a rendőrség nem avatkozott be az incidensek során. Az Arany Hajnal olyan eseményeket is szervezett, mint például az étel- és gyógyszerosztás, ingyenes orvosi vizsgálat biztosítása vagy véradás, de mindezek csak azok számára voltak hozzáférhetőek, akik a görög állampolgárságukat személyazonossági okmánnyal tudták igazolni. Ezzel egyidőben a párt tagjai a jelentések szerint iskolákba is ellátogattak, ahol rasszista tartalmú szórólapokat osztogattak, és ezzel megfélemlítették a migráns tanulókat és a látogatókat ellenző tanárokat. Az FRA-nak nincs bizonyítéka arra, hogy a fenti állítások ügyében hivatalos vizsgálat

zajlott volna, bár az Arany Hajnal iskolai tevékenységei a jelentések szerint egészen 2006-ig nyúlnak vissza.

Az Arany Hajnal parlamenti képviselői 2012 decemberében inzultálták a görög muszlim parlamenti képviselőket, 2013 augusztusában pedig az Arany Hajnal kérte a görög muszlim kisebbséghez tartozó hallgatók egyetemi felvételére vonatkozó, őket előnyben részesítő intézkedések eltörlését.

A kormány jelezte, hogy egyre inkább tudatában van a határozott intézkedések iránti igénynek, és elszántan törekszik a probléma megoldására, miután 2013 szeptemberében feltételezések szerint az Arany Hajnal egy tagja meggyilkolt egy fiatal görög férfit, és ezt követően súlyos bűnügyi vádakkal letartóztatták az Arany Hajnal vezetését és több rendőrtisztet. A Rendvédelmi Minisztérium 32 bűnügyi nyomozási aktát küldött tovább a legfelsőbb bíróságnak, amely bűnügyi nyomozást végzett az Arany Hajnal ügyében, és a vezetés ellen több bűncselekmény, köztük gyilkosság, testi sértés, pénzmosás, vesztegetés és bünszervezetben való részvétel miatt emelt vádat. A beszámoló szerint az ügy aktája több ezer oldalnyi tanúvallomást és az Arany Hajnal tagjainak bűnözői tevékenységéről szóló bizonyítékot tartalmaz. A parlament mindeközben visszavonta az Arany Hajnal bűncselekményekkel vádolt képviselőinek mentelmi jogát. 2013. december 2-án elsöprő többséggel jóváhagyta a parlament eljárási szabályzatának módosítását, hogy lehetővé tegye az állami vagy egyéb támogatás felfüggesztését olyan politikai pártok esetében, amelyek ellen bűncselekmények elkövetése miatt nyomozás folyik.

A rendőrség ugyanakkor megkezdte saját intenzív belső vizsgálatát, amely több rendőrtiszt,¹⁰³ köztük magas rangú tisztek letartóztatásához vezetett,¹⁰⁴ a jelentések szerint az Arany Hajnallal kapcsolatos, nagyon súlyos vádakkal. A rendőrség belügyi igazgatósága 2013. október 30-án bemutatta egy különjelentés vázlatát, *Az Arany Hajnal illegális tevékenységében való aktív rendőri részvétel, valamint a bűncselekmények elkövetésében, rasszista erőszakos cselekményekben és korrupcióban való lehetséges részvétel széles körű kivizsgálása* címmel. A jelentés megállapítja, hogy miután megvizsgálták 319 rendőr, a parti őrség két tisztje, 12 állampolgár és 104 rendőrségi körzet, valamint az Arany Hajnal egy irodájának tevékenységét, 15 rendőrt letartóztattak, akik közül 10 közvetlenül vagy közvetve kapcsolódott az Arany Hajnal tevékenységeihez, emellett fegyvereket és lőszerket is lefoglaltak. Az

¹⁰² A 2012. májusi és júniusi országos választások eredményeinek életkor, nem, iskolai végzettség és egyéb kategóriák szerinti, az exit poll felméréseken alapuló részletes elemzését lásd: Melzer, R. és Serafi, S (2013), *Right-wing extremism in Europe [Szélsőjobboldaliság Európában]*, Friedrich-Ebert-Stiftung, 94–95. o., elérhető: <http://library.fes.de/pdf-files/dialog/10031.pdf>.

¹⁰³ Lásd: 2013. október 1-jei sajtóközlemény, elérhető: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang='..'&perform=view&id=32569&Itemid=1179&lang=.

¹⁰⁴ Lásd: 2013. október 1-jei sajtóközlemény, elérhető: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang='..'&perform=view&id=32569&Itemid=1179&lang=.

igazgatóság ezzel párhuzamosan 142 „szélsőséges rendőri magatartásról” szóló állítást vett nyilván- tartásba, azzal a megállapítással, hogy „nincs közös bűnözői szándékkal rendelkező, összefüggő csoport az aktív rendőrök között”, és semmilyen láthatatlan csoport sem működik a görög rendőrség köteléké- ben, amely összességében „a demokratikus rend pilléréként” jellemezhető. A vizsgálat mindazonáltal kimutatta, hogy egyes rendőrök összehangolt mulasztást követtek el, és a kötelességeiket elmulasztva, a hatalmukkal visszaélve bűnözői tevékenységekben vettek részt. A vizsgálat révén az elégtelen felügye- lettel és ellenőrzési hierarchiával, a bürokratikus magatartással és az erkölcsi cinizmussal kapcsolatos problémák is a felszínre kerültek. A különjelentés befejező részében javasolja a rendőrség alapos megreformálását, külön hangsúlyt helyezve a vissz- szaélésnek minősülő magatartásformák és a korrupció visszaszorítására, az emberi jogok tiszteletének és védelmének megerősítésére, valamint a szakmai szel- lemisség kialakítására. Külön ajánlja egy etikai kódex elfogadását, amely rendelkezik az illegális, deviáns, erőszakos vagy rasszista viselkedésükkel a kódexet megsértő rendőrök elbocsátásáról. A jelentés arra is felhívja a figyelmet, hogy a rangsorban középen elhelyezkedő rendőrtisztek számára külön vezetői képzést kell biztosítani.¹⁰⁵

Egy másik esemény is alátámasztotta, hogy drasztikus, hatékony lépéseket kell tenni a görög társadalmat régóta mérgező rasszista és szélsőséges erőszak ellen: 2013. november 1-jén a párt athéni hivatala előtt megölték az Arany Hajnal két fiatal támogatóját, és a jelentések szerint egy szélsőséges baloldali csoport volt az elkövető. Bár a szélsőséges elleni jogi lépésekre és rendőrségi fellépésre feltétlenül szükség van, érdemes lehet más tagállamok tapasztalatait is megfontolni, különösen azokat, ahol a civil társadalmat és a helyi közösségeket is sikerült mozgósítani.¹⁰⁶

Az Európai Bizottság üdvözölte a kormány erőfeszítéseit, és megerősítette, hogy bízik a görög igazságszolgálda- tási rendszerben. Az eddigi rendkívüli erőfeszítések és intézkedések ellenére azonban a 2013. októberi és novemberi közvélemény-kutatások szerint továbbra is az Arany Hajnal a harmadik legnagyobb párt. A legutóbbi, 2013. november 28–30. között készült közvélemény-kuta- tás azt mutatja, hogy az Arany Hajnal még népszerűbb is lett, mert a 2013. októberi 7,8%-ról 8,4%-ra nőtt a támogatottsága (a bizonytalan szavazók 17,9%-os aránya mellett). Ez jelzi, hogy fel kell ismerni e kérdések mértékét és súlyát,¹⁰⁷ illetve helyi szintű intézkedésekkel kell kezelni a szélsőségeséget és a rasszizmust ott, ahol a közvéleményt a kisebbségi és többségi közösségek napi szintű érintkezése alakítja ki.¹⁰⁸

105 Lásd: Különjelentés (2013), Az Arany Hajnal illegális tevékenységében való aktív rendőri részvétel, valamint a bűncselekmények elkövetésében, rasszista erőszakos cselekményekben és korrupcióban való lehetséges részvétel széles körű kivizsgálása, 2013. október, elérhető: <http://www.astynomia.gr/images/stories/2013/prokirikseis13/parousiasi.pdf>.

106 Szemléltetésképpen: Németország esetében lásd a Szövetségi Munkaügyi Minisztériumnak a Xenos projekt keretében tett ez irányú intézkedéseit, hogy a fiatalokat visszatartsa a szélsőséges csoportokban való részvételtől, elérhető: http://www.esf.de/portal/generator/6664/xenos__ausstieg__zum__einstieg__inhalt.html; a Hálózat a Demokráciáért és Bátorságért munkáját, elérhető: <http://www.netzwerk-courage.de>; hasonló munka folyik a Kultúrák kezdeményezés keretében, elérhető: <http://www.cultures-interactive.de>. Svédországban az Exit projekt keretében a Fryshuset nevű nem kormányzati szervezet azokat támogatja, akik ki akarnak lépni a szélsőséges csoportokból, elérhető: <http://exit.fryshuset.se/english>; az Igazságügyi Minisztérium 2012–2014-ben a Stratégiai Párbeszéd Intézetével közösen fog kidolgozni egy uniós finanszírozású projektet, amelyben összegyűjti a politikai szinten és a civil társadalom részéről megtett intézkedéseket, illetve a szélsőjobbaldaliság megelőzésében, a beavatkozásban és a válaszlépések terén bevált módszereket, elérhető: <http://www.strategicdialogue.org/sweden-actionresearch>. Az ír rendőrség, *An Garda Síochána* 2009-ben hozta létre és azóta működteti a közösségi rendfenntartás országos modelljét, elérhető: <http://www.garda.ie/Documents/User/National%20Model%20of%20Community%20Policing%20-%20Jan%2026th%202009.pdf>.

107 Lásd: <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=63927703>.

108 Doxiadis, A., Matsaganis, M. (2012), *National populism and xenophobia in Greece [Nemzeti populizmus és idegengyűlölet Görögországban]*, elérhető: http://counterpoint.uk.com/wp-content/uploads/2013/01/507_CP_RRadical_Greece_web-1.pdf.

2. esettanulmány: Magyarországi válaszlépések a rasszizmus, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia jelenségére

Az FRA-nak a magyar kormánnyal, köztisztviselőkkel, hivatalos emberi jogi szervezetekkel és civil társadalmi szervezetekkel tartott megbeszélésein világosan kiderült, hogy bár a jogi apparátus elvben megfelelő szintű formális védelmet nyújt a rasszizmussal, idegengyűlölettel és a kapcsolódó intoleranciával szemben, vannak arra utaló bizonyítékok, hogy ez az apparátus és annak szakpolitikái mégsem működnek hatékonyan. Az FRA által elemzett másodlagos adatok és információk szintén arra mutatnak, hogy a vonatkozó jogi és szakpolitikai rendelkezések végrehajtását számos akadály hátráltatja.

Miközben több bizonyíték is van az ellenkezőjére, az FRA által megkeresett köztisztviselők közül sokan kitarítottak amellett, hogy Magyarországon nem jelent különösebb problémát a megkülönböztetés, a rasszizmus, az intolerancia és a szélsőségeség. A felsorolt jelenségek elleni fellépést akadályozhatja e jelenségek korlátozott ismerete, valamint az, hogy nem ismerik fel ezek mértékét és a társadalmi kohézióra gyakorolt negatív hatásukat. Ez az etnikai kisebbségi csoportok, például a romák társadalmi integrációjának elősegítésére irányuló magyarországi erőfeszítéseket is gátolhatja.

A megkülönböztetés, rasszizmus, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia elleni intézkedések hatékony végrehajtásához és a társadalmi integráció előmozdításához a kormányzat minden szintjén alaposan kell ismerni ezeket a kérdéseket, és az erős politikai akarat is elengedhetetlen. Az alábbi részekben megvizsgáljuk a megkülönböztetés, rasszista bűncselekmények, intolerancia és szélsőségeség leküzdésére tett intézkedéseket, adott esetben a vonatkozó jogszabály példáival kísérvé.

A társadalmi előítéleteket a szélsőséges pártok, csoportok és szervezetek – például az időközben betiltott Magyar Gárda, az utódszervezetei és a hasonló gondolkodású csoportok – jelenlétével, tetteivel és közvetett társadalmi befolyásával is összefüggésbe

lehet hozni. Mindezek a tényezők beépülnek egy most zajló folyamatba, és a szélsőséges ideológia elemei egyre gyakrabban jelennek meg a magyarországi politikai, média- és társadalmi párbeszédben, ami több más uniós tagállamnál is megfigyelhető.¹⁰⁹ Ez viszont negatív hatással lehet a megkülönböztetés, rasszizmus, intolerancia és szélsőségeség kezelésére irányuló szakpolitikák és intézkedések hatékonyságára.

A megkülönböztetés, rasszista erőszak és intolerancia magyarországi eseteiről korábban már hírt adtak olyan nemzetközi szervezetek, mint például az Európa Tanács Rasszizmus és Intolerancia elleni Európai Bizottsága. Az ECRI Magyarországról szóló első jelentésében 1997-ben megállapította, hogy a roma lakosság más országokhoz hasonlóan itt is sajátos problémákkal és hátrányokkal küzd, és ezeket tovább súlyosbítja az általános megkülönböztetés, ezért szorgalmazta, hogy a hatóságok helyezzenek különös hangsúlyt a célzott szakpolitikák kidolgozására. A jelentés az antiszemitizmussal kapcsolatban is megemlített néhány problémát, és célirányos politikát javasolt.¹¹⁰ Az ECRI második jelentése 2000-ben megállapította, hogy egyre szélesebb körben ismerik fel a rasszizmussal és diszkriminációval kapcsolatos problémákat, különösen a romákkal szemben. Aggodalmának adott hangot ugyanakkor a romákkal szemben az élet minden területén megnyilvánuló diszkriminációval kapcsolatban, beleértve az igazságszolgáltatást, illetve a rendőrség részéről elszenvedett bántalmazást. Tekintettel a migráció új módozataira, a jelentés az állampolgársággal nem rendelkezők helyzetére is külön felhívta a figyelmet. A jelentés arra is figyelmeztetett, hogy bár „a neonáci és szélsőjobb pártok tagsága jelenleg relatíve korlátozott”, ügyelni kell az intolerancia vagy antiszemitizmus politikai vitákban és nyilvánosság

¹⁰⁹ FRA (2013b).

¹¹⁰ ECRI (1997), *First report on Hungary [Első jelentés Magyarországról]*, CRI(97)53, elérhető: http://hudoc.ecri.coe.int/XML/ECRI/ENGLISH/Cycle_01/01_CbC_eng/01-cbc-hungary-eng.pdf.

előtt történő megnyilvánulásai elleni fellépésre.¹¹¹ Az ECRI 2004-ben készült harmadik jelentése úgy találta, hogy több tekintetben is csekély a rasszizmusra, az intoleranciára és a diszkriminációra vonatkozó jogalkotás és kormányzati politika terén elért előrehaladás, és külön felhívta a figyelmet a faji eredetű erőszak és ezen belül a rendőri brutalitás eseteire. A jelentés szavá tette a médiában, egyes politikusok részéről, sőt, magában a társadalomban is előforduló antiszemita jellegű, rasszista, idegengyűlölő és intoleráns megnyilvánulásokat, és hozzátette, hogy a rasszizmus és diszkrimináció ellen irányuló nemzeti szintű kezdeményezések nem minden esetben érvényesülnek helyi szinten is.¹¹² Az ECRI 2009-ben készült negyedik jelentése üdvözölte a pozitív fejleményeket, különösen a romák befogadása terén, ugyanakkor a közbeszédben tapasztalható rasszizmus jelentős fokozódására is felhívta a figyelmet.¹¹³ A rasszizmus, faji megkülönböztetés, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia jelenkori formáival foglalkozó különönlódó 2012-ben elismerte a rasszizmus, faji megkülönböztetés, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia elleni küzdelemben történt fontos lépéseket, de a következtetéseiben kijelentette, hogy „a roma közösséggel szemben az állami intézményeknél, köztük a rendőrség és a bíróság részéről tapasztalható faji megkülönböztetés, rasszizmus és a negatív előítéletek előfordulása olyan tény, amelyet Magyarországnak nem szabad tagadnia”, és rendszeres, kötelező emberi jogi képzést kért az állami szereplők, köztük a rendőrség és a bírói kar számára. Ugyancsak kérte, hogy tegyenek erőfeszítéseket a rendőrség és a roma közösség közötti kapcsolatok javítására, hogy a bizalom helyreállításával a rasszista cselekményeket nagyobb arányban jelentsék be a hatóságok felé. A különönlódó azt is megjegyezte, hogy a már kidolgozott különféle kezdeményezéseket nem hajtják végre megfelelően, és továbbra is nagy probléma, hogy ezek hatékony végrehajtására nem elegendő a finanszírozás.¹¹⁴

A hatóságok intézkedései ellenére az intolerancia a szélsőséges ideológia egyik meghatározó elemeként továbbra is rendszeresen nyilvánul a közéletben. A Jobbik párt egyik parlamenti képviselője például

2012. november 26-án felszólított azoknak a zsidóknak a listázására, akik véleménye szerint nemzetbiztonsági kockázatot jelentenek Magyarországra nézve: „[Úgy gondolom,] itt lenne az ideje [...] annak, hogy felmérjük azt, hogy az itt élő, és különösen a magyar országgyűlésben és a magyar kormányban hány olyan zsidó származású ember van, aki bizonyos nemzetbiztonsági kockázatot jelent Magyarország számára”.¹¹⁵ Az országgyűlés elnöke ezután a házszabályok szigorítását kérte, hogy lehetővé váljon az ilyen magatartás cenzúrázása. 2013. január 5-én a *Magyar Hírlap* napilap hasábjain az egyik vezető konzervatív újságíró a következő módon reagált arra, hogy szilveszter éjjel két magyar fiataalt feltételezett roma elkövetők megkéseltek: „a cigányság jelentős része nem alkalmas az együttélésre. Nem alkalmas arra, hogy emberek között éljen. A cigányság ezen része állat, és állatként viselkedik. Ha ellenállásba ütközik, gyilkol. [...] bármiféle emberinek nevezhető kommunikációra képtelen. Leginkább tagolatlan hangok törnek elő állati koponyájából [...] Az állatok meg ne legyenek. Sehogyan se.”¹¹⁶ 2013. március 14-én egy másik, antiszemita és cigányellenes nézeteiről ismert újságíró Tánacsics-díjat kapott a Szovjetunió és Jugoszlávia összeomlásával foglalkozó újságírói munkájáért. A korábban Tánacsics-díjjal kitüntetettek közül tiltakozásul többen visszaadták a díjukat. Az emberi erőforrások miniszterének kérésére 2013. március 21-én a 2013-as díjazott is visszaadta a díjat. A miniszter úgy vélte, hogy az antiszemita és romaellenes nézetei összeegyeztethetetlenek a kormány értékrendjével.

A romákkal szembeni előítélet, megkülönböztetés és gyűlölet-bűncselekmények

A 2012. január 1-jén hatályba lépett 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól a bolgár, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a roma, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán nemzetiséget ismeri el, amelyeket „Magyarország területén legalább egy évszázada honos” népcsoportként határoz meg.¹¹⁷

A 2011 decemberében megjelent magyarországi *Nemzeti társadalmi felzárkóztatási stratégia – Mélyszegénység, gyermekszegénység, romák (2011-2020)*

111 ECRI (2000), *Második jelentés Magyarországról*, CRI(2000)5, elérhető: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Hungary/HUN-CbC-II-2000-005-HUN.pdf>.

112 ECRI (2004), *Harmadik jelentés Magyarországról*, CRI(2004)25, elérhető: <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HUN-CbC-III-2004-25-HUN.pdf>.

113 ECRI (2009), *Negyedik jelentés Magyarországról*, CRI(2009)3, elérhető: <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HUN-CbC-IV-2009-003-HUN.pdf>.

114 Emberi Jogi Tanács (2012), *Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance [A rasszizmus, faji megkülönböztetés, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia jelenkori formáival foglalkozó különönlódó jelentése]*, Githu Muigai, A/HRC/20/33/Add.1, 55–58. pont, elérhető: http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Racism/A.HRC.20.33.Add.1_en.pdf.

115 Reuters, elérhető: <http://www.reuters.com/article/2012/11/27/us-hungary-antisemitism-idUSBRE8AQoL920121127>.

116 Human Rights Watch (2013), „Hungary’s Alarming Climate of Intolerance” [Magyarországon riasztó méreteket ölt az intolerancia], elérhető: www.hrw.org/news/2013/01/18/hungary-s-alarming-climate-intolerance.

117 Magyarország, 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól, 1. melléklet a 2011. évi CLXXIX. törvényhez, 74. o., elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100179.TV.

szerint a Magyarországon élő 750 000 roma többsége (500 000–600 000) hátrányos helyzetű térségekben, mélyszegénységben él. Ezzel összefüggésben Magyarország „a romák etnikai csoportjára külön figyelmet” kíván fordítani, „hiszen a tapasztalatok azt mutatják, hogy a szegények között is ők a legszegényebbek, és eddig őket érték el a legkevésbé a felzárkóztató programok”. A stratégia megjegyzi, hogy történtek az irányú erőfeszítések is, hogy figyelemmel kísérjék, „ha kell, speciális antidiszkriminációs programokkal is a romák helyzetének alakulását”, és a következtetések között megállapítja, hogy „a romákat sújtó diszkriminációs jelenségekkel és előítéletekkel szemben hatékony intézkedésekre van szükség”.¹¹⁸ Az FRA a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkársággal tartott megbeszélés alkalmával azt a tájékoztatást kapta, hogy a stratégiát 2013 végére az előző két év tapasztalatai és visszajelzései alapján aktualizálni fogják.

A megkülönböztetés elleni jogi keret (az egyenlő bánásmódról szóló törvény) 2004. január óta van hatályban.¹¹⁹ A törvény 8. cikke felsorolja a személyekre vagy csoportokra vonatkozó 20 védett tulajdonságot: ezek közé tartozik a faji hovatartozás; a bőrszín; a nemzetiség; a nemzetiséghez való tartozás (a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény értelmében, lásd alább); a vallási vagy világnézeti meggyőződés; a politikai vagy más vélemény; a szexuális irányultság és a nemi identitás.

A törvény más rendelkezései a zaklatással és a jogellenes elkülönítéssel szemben nyújtanak védelmet: „Zaklatásnak minősül az az emberi méltóságot sértő [...] magatartás, amely az érintett személynek a 8. §-ban meghatározott tulajdonságával függ össze, és célja vagy hatása valamely személlyel szemben megfélemlítő, ellenséges, megalázó, megszegényítő vagy támadó

környezet kialakítása. Jogellenes elkülönítésnek minősül az a rendelkezés, amely a 8. §-ban meghatározott tulajdonságai alapján egyes személyeket vagy személyek csoportját a velük összehasonlítható helyzetben lévő személyektől vagy személyek csoportjától - anélkül, hogy azt törvény kifejezetten megengedné - elkülönít.”

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény szabályozza a közéletben való részvételüket, amelyről a II. fejezet 9. cikke így rendelkezik: „Magyarország tilalmaz minden olyan politikát, magatartást, amely a) a nemzetiségnek a többségi nemzetbe való beolvastását, a többségi nemzetből történő kirekesztését, elkülönítését célozza, vagy ezt eredményezi [...], c) a nemzetiséget vagy a nemzetiséghez tartozó személyt hovatartozása miatt üldözi, megfélemlíti, életkörülményeit nehezíti, jogai gyakorlásában akadályozza”.¹²⁰

A fenti jogi rendelkezések ellenére a romaellenes előítélet még mindig nagyon is kézzelfogható, mint azt a 2011-es magyarországi nemzeti társadalmi felzárkóztatási stratégia megjegyzi: „[...] A romák társadalmi kizáródása mind a mai napig a kölcsönös bizalmatlanság, az agresszió, az előítéletek állandósulását, a biztonságérzet csökkenését eredményezte”.

Az FRA éves jelentése az alapjogok helyzetéről az EU-ban, valamint az országos és nemzetközi szervezetek más jelentései következetesen azt mutatják, hogy a magyarországi romák egyenlőtlen bánásmódnak, megkülönböztetésnek, elkülönítésnek és zaklatásnak vannak kitéve. Gyűlöletbeszédnek vagy gyűlölet-bűncselekménynek is sokan esnek áldozatul. A nemzeti egyenlőségi szerv, az Egyenlő Bánásmód Hatóság által közzétett statisztikai adatok szintén azt mutatják, hogy a hatósághoz érkező diszkriminációs panaszok nagyjából 10%-át romák nyújtják be (lásd a 2. táblázatot).

2. táblázat: Az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz érkezett, roma személyektől származó panaszok, 2008–2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Az összes kérelem	1 153	1 087	1 323	1 014	822
A romákkal kapcsolatos kérelmek	112 (az összes kérelem 9,7%-a)	104 (az összes kérelem 9,6%-a)	128 (az összes kérelem 9,7%-a)	118 (az összes kérelem 11,6%-a)	81 (az összes kérelem 9,9%-a)
Megállapított jogsértések	4	3	6	6	4

Forrás: Egyenlő Bánásmód Hatóság

¹¹⁸ Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (2011), Nemzeti társadalmi felzárkóztatási stratégia – Mélyszegénység, gyermekszegénység, romák (2011–2020), 6. o., elérhető: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_hungary_strategy_hu.pdf.

¹¹⁹ Magyarország, 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról, elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0300125.TV.

¹²⁰ Magyarország, 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól, elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100179.TV.

A Magyarországon felismert előítéletes attitűdök a társadalom egészének szintjén jelentkeznek, és gyakran azt eredményezik, hogy általában véve a magyar népesség és konkrétan a romák, a legnagyobb magyarországi etnikai csoport¹²¹ között nem könnyű az együttélés. A romákkal szembeni magyarországi nézeteket vizsgáló 2011-es felmérés például azt állapította meg, hogy a népesség reprezentatív mintájának 60%-a egyetért azzal a véleménnyel, hogy „a bűnözésre való hajlam a cigányok vérében van”. 42% értett egyet azzal a kijelentéssel, hogy „nagyon helyes, hogy még vannak olyan kocsmák, klubok és diszkók, ahová cigányokat nem engednek be”.¹²²

A nemzeti stratégia elismeri ezt a problémát, ami nagyon fontos lépés a romák felzárkóztatásának kezelése felé, a civil társadalmi szervezetek viszont bírálták a stratégiát amiatt, hogy nem fordít kellő figyelmet a romákkal szembeni megkülönböztetésre és a cigányellenességre. Ezek a szervezetek azt kifogásolták, hogy a stratégiában nem szerepelnek „konkrét diszkrimináció- vagy előítélet ellenes intézkedések, eszközök”, továbbá „nincs konkrét intézkedés, eszköz, illetve felelős és elkülönített forrás megjelölve a rasszista motivációjú bűncselekmények elleni fellépés javítására”.¹²³

A Magyar Újságírók Országos Szövetsége szerint a média beszámolóiban nem sikerült leküzdeni az ilyen előítéleteket, így a romákat gyakran bűnözőként vagy hasonló negatív szerepben mutatják be. Ezt a véleményt a Közpolitikai Tanulmányok Központja által a nyomtatott és elektronikus sajtó alapján elvégzett tartomelemzés is megerősítette, amelynek keretében az 1988., 1993., 1997., 2000. és 2010–2011. éveket vizsgálták. A kutatásból kiderült, hogy a 2010–2011 között a médiában a romákkal foglalkozó tudósítások jelentős hányada (37%) a bűncselekményekről és a bűnözésről szólt: „A magyarországi gyakorlat, amely szerint kizárólag a roma bűnelkövetők etnikai hovatartozásának van hírértéke, más magyarországi kisebbségek (vagy éppen a többségiek) esetében nincs, természetesen leg hozzájárult a roma identitás és a bűnözés közötti közvetlen összefüggés folyamatos sugalmazásához. Bár kutatások már a nyolcvanas években bizonyították, hogy a romák körében nem nagyobb a bűnözés, mint

a hasonló szociális helyzetű csoportok körében, ez nem befolyásolta a romákkal szembeni közvélekedést.”¹²⁴

A romák médiában való megjelenítését a magyarországi média munkatársai által követendő etikai kódexek fényében kell megvizsgálni: ilyen például a Magyar Újságírók Országos Szövetségének¹²⁵ vagy a Főszerkesztők Fórumának etikai kódexe.¹²⁶ A Magyar Újságírók Szövetségének etikai kódexében az újságírói szabadságról, felelősségről szóló 2. rész például kimondja, hogy: „Az újságírónak tiszteletben kell tartania az emberi jogokat. Nem kelthet gyűlöletet, nem szólíthat fel rasszista megkülönböztetésre népek, nemzetek, nemzetiségek ellen. Vallása, felekezeti hovatartozása, neme, testi, szellemi vagy lelki állapota, mássága, életmódbeli, életviteli különbözősége miatt senkit sem becsülhet, nem terjeszthet senkiről rágalmakat.”

A problémához az is hozzátartozik, hogy Magyarországon az újságírók általában nem részesülnek semmilyen külön rasszizmus elleni vagy sokszínűséggel foglalkozó munkahelyi képzésben, bár az újságíró akadémián tartanak rasszizmus elleni szemináriumokat.¹²⁷ Az Egyenlő Bánásmód Hatóság 2010 szeptembere és 2013 márciusa között 72 olyan, az érzékenységet fejlesztő, illetve képzési eseményt bonyolított le, amelyek a hozzájuk kerülő, való életből vett eseteket használták fel az egyenlőséggel kapcsolatos kérdések tematizálására és megvitatására,¹²⁸ de ezek nem a médiának szóltak.

A tanulmányok és az FRA által megkérdezettek közül sokan jelezték, hogy a feszült közösségi kapcsolatok és a romák és nem romák közötti feszültségek gyakran táptalajt adnak a Jobbik retorikájának, ennek a demokratikusan megválasztott pártnak, amely a politikai stratégiája egyik oszlopává tette a romaellenes kijelentéseket.¹²⁹ A negatív sztereotípiák gyakran a romák munkanélküliségéhez és a segélyek igénybevételéhez kapcsolódnak, ami az FRA néhány kormányzati tárgyaló fele szerint fontos eleme volt a korábbi kormányok által kidolgozott roma felzárkóztatási szakpolitikáknak. Az

121 Magyarország, Központi Statisztikai Hivatal (2011), Népszámlálás 2011, 1.1.6.1. A népesség anyanyelv, nemzetiség és nemek szerint, elérhető: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_területi_oo?lang=hu.

122 Bernát, A., Juhász, A., Krekó, P., Molnár, C. (2013), *The roots of radicalism and anti-Roma attitudes on the far right [A radikalizmus és a cigányellenesség gyökerei a szélsőjobboldal szimpatizánsai körében]*, 2. o., elérhető: www.tarki.hu/en/news/2013/items/20130305_bernát_juhász_krekó_molnár.pdf.

123 Partners Hungary Alapítvány, Roma Integráció Évtizede Titkársága (2012), *Javaslatok a Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégiához*, 6. o., elérhető: http://www.habitat.hu/files/CivilekRomaStrat_magyar_vegleges_marc6.pdf.

124 Közpolitikai Tanulmányok Központja (2013), *Szélre tolvá – Kutatási zárójelentés a roma közösségek többségi médiaképéről*, 2011, 8. o., elérhető: www.romapage.hu/dl309; lásd még: Független Médiaközpont (2011), *Kisebbségek a magyar médiában: Kampányok, projektek, programok az integrációért*, elérhető: http://www.cij.hu/hu/wp-content/uploads/2011/02/toth-b-kisebbmedia-web_hu.pdf.

125 EthicNet (2013), Újságírói etikai kódex, elérhető: <http://www.muosz.hu/kodex.php?page=etikai>.

126 Főszerkesztők Fóruma (2012), *Önszabályozó etikai irányelvek*, elérhető: http://foszerkesztokforuma.files.wordpress.com/2012/01/etikai-iranyelvek_vegleges.pdf.

127 Lásd: www.muosz.hu/szervezet_fo.php?page=akademia.

128 Lásd: <http://egyenlobanasmod.hu/tamop/kepzesek>.

129 Lásd többek között Bíró, N. és András-Róna, D. (2011), „Tudatos radikalizmus. A Jobbik útja a parlamentbe (2003–2010)”, megjelent: Láncki, A. (szerk.), *Nemzet és radikalizmus: Egy új pártcsalád felemelkedése*. Budapest, Századvég.

alapvető jogok biztosának 2013-ban kiadott jelentése arra hívta fel a figyelmet, hogy a romákkal szembeni ellenérzést radikális eszmék befolyásolják, és ha ezeket nem sikerül hatékonyan kezelni, valószínűleg hozzájárulnak a bizalmatlanság, a félelem légkörének kialakulásához.¹³⁰

Ezzel kapcsolatban az FRA által megkeresett állami képviselők szinte kivétel nélkül úgy gondolták, hogy a közfoglalkoztatási program¹³¹ az állami segélyekre való támaszkodás csökkentése révén hatékony módszer a romákkal szembeni előítéletek leküzdésére. A program „célja, hogy meghonosítsa azt az elvet, amelynek középpontjában a gazdaság, a társadalom és az állam munkaközpontú hozzáállása van, és amely fellendítheti a foglalkoztatási rátát ... A közmunkaprojektekkel nagyszámú embernek lehet foglalkoztatást kínálni, értéket teremtő célok elérése érdekében. A program támogatja a személyre szabott közmunkát, amelynek révén a közfoglalkoztatottak értéket teremtenek – egyéni munkafázisokban, egy szolgáltatási láncolat részeként –, és erre a közigazgatás részéről biztosítani lehet a keresletet.”¹³²

A közfoglalkoztatási program mellett szóló érvek fő irányvonala az, hogy ha a többségi társadalom több romát látna fizetett munkát végezni, akkor ez idővel segítene a negatív előítéletek leküzdésében. A Belügyminisztérium Közfoglalkoztatási Helyettes Államtitkársága végzi a program központi irányítását, a munkaügyi központok pedig a regionális irányítást. A program keretében az egyébként szociális segélyben részesülő embereket – akik közül sokan romák – arra ösztönzik, hogy vegyenek részt fizetett közérdekű munkában. A javadalmazás a szociális segélyezési rendszer szerint kapható összegnek a kétszerese, de alacsonyabb a minimálbérnél, állítólag azért, hogy ösztönözze a programon kívül történő álláskeresést.

A kormány keretmegállapodást kötött az Országos Roma Önkormányzattal arról, hogy a startprogram

keretében 100 000 állást biztosít romák számára.¹³³ A *Közfoglalkoztatás középtávú (2012–2014) koncepciója* külön hangsúlyt helyez a romák bevonására. A roma önkormányzat 2012. májustól 2013. márciusig tartó tájékoztató kampányt folytatott, hogy tájékoztassa a romákat a programról, és ösztönözze a részvételüket. A roma önkormányzat más érdekelt felekkel, például a munkaügyi központokkal és munkáltatókkal is egyeztetett. A kormány úgy tájékoztatta az FRA-t, hogy a *Közfoglalkoztatás középtávú koncepciójának (2012–2014)* eddigi céljait sikerült elérni, bár erről még nem jelent meg független értékelés.

A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda (NEKI) mindazonáltal aggodalmának adott hangot amiatt, hogy a program néhány rendelkezése diszkriminatív lehet a rendes foglalkoztatásra vonatkozó rendelkezésekhez képest. A program keretében dolgozók például kevesebb szabadságra jogosultak. Évi 20 nap szabadság jár nekik, függetlenül attól, hogy mennyi ideje dolgoznak a programban, ellentétben a rendes foglalkoztatással, ahol az alap 20 nap a szolgálati idő függvényében további napokkal egészül ki. A minimálbérük is alacsonyabb, mint a rendes állásban dolgozóké. A program keretében járó bér bruttó összege 2013. január 1-jén havi 75 500 Ft volt, szemben a minimálbér havi 98 000 Ft-os bruttó összegével.¹³⁴ A kormány szerint ez nem jelent aránytalan hátrányt, mivel indokolja a jogszerű kapcsolat célkitűzése, és kompenzálják a közfoglalkoztatottakra vonatkozó más, kedvezőbb szabályok.

A NEKI másik aggálya az volt, hogy ha valakit leépítenek, mialatt a programban dolgozik, fennáll az a veszély, hogy három évre a szociális segélyezési programból is kizárják. A NEKI állítása szerint ez a romák körében helyenként komoly félelmet ültetett el, így végül elvégeztek bármilyen munkát, amit az önkormányzat adott. Ez a két tényező különösen aggasztó, mivel a NEKI-hez gyakran érkeznek panaszok a programban biztosított munkakörülményekkel kapcsolatban: a résztvevők azt állították, hogy nehéz fizikai munkát végeznek, esetenként az alapvető közszolgáltatásokat és létesítményeket is nélkülözve, és nem kapnak hozzá megfelelő védőfelszerelést.¹³⁵ A kormány szerint az alapvető

130 Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala (2013), Éves beszámoló, 2012, elérhető: <http://www.ajbh.hu/documents/10180/129110/AJBH+Besz%C3%A1m%C3%B3%202012/9215dco4-4031-451e-b79c-eff2e2e63925?version=1.1>.

131 Lásd: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (2013), *Amit a közfoglalkoztatásról tudni kell*, elérhető: www.afsz.hu/resource.aspx?ResourceID=nfsz_kozfoglalkoztatasi_tudnikell; Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (2013), *Tájékoztató a közfoglalkoztatást érintő, 2013. január 1-jén hatályba lépett legfontosabb jogszabályváltozásokról*, elérhető: www.afsz.hu/resource.aspx?ResourceID=nfsz_kozfoglalkoztatasi_jogszabalyvaltozas.

132 Magyarország, Nemzetgazdasági Minisztérium (2012), *Employment and labour market conditions are favourable in Hungary [Magyarországon kedvezően alakulnak a foglalkoztatási és munkaerő-piaci feltételek]*, elérhető: www.kormany.hu/download/6/67/90000/employment%20and%20labour%20market%20conditions%20are%20favourable%20in%20hungary.pdf.

133 Lásd: A Kormány és az ORÖ között kötött keretmegállapodásban foglalt számszerűsíthető célkitűzések elérése érdekében kidolgozott részletes intézkedési tervről szóló 1338/2011. (X. 14.) Korm. határozat.

134 A közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény, 4. cikk a) pont; a közfoglalkoztatási bér és a közfoglalkoztatási garantált bér megállapításáról szóló 170/2011. (VIII. 24.) Korm. rendelet, 1. cikk a) pont; lásd még a munkaügyi központ feljegyzését a bérekről: Magyarország, Közfoglalkoztatási és Logisztikai Főosztály (2013), *„Tájékoztató – a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó legfontosabb bérek és juttatások változásairól”*, 2012. január 10., elérhető: http://www.afsz.hu/resource.aspx?ResourceID=nfsz_kozfoglalkoztatasi_berekjuttatasok.

135 NEKI (2013), *Szociális ellátások és közmunka*, elérhető: <http://dev.neki.hu/szocialis-es-kozmunka>.

jogok biztosának, valamint a munkahelyi biztonsági és munkaügyi felügyelőségeknek és a közfoglalkoztatottak munkakörülményeit felügyelő foglalkoztatási hatóságok tisztviselőinek kellene gondoskodniuk arról, hogy a foglalkoztatási és munkakörülmények megfeleljenek a törvényi előírásoknak. Az alapvető jogok biztosja 2012. évi beszámolójában kijelentette, hogy a közfoglalkoztatási rendszer csak átmeneti megoldást jelenthet. A biztos kérte továbbá, hogy az ilyen rendszerben dolgozók részére biztosítsanak ingyenes jogi tanácsadást és segítséget, hogy az egyenlőség és megkülönböztetésmentesség tekintetében jobban hozzáférhessenek az igazságszolgáltatáshoz.

A 2011-es nemzeti társadalmi felzárkóztatási stratégia elismeri a rasszizmussal és intoleranciával kapcsolatos problémák létezését, és több intézkedést sorol fel a prioritások között, köztük a romák médiában való ábrázolásának javítását; egy Roma Kulturális Központ létrehozását, hogy a többségi társadalom megismerhesse a roma kultúrát; valamint a rendőrség, a cigány kisebbségi önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésével indított programokat a bűnmegelőzés, a drogreprevenió és a konfliktuskezelés területén.¹³⁶ A *Nemzetiségi és Roma Kulturális és Módszertani Központ* létrehozása a hírek szerint nehézséget okozott a székesfehérvári, miskolci, sárospataki és ózdi helyi önkormányzatnak, mivel azt a helyi lakosok tiltakozása kísérte, nagyrészt a Jobbik felbujtása nyomán.¹³⁷

A romákat mindeközben továbbra is negatív színben tüntetik fel, ami hozzájárul az intoleráns attitűdök továbbéléséhez. A Jobbik és a hasonló elveket valló szervezetek különösen a „cigánybűnözés” fogalmat igyekeznek kihasználni. A tanulmányok azt mutatták, hogy a bűncselekmény miatt letartóztatott vagy elítélt romák esetei feltűzelik a romaellenes hangokat: „A Jobbik és a Magyar Gárda messzemenőig kihasználta ezeket az eseteket [Olaszliszka, 2006; Kiskunlacháza, 2008; Veszprém, 2009] annak érdekében, hogy a médiában és plakátokon nyíltan rasszista kijelentéseket tegyen az állítólagos »cigánybűnözésről«, különösen a 2009. évi európai parlamenti választások előtti kampány során.”¹³⁸

Az elmúlt években megnövekedett a feszültség és a romákkal szembeni erőszakos incidensek száma. Az alábbi esetet azért tekintik fontosnak a magyar jogi közegben, mert ezzel jött létre az etnikai csoport tagja elleni erőszakos cselekményért való büntetőjogi felelősség fogalma.¹³⁹ 2008. január 22-én Szigetváron öt férfi megtámadott két roma nőt, és letartóztatásukat követően bevallották, hogy a támadás faji indítékú volt, de később visszavonták a vallomásukat. A másodfokú bíróság 2009. október 4-én azt az ítéletet hozta, hogy a rasszista indíték bizonyítható, mivel az elkövetők korábban nyilvánosan is tettek rasszista kijelentéseket, az otthonukból pedig önkényuralmi jelképek kerültek elő. A vádlottak közül hármat etnikai csoport tagja elleni erőszakos cselekményért ítélték el, 30, 26, illetve 18 hónap letöltendő börtönbüntetésre. Két vádlott börtönbüntetését felfüggesztették.

2013. augusztus 6-án régen várt ítélet született meg az észak-magyarországi roma családokat érintő, összesen kilenc támadásból álló sorozat ügyében,¹⁴⁰ amelynek következtében hatan meghaltak és sokan megsebesültek. A vádlottak – négy férfi – 2008-ban és 2009-ben, egy 14 hónapos időszakban fegyvereket, kézigránátokat és benzines palackokat használtak a romák ellen. Az egyik támadás során, 2009. február 23-án Tatárszentgyörgyön agyonlőttek egy 27 éves roma férfit és négyéves kisfiát, amikor megpróbálták kimenekülni házukból, amelyet előzőleg Molotov-koktélokkel felgyújtottak.

A bíróság három vádlottat előre kitervelten, különös kegyetlenséggel, több emberen elkövetett emberölésben talált bűnösnek. Kimondta, hogy a gyilkosságokat a romaellenes előítélet motiválta, és az elkövetőket életfogytig tartó fegyházbüntetésre ítélte. A negyedik férfit előre kitervelten, különös kegyetlenséggel, több emberen elkövetett emberölés büntetésében bűnszegdként találták bűnösnek, és 13 év fegyházbüntetésre ítélték.

Nem sokkal korábban a többségi népesség egy tagja ellen, kisebbségi csoport tagja által elkövetett gyűlöletre uszítás kérdése is felmerült, amikor egy fiatal magyar diákra késsel támadt egy héttagú csoport, akik

136 Magyarország, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (2011), *Nemzeti társadalmi felzárkóztatási stratégia – Mélyszegénység, gyermekszegénység, romák (2011–2020)*, 104. o., elérhető: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_hungary_strategy_hu.pdf.
 137 Lásd: Kovács, I., „Senkinek nem kell? Ózdról is kiutálnák a roma kulturális központot”, *Hvg.hu*, elérhető: http://hvg.hu/itthon/20130515_Ozd_roma_kulturkozpont_tuntetes.
 138 EBESZ, ODIHR (2010), *Addressing violence, promoting integration: Field Assessment of Violent Incidents against Roma in Hungary [Az erőszak kezelése, az integráció támogatása: A romák elleni magyarországi erőszakos incidensek helyszíni értékelése]*, Varsó, ODIHR, 6. o., elérhető: www.osce.org/odihr/68545.

139 Ungár, T. (2009), „Etnikai bűncselekményért ítélték el a szigetvári bántalmazókat”, *Népszabadság*, 2009. április 10., elérhető: http://nol.hu/belfold/etnikai_buncselekmenyert_italtek_el_a_szigetvari_bantalmazokat?ref=sso.
 140 Lásd: Magyarország, Bíróság (2013), „A Budapest Környéki Törvényszék sajtóközleménye a 2013. aug. 6-án hozott elsőfokú ítéletről”, sajtóközlemény, 2013. augusztus 7., elérhető: www.birosag.hu/szakmai-informaciok/sajtokozlemeny/budapest-kornyeki-torvenyszek-sajtokozlemeny-2013-aug-6-hozott; lásd még: Amnesty International Hungary (2009), „Violent Attacks Against Roma in Hungary” [A magyarországi romákkal szembeni erőszakos támadások], elérhető: http://amnesty.hu/item/violent-attacks-against-roma-in-hungary-report?category_id=21.

közül hatan romának vallották magukat. Az incidens 2009. szeptember 30-án történt Budapesten, egy olyan környéken, ahol a roma népesség aránya jelentős.¹⁴¹ A bíróság 2011 októberében a vádlottakat bűnösnek találta közösség tagja elleni erőszak büntetében, és az egyik elkövetőt három és fél év letöltendő börtönbüntetésre ítélte.¹⁴² Az ítélet heves vitákat váltott ki, miután néhány hozzászóló azzal érvelt, hogy a büntető törvénykönyv vonatkozó rendelkezéseit csak a kisebbségek védelmére szolgáló eszköznek kellene tekinteni.¹⁴³

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Főügyészség ismertette az FRA-val egy hasonló eset részleteit, amikor a többségi népelességgel szembeni bűncselekményről volt szó. A „sajóbabonyi eset” néven ismertté vált ügyben több roma ellen indult büntetőeljárás nem romákkal szemben elkövetett erőszakos cselekményekért, és utóbbiakat e büntetőeljárás keretében egy közösség tagjainak tekintették. 2009. november 15-én az akkor már feloszlott Magyar Gárda tagjai rendezvényt tartottak Sajóbabonyban, egy magántulajdonú területen. A helyszínen megjelent a helyi romák egy csoportja, néhányan szerszámokkal felfegyverkezve, és verbálisan sértetgetni kezdte a gárdistákat. Ezt követően a romák közül többen rajtaütöttek egy autón, amelyben három utas – a Magyar Gárda volt tagjai – tartózkodott, baltával betörték az ablakát és szóban szidalmazták a gárdistákat. A helyszínen jelen lévő rendőrség nem avatkozott be a konfliktus leszerelésé érdekében. A roma vádlottak azt állították, hogy magukat védtek a Magyar Gárda volt tagjaival szemben, és nem a magyarokat mint csoportot támadták. A Miskolci Törvényszék azonban úgy találta, hogy a támadások a magyarok ellen irányultak, és az elkövetőket közösség tagja elleni erőszak büntetése miatt börtönbüntetésre ítélte. A jelentés megírásakor a Debreceni Ítéletábránál még nem kezdődött meg a másodfokú eljárás.

Az ügyben fontos kérdésként merült fel, hogy egy bírósági végzéssel feloszlott szervezet tevékenységeiben részt vevő személyek jogosultak-e arra, hogy közösség tagjaként részesüljenek védelemben. Az erre vonatkozó jogi rendelkezés a Büntető Törvénykönyv 216. cikke, amely bűncselekménnyé minősíti a védett tulajdonságok valamelyikével meghatározott közösség tagjai elleni erőszakot. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészség szerint az EJEB 2013. július 9-i határozata,

amely helybenhagyta a magyar Legfelsőbb Bíróságnak a Magyar Gárda Egyesület feloszlásáról szóló 2009. december 15-i ítéletét, azt állította, hogy ezért nem jogosultak ilyen védelemre.¹⁴⁴

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészség ezenkívül arról is tájékoztatta az FRA-t, hogy 2009. márciusban egy hasonló esetben Molotov-koktélok, baseball-ütőkkel és botokkal felfegyverkezett romák támadtak meg egy autót Miskolcon. Az elkövetőktől lefoglaltak egy botot, amelyre a „halál a magyarokra” felirat volt rávésve. A védelem a sajóbabonyi ügyben bemutatotthoz hasonló volt, a vádlottakat pedig bűnösnek találták közösség – ez esetben a magyar közösség – tagja ellen elkövetett erőszak büntetében. A vádlottak börtönbüntetést kaptak. Az ügyben a jelentés megírásakor még nem született jogerős ítélet, mivel a másodfokú bíróságnál még folyamatban volt az ügy feldolgozása.

A romák elleni előítéletek egyik magyarországi megnyilvánulási formája a különféle szélsőséges szervezetek és csoportok által közösen szervezett és lebonyolított felvonulás, a helyi romák verbális és tetteges fenyegetésével és zaklatásával, akár halálos fenyegetésekkel is. Az Amnesty International szerint például a Jobbik több ilyen eseményt szervezett, köztük a 2011. március 6-i gyöngyöspatai demonstrációt a „cigányterror” ellen, a magyarok védelméért, ahol a résztvevők számát 1500 és 3000 fő közé becsülték.¹⁴⁵

Az Országgyűlés erre válaszul eseti bizottságot hozott létre a gyöngyöspatai események kivizsgálására.¹⁴⁶ A bizottság azt állapította meg, hogy a „Jobbik és a Jobbikhoz köthető szervezetek tudatosan állítottak elő közbiztonságilag instabil helyzetet, melyből politikai tőkét kovácsoltak maguk számára”.¹⁴⁷

Az ügyészség arról tájékoztatta az FRA-t, hogy a gyöngyöspatai eseményekre reagálva keresetet indított a „Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület” feloszlása érdekében, a Büntető Törvénykönyvnek a közösség tagja elleni erőszakról szóló 216. cikke és a közbiztonsági tevékenység jogellenes szervezéséről szóló 352. cikke, valamint a szabálysértésekről,

141 Origo (2013), „Cigányozni vagy magyarozni veszélyesebb?”, elérhető: www.origo.hu/itthon/20130510-mikor-kiket-itelnek-el-kozosseg-elleni-eroszak-vadjaval.html.

142 Magyarország, Fővárosi Törvényszék, 2011. október 24., lásd: www.fovarositorvenyszek.hu/sites/default/files/allomanyok/sajto/kozlemenyek/111024_r._josef_-_masodfok.pdf.

143 Czene, G. (2013), „A bíróság megint romák között talált rasszistákat”, *Népszabadság Online*, elérhető: http://nol.hu/lap/mo/20130510-a_birosag_megint_romak_kozott_talalt_rasszistakat?ref=ss0.

144 EJEB, *Vona kontra Magyarország* (35943/10), elérhető: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-122183>.

145 Amnesty International (2012), „Hungary: Report into vigilante activities in Gyöngyöspata fails to address discrimination [Magyarország: A gyöngyöspatai polgárőri tevékenységekről szóló jelentés nem foglalkozik a megkülönböztetéssel]”, EUR 27/001/2012 nyilatkozat, 2012. április 4.

146 Magyarország, Magyar Országgyűlés, 34/2011. (VI. 7.) határozat.

147 Magyarország, Parlament (2012), Az egyenruhás bűnözés folyamatát, Háttérét és a gyöngyöspatai eseményeket feltáró, valamint az egyenruhás bűnözés felszámolását elősegítő eseti bizottság jelentése, 2012. március 29., elérhető: www.parlament.hu/irom39/06574/06574.pdf.

a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi törvénynek a közbiztonsági tevékenység jogosulatlan végzéséről szóló 171. cikke alapján.¹⁴⁸

Amikor az elsőfokú bíróság elutasította a keresetet, az ügyészség azzal az indoklással fellebbezett, hogy a „Szebb Jövőért” tettei rasszistának minősülnek. Az ügyészség azzal érvelt, hogy az egyesület egyenruhás tagjainak járőrözése és katonai alakzatban való felvonulása az általuk „cigánybűnözésnek” nevezett jelenség ellen rasszista magatartásnak minősül, amely sérti a roma lakosok jogait. Az ügyészségi szolgálatok azt az érvet is felhozták, hogy a közrend törvényes erő alkalmazásával való fenntartása az állam feladata, ezért az egyesület tevékenységei megsértették a békét. Ezt a pontot erősítette a gyöngyöspatai közrend fenntartásához szükséges erőteljes rendőri jelenlét. A fellebbezés sikeres volt, a másodfokú bíróság új tárgyalást rendelt el. Az ügyet a jelentés megírása idején még nem zárták le.

Az Amnesty International és a Magyar Helsinki Bizottság nyilatkozatában azzal érvelt, hogy a rendőrség nem avatkozott be a gyöngyöspatai incidensbe, és a szélsőséges csoportok által elkövetett jogellenes tevékenységek ügyében nem indult nyomozás, illetve vádemelés. Azt állították ezenkívül, hogy a rendőrség elutasította a romák arra vonatkozó állításait, hogy a panaszukat helytelenül kezelték, és hogy az eljárást nem a megfelelő törvényi rendelkezés alatt indították el, ami oda vezetett, hogy felmentették azt a néhány személyt, akik ellen vádat emeltek.¹⁴⁹ A magyarországi romák elleni erőszakos incidensekről szóló, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet alá tartozó Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (EBESZ/ODIHR) által kiadott jelentés hasonlóképpen megjegyezte, hogy az erőszakos incidensekre adott hivatalos válasz kezdetben lassú volt és nem volt kellőképpen határozott.¹⁵⁰

148 Magyarország, 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről.

149 Amnesty International (2012), „Hungary: Report into vigilante activities in Gyöngyöspata fails to address discrimination [Magyarország: A gyöngyöspatai polgári tevékenységekről szóló jelentés nem foglalkozik a megkülönböztetéssel]”, nyilatkozat; Magyar Helsinki Bizottság (2011), *Event of concern in Hungary during the period of the country's EU Presidency [Aggályos esemény Magyarországon az ország uniós elnökségének idején]*, elérhető: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC_Events_of_concern_in_Hungary_during_the_country's_EU_presidency_2011June.pdf.

150 EBESZ, ODIHR (2010), *Addressing violence, promoting integration: Field Assessment of Violent Incidents against Roma in Hungary [Az erőszak kezelése, az integráció támogatása: A romák elleni magyarországi erőszakos incidensek helyszíni értékelése]*, Varsó, ODIHR, 2010. június 15., 5. o.

Az antiszemitizmus és az előítélet más formái

Magyarország határozott álláspontot képvisel az antiszemitizmus ügyében. A miniszterelnök „zéró toleranciát” hirdetett a Zsidó Világkongresszus 14. plenáris közgyűlésén, amelyet 2013 májusában a szokásos jeruzsálemi helyszín helyett kivételesen Budapesten rendeztek meg. Beszédében elismerte, hogy az antiszemitizmus kérdése komoly probléma, amellyel sürgősen foglalkozni kell.¹⁵¹ A miniszterelnök-helyettes az antiszemitizmusról szóló, a magyar parlamentben rendezett 2013. októberi nemzetközi konferencia alkalmával ismételtlen nyomatékosította a „zéró tolerancia” politikai üzenetét.¹⁵² A Jobbik ennek ellenére demonstrációt szervezett az éves Zsidó Kongresszus idejére, a „bolsevizmus és a cionizmus áldozatainak emlékére”, bár a miniszterelnök kérte, hogy minden törvényes eszközzel akadályozzák meg a demonstrációt, és arra kérte a Legfelsőbb Bíróságot, hogy vizsgálja meg a vonatkozó alkotmányos rendelkezések érvényesítésére szolgáló jogi eszközöket. A demonstrációra mégis sor került, miután a bíróság felülbírálta a rendőrség tilalmát.

A magyar hatóságok tájékoztatták az FRA-t egy, az antiszemitizmus kezelésére tett intézkedéssorozatról. Ezek között a magyar Alaptörvény negyedik módosítása alá tartozó alkotmányos rendelkezések is szerepelnek a gyűlöletbeszéd szabályozásáról, miszerint „a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére”. Magyarország ezenkívül jogi rendelkezéseket fogadott el, amelyek bűncselekménnyé nyilvánítják a holokauszttagadást, a közösség tagja elleni erőszakot, a közösség elleni uszítást, a nemzetiszocialista és kommunista rendszer bűneinek nyilvános tagadását és az önkényuralmi jelképek használatát. A 2014. évet a Magyar Holokauszt Emlékévének nyilvánították, hogy emléket állítsanak a 70 évvel ezelőtt Magyarországon történt eseményeknek. Betiltottak továbbá több, a Magyar Gárdához hasonló félkatonai csoportot is. Végül a gyűlöletbeszédre vonatkozó parlamenti házszabályokat is felülvizsgálták, hogy lehetővé váljon a képviselők megbírságolása vagy ülésről való kizárása. Az oktatási alaptantervben számos rendelkezés

151 Magyarország, Miniszterelnöki Hivatal (2013), Orbán Viktor miniszterelnök beszéde a Zsidó Világkongresszus 14. plenáris közgyűlésén, elérhető: <http://www.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/miniszterelnok/beszede-konferencia-interjuk/zero-tolerancia-az-antiszemitizmussal-szemben>.

152 Magyarország, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (2013), *A miniszterelnök-helyettes beszéde az antiszemitizmusról szóló konferencián*, elérhető: <http://www.kormany.hu/hu/kozigazgatasi-es-igazsagugyi-miniszterium/parlament-alamtitkarsag/hirek/retvari-keves-kormany-lep-fel-olyan-hatarozottan-az-antiszemitizmus-ellen-mint-a-magyar>.

támogatja az emberi jogok és a társadalmi sokszínűség tiszteletben tartását, és a tanterv több pontban foglalkozik a tanulók és diákok holokauszttal kapcsolatos tanításának módszertanával is.

A Zsidó Világkongresszus mindezek ellenére azt az észrevételt tette, hogy „a miniszterelnök nem néz szembe a probléma valódi jellegével: azzal, hogy milyen veszélyt jelentenek általában véve az antiszemiták és konkrétan a szélsőjobboldali Jobbik párt. Sajnáljuk, hogy Orbán [Viktor] úr nem foglalkozott az országban történt közelmúltbeli antiszemita vagy rasszista incidensekkel, ahogy arra sem adott kellő biztosítékot, hogy a kormánya egyértelműen elhatárolódik a szélsőjobboldaltól. A zsidó nép a történelem folyamán megtanulta: a tettek hangosabbak a szavaknál, bármilyen jó szándékú szavak is azok.”¹⁵³

Az antiszemitizmus ellen tett erőfeszítések hatékonyságát már korábban is érték bírálatok. Az amerikai külügyminisztérium vallásszabadságról szóló 2012-es jelentésében például kiemeli, hogy: „A zsidó csoportok aggodalmuknak adtak hangot azzal kapcsolatban, hogy a kormányzó pártok tagjai részéről megnőtt azoknak a helyi és országos szintű intézkedéseknek a száma, amelyek célja az antiszemita nézeteikről és a fasizmus támogatásáról ismert történelmi alakok jó hírének visszaállítása. A zsidó közösség néhány tagja kijelentette, hogy a kormány vegyes üzeneteket közvetít azzal, hogy az egyik oldalon elítéli a társadalom antiszemitizmusát, ugyanakkor elnézi ezeket a rehabilitálásokat, vagy éppen aktívan közreműködik azokban.”¹⁵⁴

Az ilyen rehabilitáció példái közé tartoznak a nemzeti alaptantervben bevezetett változtatások, amelyek következtében az általános iskolákban kötelező lett több ismert antiszemita író regényeinek tanítása és tanulmányozása, köztük például Wass Alberté, akit Romániában a második világháború alatt elkövetett háborús bűncselekményekért ítélték el,¹⁵⁵ vagy Nyíró Józsefé, a magyar náci mozgalmat támogató parlamenti képviselőé. Hivatalos tiszteletadás volt Horthy Miklós emléke előtt, aki több mint 400 000 magyar

zsidó deportálásáért felelt,¹⁵⁶ és kezdeményezték egy budapesti utca elnevezését Teleki Pál egykori miniszterelnökről, aki 1920-ban, 1939-ben és 1941-ben antiszemita törvényeket vezetett be.

Az FRA-nak az érzékelt és tapasztalt antiszemitizmust, megkülönböztetést és gyűlölet-bűncselekményeket vizsgáló online felmérése, amelyben nyolc uniós tagállamban 5 847, magát zsidónak tartó ember vett részt (Magyarországon 528 fő),¹⁵⁷ azt jelezte, hogy a magyarországi zsidó válaszadók számára aggasztó kérdés az antiszemitizmus.¹⁵⁸ Az összes válaszadó 90%-a érezte úgy, hogy Magyarországon probléma az antiszemitizmus, szemben a felmérésben részt vevő nyolc uniós tagállam 66%-os átlagával. A magyarországi zsidó válaszadók az antiszemitizmust a következő három területen érzékelték a legnagyobb problémának: az interneten (86%; a nyolc uniós tagállam átlaga: 75%); a politikai életben (84%; a nyolc uniós tagállam átlaga: 44%); és a zsidó temetők meggyalázásával kapcsolatban (79%; a nyolc uniós tagállam átlaga: 50%). A felmérési eredmények azt jelzik, hogy a zsidó válaszadók 91%-a szerint Magyarországon az elmúlt öt évben erősödött az antiszemitizmus, míg ezt a nyolc uniós tagállamban csak átlagosan 66% gondolja így. A magyarországi zsidó válaszadók közül 30% nyilatkozta azt, hogy a felmérést megelőző 12 hónap során sértést, zaklatást és/vagy fizikai támadást szenvedett el a zsidósága miatt, ezzel szemben a nyolc uniós tagállam átlaga 21% volt. A felmérés szerint a magyarországi zsidó válaszadók közül 43% mondta azt, hogy a felmérést megelőző 12 hónap során tapasztalt más zsidókkal szembeni sértést, zaklatást és/vagy fizikai támadást, a nyolc uniós tagállam átlaga viszont 27% volt. A zsidó válaszadók az esetek 79%-ában jobboldali politikai nézeteket valló személyként határozták meg azt a személyt, aki a zsidókról negatív kijelentéseket tett, ezzel szemben a nyolc uniós tagállamban átlagosan 39% gondolta így; másik 32% pedig keresztény nézeteket vallóként határozta meg a zsidókról negatívan nyilatkozó személyt, szemben a nyolc EU-tagállamra vonatkozó 19%-os átlaggal. A magyar zsidó válaszadók kilencven százaléka semmilyen szervezetnek nem jelentette az elmúlt öt évben tapasztalt legsúlyosabb antiszemita zaklatást, ezzel szemben a nyolc EU-tagállamban ez az arány átlagosan 76% volt, és a magyarok 52%-a mondta azt, hogy elsősorban azért nem jelentette be, mert ha megtette volna, akkor sem történelem vagy változna semmi. Ez utóbbiak aránya a felmérésben

153 Zsidó Világkongresszus (2013), *WJC reaction: Orbán speech did not confront true nature of problem in Hungary* [A Zsidó Világkongresszus válasza. Orbán beszéde nem nézett szembe a magyarországi probléma valódi jellegével], elérhető: www.worldjewishcongress.org/en/news/13469/wjc_reaction_orb_n_speech_did_not_confront_true_nature_of_problem_in_hungary.

154 United States Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor (2012), *International religious freedom report for 2012* [Nemzetközi jelentés a vallásszabadságról, 2012], elérhető: www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/#wrapper.

155 Szegő, I.M. (2007), „Wass Albert még mindig háborús bűnös”, *Index*, 2007. május 22., elérhető: <http://index.hu/tudomany/tortenelem/vekwass62372/>.

156 Human Rights Watch (2013), „Hungary’s Alarming Climate of Intolerance” [Magyarországon riasztó méreteket ölt az intolerancia], elérhető: www.hrw.org/news/2013/01/18/hungary-s-alarming-climate-intolerance.

157 A nyolc uniós tagállam: Belgium, Franciaország, Lettország, Magyarország, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország és Svédország.

158 FRA (2013a). A felmérési módszertan ismertetése itt található: FRA (2013c); az adatok az adatmegjelenítő eszközzel érhetőek el: <http://fra.europa.eu/DVS/DVT/as2013.php>.

részt vevő nyolc EU-tagállamban átlagosan 47% volt. A magyarországi zsidó válaszadók 48%-a nyilatkozta azt, hogy az elmúlt öt évben felmerült benne az ország elhagyásának gondolata amiatt, hogy zsidóként nem érezte magát biztonságban, a nyolc uniós tagállamban ez az arány átlagosan 29%-ot tett ki.

A zéró tolerancia elvének érvényesítéséhez kitaró erőfeszítésekre lesz szükség. A Miniszterelnöki Hivatal 2013 áprilisában közbeavatkozott annak érdekében, hogy megakadályozza a *Nemzeti Érzelmű Motorosok* tervezett budapesti felvonulását. A szervezet terve az volt, hogy 2013. április 21-én keresztülhajtjanak a belvároson, a Dohány utcai zsinagóga érintésével, az esemény jelszava pedig az „Adj gázt!” lett volna, közvetlenül utalva a holokauszt idején koncentrációs táborokban elgázósított zsidókra.

A motorkerékpárosok rendezvényét úgy időzítették volna, hogy egybeessen a holokauszt áldozatairól megemlékező Élet Menetével. A demonstráció betiltásához az Alaptörvény negyedik módosítását vették jogalpnak. A rendőrség a média beszámolói szerint eleinte nem tiltotta be a rendezvényt, de a miniszterelnök közbelépése nyomán megváltoztatta a döntését. A motorkerékpáros szervezet bíróságra vitte az ügyet, de a beadványukat elutasították. A későbbiekben terveztek még egy hasonló eseményt más útvonallal, de a beszámolók szerint a miniszterelnök ismételt beavatkozásának hatására ezt is betiltották.¹⁵⁹

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) már 2011-ben felvetette a menedékkérőkkel és menekültekkel szembeni idegengyűlölő attitűdök fokozódó megnyilvánulásai miatti aggályait, miután „a véleménynyilvánítás szabadságáért felelős előadó (áprilisban), illetve a rasszizmus, faji megkülönböztetés, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia jelenkori formáival foglalkozó különelőadó (májusban) soron kívüli látogatást tett az országban. Mindkét előadó aggodalmának adott hangot a menekültek és menedékkérők által Magyarországon tapasztalt idegengyűlölet, rasszizmus és intolerancia, valamint a menedékkérőkre váró durva fogva tartási körülmények miatt.”¹⁶⁰ Az UNHCR 2012 decemberében a 2012. októberi állásfoglalását aktualizálva szorgalmazta, hogy az EU tagállamai tartózkodjanak a menedékkérőknek

a II. dublini rendelet szerinti, Magyarországra való visszaküldésétől. Ennek ellenére elismerte, hogy Magyarország előrehaladást ért el a menekültügyi gyakorlatában.¹⁶¹ A frissített változat megállapította, hogy a menedékkérők fogva tartása tekintetében némi javulás figyelhető meg. Rámutatott például arra, hogy az Országos Rendőrfőkapitányság és a Főügyészség ellenőrzi a körülményeket. Hozzátette ugyanakkor, hogy továbbra is szükség van egy átfogó strukturális felülvizsgálatra, hogy biztosítani lehessen, hogy a fogva tartott menedékkérőkre és illegális migránsokra vonatkozó szigorú őrzeti rendszer és a kapcsolódó feltételek alapvető javítását törvényben garantálják és a gyakorlatban érvényben is tartsák.

Az FRA-val tartott megbeszélésén a Menedék civil szervezet azt állította, hogy mivel most volt az első alkalom, hogy viszonylag nagy számban érkeztek Magyarországra menedékkérők (4. táblázat), ez rasszista és idegengyűlölő megnyilvánulásokhoz vezetett a befogadó állomásoknak és idegenrendészeti fogdáknak otthont adó városokban, például Balassagyarmaton, Bicskén, Debrecenben vagy Vámosszabadiban. A Jobbik például 2013 májusában lakossági demonstrációt szervezett azzal a céllal, hogy követeljék a debreceni befogadó állomás bezárását, mert – a Jobbik állítása szerint – a menedékkérők jelenléte miatt a városban felerősödött a bűnözés. A rendőrség felhívta a figyelmet arra, hogy a menedékkérők jelenléte valójában nem vezetett a regisztrált bűncselekmények számának növekedéséhez.¹⁶² Az FRA-nak a Menedéknél dolgozó tárgyaló felei szerint a helyi lakosság félt a befogadó állomás környékén látható „túl sok feketétől”. A rendőrség több gyalogos és autós járőrt küldött a közterületekre, ahol a helyi lakosok és a külföldiek korábban konfliktusokba keveredtek. A kormány azt nyilatkozta, hogy a fokozott járőrözés visszaszorította a bűnözést és javított a polgárok biztonságérzetén, ezáltal hozzájárul ahhoz, hogy meg lehessen előzni a menekültekkel szembeni ellenséges megnyilvánulások elszaporodását.

159 Simon, Z. (2013), „Hungary Bans Anti-Semitic Rally on Holocaust Memorial Day” [Magyarországon betiltották a holokauszt emléknappra tervezett antiszemita felvonulást], elérhető: www.bloomberg.com/news/2013-04-08/hungary-should-scrap-anti-semitic-demo-jewish-group-says.html.

160 UNHCR (2012), *Hungary as a country of asylum – Observations on the situation of asylum-seekers and refugees in Hungary* [Magyarország mint a menedék országa – A magyarországi menedékkérők és menekültek helyzetével kapcsolatos észrevételek], 3. o., elérhető: www.refworld.org/pdfid/4f9167db2.pdf.

161 UNHCR (2012), *Note on Dublin transfers to Hungary of people who have transited through Serbia – update* [Feljegyzés a Szerbián átutazó személyek Magyarországnak való dublini átadásáról – frissített változat], 2012. december, elérhető: <http://www.refworld.org/docid/50d1d13e2.html>.

162 Lásd: Migráns Szolidaritás Csoport (2013), „Sajtóközlemény 2013.05.18: A debreceni fogadóállomás elleni Jobbik-fenyegetés: <http://migszol.com/hu/cikk/514>.”

3. táblázat: A Magyarországon benyújtott menedékjog iránti kérelmek 2008-tól 2013 első félévéig

	2008	2009	2010	2011	2012	2013. július 3-ig
Kérelmezők száma	3 175	4 670	2 105	1 720	2 155	11 868

Források: 2008–2012: Eurostat, Menedékkérők és új menedékkérők állampolgárság, életkor és nem szerint, éves összesített adatok, elérhető: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctza&lang=en; 2013: A Magyar Helsinki Bizottság becslése (2013), Rövid tájékoztató feljegyzés a magyarországi menedékjoggal kapcsolatos 2013. július 1-jei jogszabályváltozásokról, 3. o., elérhető: <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC-update-hungary-asylum-1-July-2013.pdf>

Több tanulmány, köztük az Egyenlő Bánásmód Hatóság által közzétett, az általános népesség körében végzett felmérés¹⁶³ is azt mutatta, hogy a szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés és az LMBT személyekre vonatkozó negatív beszédmód Magyarországon gyakori jelenség, és az LMBT személyek az utóbbi években nagyobb fokú megkülönböztetéssel néztek szembe.¹⁶⁴ Az Egyenlő Bánásmód Hatóság az egyenlő bánásmóddal kapcsolatos tudatosság mértékéről szóló 2013-as jelentésében megállapította, hogy bár az utóbbi két évtizedben jelentős előrelépések történtek az LMBT személyek egyenjogúsága felé, megkülönböztetés, előítéletek, gyűlöletbeszéd és erőszakos támadások továbbra is előfordulnak.

Az ilyen előítéletekről tanúskodik, hogy az LMBT Büszkeség Fesztiváljának szervezői 2011-ben és 2012-ben milyen nehézségek árán tudtak engedélyt szerezni a rendezvény megtartásához, bár 2013-ban nem tapasztaltak hasonló problémát.¹⁶⁵ 2012-ben a budapesti rendőrfőkapitány határozatot adott ki arról, hogy a Budapest Pride felvonulást nem szabad engedélyezni, és ezt azzal indokolta, hogy a forgalmat nem lehet alternatív útvonalon vagy más közlekedési eszközzel biztosítani. A rendőrségi határozat és a hozzá tartozó indokolás szinte teljesen megegyezett a 2011-es határozattal, és ugyanaz a személy adta ki.

A Pride rendezvény szervezői a magyar Társaság a Szabadságjogokért jogi segítségével bírósághoz is fordultak, amely azt állapította meg, hogy a rendőrség érvei nagyrészt irrelevánsak. A Társaság a Szabadságjogokért azt nyilatkozta, hogy még ha a menet okozott is némi fennakadást a forgalomban, a zavar mértéke nem lenne elegendő a tiltás indoklásához.¹⁶⁶ Megjegyezték továbbá, hogy a felvonulás tervezett útvonala nagyjából megegyezett azzal, amit a Budapesten szervezett demonstrációkhoz általában használni szoktak.¹⁶⁷

A magyar hatóságokat különösen nagy kihívások elé állítja az internetes gyűlölet jelensége. Továbbra is működik például az egyik nyíltan rasszista, idegengyűlölő, romaellenes, antiszemita és homofób webportál (<https://kuruc.info>). A hatóságok nem tudják felszámolni, mivel a szervere az Egyesült Államokban található. A Kuruc.infónak 2013 októbere elején nagy látogatottsága volt,¹⁶⁸ és úgy tűnt, hogy több országos napilapnál, például a Népszabadság Online-nál vagy a Magyar Nemzetnél is nagyobb az oldalletöltések száma.¹⁶⁹

A Kuruc.infót szoros kötelékek fűzik a Jobbikhoz: a párt kampányhirdetéseit és a tevékenységeiről szóló beszámolókat rendszeresen, könnyen meg lehet találni a portálon. 2013. október 9-én például, amikor begépettük a Kuruc.infót a böngészőbe, külön ablakban megjelent a Jobbik hirdetése is.

A Fővárosi Főügyészség tájékoztatta az FRA-t, hogy megpróbált intézkedéseket hozni a Kuruc.info bezárása érdekében, többek között jogi segítséget kért az amerikai hatóságoktól. Utóbbiaktól azt a választ kapta, hogy a szólás szabadságáról szóló alkotmánymódosítás miatt nem tudnak beavatkozni, mivel a weboldal nem tartalmaz olyan anyagot, amely közvetlen fenyegetést jelentene vagy erőszakra buzdítana egy konkrét személlyel szemben. A Kuruc.info Facebook-profilját a magyarországi zsidó Tett és

¹⁶³ Magyarország, Egyenlő Bánásmód Hatóság (2011), Az egyenlő bánásmóddal kapcsolatos jogtudatosság növekedésének mértéke – fókuszban a nők, a romák, a fogyatékos és az LMBT emberek, elérhető: www.egyenlobanasmod.hu/tamop/data/MTA_1hullam.pdf.

¹⁶⁴ Lásd: Immigration and Refugee Board of Canada (2012), Hungary: Situation and treatment of sexual minorities, including legislation, state protection, and support services [Magyarország: a szexuális kisebbségek helyzete és kezelése – jogszabályok, állami védelem és támogató szolgálatok], HUN104102.E, elérhető: www.refworld.org/docid/5035fcf7328.html.

¹⁶⁵ Az Európai Parlament LMBT jogokkal foglalkozó közös munkacsoportja (2012), „Hungary: increasingly hostile climate for LGBT people” [Magyarország: egyre ellenségesebb a légkör az LMBT személyekkel szemben], sajtóközlemény, 2012. április 13., elérhető: www.lgbt-ep.eu/press-releases/hungary-increasingly-hostile-climate-for-lgbt-people; Human Rights Watch, „Hungary: Revoke Denial of Pride March Route” [Magyarország: vonják vissza a Büszkeség Menetének útvonalára vonatkozó tiltást!], elérhető: www.hrw.org/news/2012/04/11/hungary-revoke-denial-pride-march-route.

¹⁶⁶ Index (2012), „Mégis lehet melegfelvonulás”, elérhető: http://index.hu/belfold/2012/04/13/megis_lehet_melegfelvonulas.

¹⁶⁷ TASZ (2012), „Again, the Banning of the Budapest Pride March Requires Legal Remedy” [A Budapest Pride felvonulás betiltása ismét jogorvoslatra szorul], elérhető: <http://tasz.hu/node/2649>.

¹⁶⁸ Lásd: www.alex.com/siteinfo/kuruc.info.

¹⁶⁹ Lásd: www.alex.com/topsites/countries;3/HU.

Védelem Alapítvány kérésére eltávolították, de órakon belül új profil készült.¹⁷⁰ Az alapítvány a Facebooktól kérte, hogy távolítsa el a Kuruc.info profilját, láthatólag kevés sikerrel.¹⁷¹

A Büntető Törvénykönyvbe bekerült és 2013. július 1-jén hatályba lépett az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről szóló rendelkezés (77. §), amely lehetővé teszi, hogy a magyar hatóságok ideiglenesen hozzáférhetetlenné tegyék a Büntető Törvénykönyv XXIV. fejezetében meghatározott állam elleni bűncselekményeknek minősülő internetes tartalmakat. Az ilyen cselekményekbe beletartozik az alkotmányos rend elleni szervezkedés is.

A válaszlépések hatékony végrehajtásának akadályai

A magyar alapvető jogok biztosa az éves beszámolóiban többször hangot adott aggályainak az előítélet és a gyűlölet-bűncselekmények jogi eszközökkel történő kezelésére irányuló intézkedések hatékony végrehajtásával kapcsolatban. A biztos a gyűlöletbeszéd megelőzéséről szóló, nemrég megjelent kiadványában megjegyzi, hogy a jogi tiltások önmagukban nem elegendők. Általánosabb fellépésre van szükség, hogy az oktatási és kommunikációs eszközök révén változtatni lehessen a társadalmi attitűdökön.¹⁷²

A Büntető Törvénykönyv rendelkezéseire vonatkozó büntető igazságszolgáltatási adatok két, a Legfőbb Ügyészség által üzemeltetett adatbázisban érhetők el: az egyik a rendőrség és az ügyészség által nyilvántartásba vett eseteket bemutató egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (ENYÜBS); a másik a büntetőbírói eseteket tartalmazó vádképviseleti informatikai rendszer (VIR). Ezekben az adatbázisokban bűncselekmények szerinti bontásban egyedül az önkényuralmi rendszerek bűneinek nyilvános tagadására vonatkozó adatokat tartják nyilván, a Büntető Törvénykönyv 335. cikkében meghatározottak szerint. Mivel az adatbázisok nincsenek összekapcsolva, az egyes esetek további alakulását nem lehet egyszerűen végigkövetni a rendszerben.¹⁷³

Ezek az adatbázisok csak korlátozottan adnak képet arról, hogy Magyarországon hogyan emelnek vádat a rasszista és hasonló bűncselekmények esetében (5. táblázat). A Nyomozás Felügyeleti és Védőalkészítési Főosztály ügy tájékoztatta az FRA-t, hogy a 2009 és 2012 között a köznyugalom elleni bűncselekmények – ebbe a közösség elleni uszítás, a holokauszt tagadása és az önkényuralmi jelképek használata is beletartozik – miatt indított büntetőeljárások kevesebb mint negyede vezetett vádemeléshez. A panaszokat a legtöbb esetben elutasították és a nyomozást beszüntették. 2009-ben összesen 114 eljárás indult, míg 2010-ben 103, 2011-ben 101, 2012-ben pedig 105.

A Nyomozás Felügyeleti és Védőalkészítési Főosztály szerint a közösség elleni uszítás eseteiben az ügyészek számára az jelenti az egyik nehézséget, hogy a Kúria (Magyarországon a legmagasabb szintű igazságügyi hatóság) és az Alkotmánybíróság szigorúan értelmezi, hogy mi minősül gyűlöletre való uszításnak. Az értelmezésük szerint a gyűlöletre való uszítást csak akkor lehet megállapítani, ha a személy olyan erőszakos tette uszít, amely egyértelmű és jelen lévő veszélyt idéz elő. Ez a szigorú értelmezés az egyik olyan fő tényező, amely miatt a rasszista és hasonló bűncselekményekkel kapcsolatos ügyekben nagy az elutasított panaszok aránya és alacsony a vádemelések száma. A kormány szerint azonban Magyarország Alaptörvényének negyedik módosításával a jövőben változhat az Alkotmánybíróság gyakorlata, ez ugyanis a véleménynyilvánítás szabadságáról szól, amelynek a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.

A vádemelések alacsony száma ellentétben áll az EBESZ/ODIHR jelentéseivel, amelyek szerint 2008 és 2009 között 18 hónap leforgása alatt 40 erőszakos támadás és incidens irányult romák ellen. Ezekben a támadásokban gyújtogató eszközöket és lőfegyvereket is használtak. A támadások következtében hét roma meghalt és sokan megsebesültek. A támadások során romák házaikat és vagyontárgyaikat is megrongálták, elpusztították vagy felgyújtották, például Molotov-koktélokkal. Az ODIHR szerint ezeknek a támadásoknak és incidenseknek a többségét valószínűleg romaellenes előítéletek vezérelték.¹⁷⁴

170 Lásd: <http://tev.hu/en/ujra-toroltek-a-szelsojobbaldali-portal-facebook-profiljat>.

171 A Facebookon a „Kuruc.Info” kulcsszóval indított keresés számos profilt hoz fel (2013. november 23.).

172 Magyarország, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala (2013), Kommunikációval az egyenlő méltóságért – Befogadó beszéd kontra gyűlöletbeszéd, Budapest, 2013. április 29., elérhető: <http://www.theioi.org/downloads/78t14/NOTE-Hate%20speech%20workshop-April%202013-OCFR%20Hungary.pdf>.

173 Balogh, L., Dinók, H., Pap, A. L. (2012), „A jog által láthatatlan? A gyűlölet-bűncselekmények szabályozási kérdései és gyakorlati problémái”, *Fundamentum*, 2012/4. szám, elérhető: www.fundamentum.hu/sites/default/files/fundamentum-12-4-o8.pdf.

174 EBESZ, ODIHR (2010), *Addressing violence, promoting integration: Field Assessment of Violent Incidents against Roma in Hungary [Az erőszak kezelése, az integráció támogatása: A romák elleni magyarországi erőszakos incidensek helyszíni értékelése]*, Varsó, ODIHR, elérhető: www.osce.org/odihr/68545.

4. táblázat: A Magyarországon nyilvántartásba vett és bíróság elé vitt rasszista és hasonló bűncselekmények eseteinek száma, 2008-tól 2013 első félévéig

	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (első félév)
Közösség tagja elleni erőszak nyilvántartásba vett esetei	12	12	18	34	36	23
Közösség tagja elleni erőszak bíróság elé vitt esetei	n/a	7	12	28	16	17
Közösség elleni uszítás nyilvántartásba vett esetei	5	11	7	6	5	2
Közösség elleni uszítás bíróság elé vitt esetei	n/a	1	4	0	0	0
Önkényuralmi jelképek használatának nyilvántartásba vett esetei	207	91	76	59	58	22
Önkényuralmi jelképek használatának bíróság elé vitt esetei	n/a	25	11	13	7	7
Önkényuralmi rendszerek bűnei nyilvános tagadásának nyilvántartásba vett esetei	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Önkényuralmi rendszerek bűnei nyilvános tagadásának bíróság elé vitt esetei	-	A rendelkezés 2010. április óta van hatályban	0	0	1	1

Megjegyzés: A bíróság elé vitt esetek kimeneteléről és a meghozott ítéletekről nem áll rendelkezésre adat.

Források: magyar rendőrség (a nyilvántartott esetek tekintetében); egységes nyomozó hatósági és ügyészégi bűnügyi statisztika; vádképviseleti informatikai rendszer (a bíróság elé vitt esetek tekintetében)

Az FRA EU-MIDIS felmérése szintén azt mutatta, hogy Magyarországon a megkérdezett romák 22%-a nyilatkozott úgy, hogy a felmérést megelőző 12 hónap folyamán súlyos zaklatásnak, testi sértésnek vagy fenyegetésnek, gyűjtőnéven „személy elleni bűncselekménynek” esett áldozatul.¹⁷⁵ Túlnyomó többségük (85%) nem jelentette be a történeteket, legtöbbször azért, mert nem bízott abban, hogy a rendőrség bármit is tudna tenni.

A Rasszizmus Elleni Európai Hálózat (ENAR) ráadásul arról számolt be, hogy Magyarországon 2009–2010-ben kevés rasszista incidenst jelentettek be. Mivel a sértettek nem bíznak a rendőrségben, úgy gondolják, hogy semmi nem történne, ha bejelentenék az incidenst, sőt esetleg attól tartanak, hogy a rendőrség inkább elkövetőként, nem pedig áldozatként fogja őket kezelni.¹⁷⁶

A Fővárosi Főügyészség arról tájékoztatta az FRA-t, hogy a magyar büntetőjogban nem kifejezetten ismerik el a „gyűlölet-bűncselekmény” fogalmát. A Büntető Törvénykönyvben csak néhány cikk foglalkozik a gyűlölet-bűncselekményekkel, konkrétan a közösség tagja

elleni erőszokról szóló 216. cikk, a közösség elleni uszításról szóló 332. cikk és az önkényuralmi jelképek használatáról szóló 335. cikk.

A Fővárosi Főügyészség ennek következtében úgy gondolja, hogy Magyarországon nincsenek megbízható hivatalos adatok a gyűlölet-bűncselekményekről, ami összhangban van a büntető igazságszolgáltatási adatok fentiekben tárgyalt relatív szűkösségével. Az ügyészség szerint a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó adatok legmegbízhatóbb forrása az Athena Intézet, egy civil társadalmi szervezet, amely a médiából, az állami szereplők és más civil társadalmi szervezetek jelentéseiből gyűjt adatokat a gyűlölet-bűncselekményekről.¹⁷⁷ A kormány úgy tájékoztatta az FRA-t, hogy a közelmúltban a Miniszterelnöki Hivatal is megállapodást kötött a Tett és Védelem Alapítványhoz kötődő Brüsszeli Intézettel, egy független nonprofit zsidó szervezettel, hogy figyelje a magyarországi antiszemita incidenseket.

Az FRA által megkeresett civil szervezetek aggályosnak találják, hogy a 2013. július 1. óta hatályban lévő új Büntető Törvénykönyv a közösség tagja elleni erőszokról szóló 216. cikk és a közösség elleni uszításról szóló 332. cikk módosítása ellenére sem biztosít kellő

¹⁷⁵ FRA (2009b).

¹⁷⁶ ENAR (2010), *ENAR Shadow Report 2009-2010: Racism and Discrimination in Hungary* [ENAR árnyékjelentés 2009-2010: Rasszizmus és megkülönböztetés Magyarországon], Brüsszel, ENAR, 25. o.

¹⁷⁷ Lásd: Athena Intézet, elérhető: <http://www.athenaintezet.hu/index/>.

védelmet a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai számára. Ezek a rendelkezések a gyűlöletre uszítással szembeni védelmet kiterjesztették a „nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz” való (vélt) tartozásra, különösen a fogyatékoság, nemi identitás vagy szexuális irányultság alapján.

Az Amnesty International ezzel kapcsolatban a Nyomozás Felügyeleti és Védőképzési Főosztályához hasonló bírálatot fogalmazott meg. Azzal érvelt, hogy „[...] az ilyen jogi rendelkezések ellenére ezek végrehajtása korábban egy rendszerszintű problémába ütközött. Ez főként abból ered, hogy a rendőrségi és ügyészségi szolgálatoknak nincsenek megfelelő eljárásaik és nem kapnak útmutatást az ilyen bűncselekmények kivizsgálásához. Az Amnesty International kutatásai arra is fényt derítettek, hogy a magyar rendőrségen belül nincsenek erre szakosodott egységek és nincs meg a kellő szakértelem a gyűlölet-bűncselekmények felderítéséhez ... A gyűlölet-bűncselekmények kezelésére vonatkozó eljárások és iránymutatások hiánya a továbbiakban is problémát fog okozni a jogszabály gyakorlati végrehajtásában.”¹⁷⁸

A kormány úgy tájékoztatta az FRA-t, hogy folyamatban van egy olyan rendszer fejlesztése, amely pontosabban tudja rögzíteni a gyűlölet-bűncselekmények konkrét indítékát, és ebbe az is beletartozik, hogy a személyzet ez irányú képzést kap a gyűlölet-bűncselekmények pontosabb kategorizálásához.

Az FRA magyarországi megbeszélései során azzal kapcsolatos aggályok is felmerültek, hogy a rendőrség hogyan kezeli a romaellenes előítéllettel kapcsolatos eseteket. A NEKI például arról tájékoztatta az FRA-t, hogy egy 2012. májusi nagykanizsai esetben a rendőrség csak a tulajdon megrongálásaként vette jegyzőkönyvbe a romaellenes graffitit, az előítélet indítékának figyelembevétele nélkül. A NEKI panaszt tett a rendőrségen, és azt állította, hogy az incidens ügyében közösség elleni bűncselekmény miatt kellene vádat emelni. A rendőrség ezután ilyen minőségben is kivizsgálta az incidenst, de mivel nem talált elkövetőt, az ügyet felfüggesztették.

Az FRA tárgyaló felei közül többen különféle lehetséges magyarázatokat vázoltak fel arra, hogy a rendőrség miért hagyja gyakran figyelmen kívül az előítéletet mint indítékot. Ezek között azt is megemlítték, hogy

a rendőrségen belül ugyancsak felfedezhető a látens intolerancia és előítélet.¹⁷⁹

Annak a tényezőnek is szerepe lehet, hogy a gyűlölet-bűncselekmények bizonyítása összetettebb feladat, több forrást igényel és több időbe telik, mint más bűncselekménytípusok bizonyítása. A rendőrök gyakran inkább arra törekednek, hogy gyorsan lezárhassák az ügyeket, és nem akarnak jelentős forrásokat szánni az előítélet indítékának felderítésére.

Az előítélet mint indíték felismeréséhez speciális ismeretekre és képzésre van szükség, és ezzel a rendőrök nem mindig rendelkeznek, mint azt az FRA a rendőrséggel tartott megbeszéléseken megtudta. Az ODIHR arról tájékoztatta az FRA-t, hogy 2012 októberében Budapesten képzést tartott a gyűlölet-bűncselekményekről és az előítélet indítékainak felismeréséről, amelyen nagyjából 20 rendőrtiszt vett részt.¹⁸⁰ A Belügyminisztérium szintén úgy tájékoztatta az FRA-t, hogy több képzést is szervezett a rasszizmus és az antiszemitizmus elleni fellépésről. Az FRA tárgyaló partnerei körében általános volt az a nézet, hogy a bűnüldözésben és büntető igazságszolgáltatásban dolgozó tisztviselők számára hasznos lenne a célirányosabb operatív képzés.

Ehhez kapcsolódó fontos kezdeményezés egy olyan protokoll kidolgozása, amely segítheti a rendőröket az előítélet indítékának hatékony felismerésében, rögzítésében és kivizsgálásában. A 2012 januárjában megalakult Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport öt civil szervezetet fog össze (Amnesty International

178 Amnesty International Hungary (2013), *New Hungarian Criminal Code: a missed opportunity to do more on hate crimes [Magyarország új büntető törvénykönyve: Elmulasztott alkalom a gyűlölet-bűncselekmények visszaszorítására]*, elérhető: www.amnesty.org/en/library/asset/EUR27/003/2012/en/8afaf662-b3c7-4a7e-aa66-f70c3a22fo84/eur270032012en.html.

179 Kádár, A., Körner, J., Moldova, Z., Tóth, B. (2008), *Control(led) Group, Final Report on the Strategies for Effective Police Stop and Search (STEPSS) Project [Kontroll(ált) csoport, Záró jelentés a Hatékony Rendőrségi Igazoltatási Stratégiák (STEP) programról]*, Budapest, Magyar Helsinki Bizottság, elérhető: <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/books/en/Controlled-group.pdf>; Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosa (2008), *Jelentés – A rendőrség kisebbségekkel kapcsolatos egyenlő bánásmódjának biztosítékrendszeréről és annak hiányosságairól*, iktatószám: 5224/2008, elérhető: www.kisebbségiOmbudsperson.hu/data/files/197862598.pdf; Pap, A. L. (2007), „Police ethnic profiling in Hungary – Lessons from an international research” [Rendőrségi etnikai profilalkotás Magyarországon – Egy nemzetközi kutatás tanulságai], megjelent: *Regio – A review of Studies on Minorities, Politics, Society*, 10. évf., 117–140. o., elérhető: http://epa.oszk.hu/00400/00476/00007/pdf/Regio_2007_eng.pdf; Tóth, B. (2011), *Az etnikai profilalkotás a bűnmegelőzésben és a bűnüldözésben*, PhD értekezés, elérhető: www.uni-miskolc.hu/~wwwdeak/tothb_tezis.pdf; Dombos, T., Háttér Társaság a Melegekért (2013), *Hate crimes in Hungary: legal framework, statistical data and victim groups [Gyűlölet-bűncselekmények Magyarországon: jogi keret, statisztikai adatok és áldozatcsoportok]*, előadás, COMPHEE képzés, 2013. március 14., elérhető: http://gyuloletellen.hu/sites/default/files/dombos_comphee_2013marc.pdf.

180 Lásd még: ODIHR (2012), *Training against hate crimes for law enforcement (TAHCLE) – Programme description [Gyűlölet-bűncselekmények elleni képzés a bűnüldöző szervek számára – Programismertető]*, elérhető: www.osce.org/odihr/94898?download=true.

Hungary; Háttér Társaság a Melegekért; Társaság a Szabadságjogokért; Magyar Helsinki Bizottság; NEKI), és munkáját a rendőrséggel együttműködésben végzi.¹⁸¹

A NEKI, a Háttér és a Magyar Helsinki Bizottság 2012 szeptemberében kezdett dolgozni egy projekten, hogy nemzeti szintű stratégiát és cselekvési tervet hozzon létre a gyűlölet-bűncselekmények ellen, amelynek a rendőrség, az ügyészség, a bírói kar, az áldozatsegítő szolgálatok, valamint a tudományos élet és a megfelelő civil szervezetek közötti együttműködés is része lesz. A projekt keretében nyilvános fórumokat rendeztek, hogy a gyűlölet-bűncselekmény kérdését megvitassák azokkal, akiket a leginkább fenyeget az áldozattá válás veszélye, például romákkal, LMBT személyekkel, migránsokkal és menedékkérőkkel.¹⁸² A Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport 2013-ban egy állásfoglalást is készített a gyűlölet-bűncselekmények kezelésére szolgáló állami infrastruktúráról.¹⁸³ A munkacsoport célja, hogy a jogi rendelkezések végrehajtása hatékonyabb legyen, ezáltal a bűnüldöző szervek és a büntető igazságszolgáltatás jobban fel tudja ismerni és kezelni az előítélet indítékát.

Előfordultak olyan esetek, amikor a bűnüldöző tisztviselők romákkal szembeni viselkedése aggodalomra adott okot, mint arról az EJEB ítélezési gyakorlata tanúskodik.¹⁸⁴ Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága szintén megjegyezte, hogy „[...] a közszereplők, a média és a már felozlatott Magyar Gárda tagjai részéről rendszeresek a rosszindulatú romaellenes kijelentések. A bizottság ugyancsak aggályosnak találja a rendőrség részéről a romákkal szemben tanúsított ismétlődő helytelen bánásmódot és a faji profilalkotást.”¹⁸⁵

181 Háttér Társaság (2013), *Submission by Háttér Support Society for LGBT People in Hungary for the OSCE ODIHR Annual Report on Hate Crimes 2012* [A Háttér Társaság a Melegekért beadványa az EBESZ ODIHR gyűlölet-bűncselekményekről szóló 2012-es éves jelentéséhez] (2013. március 22.), elérhető: www.hatter.hu/kiadvanyaink/osce-hatecrime-2012.

182 Háttér Társaság (2013), *Submission by Háttér Support Society for LGBT People in Hungary for the OSCE ODIHR Annual Report on Hate Crimes 2012* [A Háttér Társaság a Melegekért beadványa az EBESZ ODIHR gyűlölet-bűncselekményekről szóló 2012-es éves jelentéséhez] (2013. március 22.), elérhető: www.hatter.hu/kiadvanyaink/osce-hatecrime-2012.

183 Magyarország, Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport (2013), *Előítélet (nem) számít!? – a rendőrség a rendes ügymenetben kezeli a gyűlölet-bűncselekményt is*, elérhető: <http://gyuloleletellen.hu/aktualitasok/eloitelet-nem-szamit-rendes-ugymenetben-kezeli-gyulolelet-buncselekményt>.

184 Lásd: EJE, *Balogh kontra Magyarország* (47940/99); EJE, *Kiss Borbála kontra Magyarország* (59214/11).

185 Emberi Jogi Bizottság (2010), *Consideration of reports submitted by States parties under Art. 40 of the Covenant – Concluding observations of the Human Rights Committee – Hungary* [A részes államok által az Egyezségokmány 40. cikke szerint benyújtott jelentések mérlegelése – Az Emberi Jogi Bizottság Záró Megjegyzései – Magyarország], CCPR/C/HUN/CO/5, elérhető: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fHUN%2fCO%2f5&Lang=en.

A rendőrtisztek által elkövetett rasszista és hasonló jellegű visszaélések kezelésére nincs külön panaszmechanizmus. Figyelembe véve a kutatások, köztük az FRA kutatásainak eredményeit, miszerint a rasszista bűncselekmények áldozatai sokszor azért nem jelentik be az áldozattá válásukat, mert vagy nem bíznak a rendőrségben, vagy attól félnek, hogy bejelentés esetén nem fognak megfelelően bánni velük,¹⁸⁶ az áldozatoknak korlátozottak a jogorvoslati lehetőségeik. Ha azonban az áldozattal szembeni rendőri hatalommal való visszaélés átlépi a büntetőjogi felelősség határát, az áldozat jelentést tehet az illetékes nyomozó ügyészségen. Ha a rendőri hatalommal való visszaélés nem minősül az alapvető jogok megsértésének, akkor az ügyet annak a rendőri szervnek a vezetője vizsgálja ki és dönti el, ahová az állítólagos visszaélésben érintett munkatárs tartozik. A döntés ellen a szerv vezetője felett irányítási jogkör gyakorló személynél lehet fellebbezni, akinek az ügyről hozott döntése ellen bírósági felülvizsgálatnak van helye.¹⁸⁷ Az országos rendőrfőkapitány, a terrorizmust elhárító szerv főigazgatója és a belső nyomozási szerv vezetője által meghozott határozatok ellen fellebbezni nem lehet, csak bírósági felülvizsgálat tárgyát képezhetik.

Olyan esetekben, amikor a rendőri hatalommal való visszaélés elsősorban az alapvető jogok megsértését jelenti, a Független Rendészeti Panasztestületnél lehet panaszt tenni.¹⁸⁸ Ha a testület azt állapítja meg, hogy valóban ilyen jogsértés történt, nem kötelező erejű ajánlást ad ki az országos rendőrfőkapitány, a terrorizmust elhárító szerv főigazgatója vagy a belső nyomozási szerv vezetője részére. Az egyes panaszokról szóló végső határozat meghozatala a felsorolt három személy felelőssége; a határozataik csak részletes, indokolással alátámasztott érvek alapján térhetnek el a testület ajánlásaitól.¹⁸⁹

Ide tartozik, hogy a magyar hatóságok több kezdeményezést indítottak annak érdekében, hogy a romák nagyobb arányban jelentkezzenek a rendőrség kötelekébe. Bár még most is viszonylag alacsony a rendőrséghez belépni kívánó romák száma (3. táblázat), a rendőrség úgy tájékoztatta az FRA-t, hogy a hierarchia szinte minden szintjén képviseltetik magukat.

186 Lásd: FRA (2012c) és (2012d); ENAR (2010), *ENAR Shadow Report 2009-2010: Racism and Discrimination in Hungary* [ENAR árnyékjelentés 2009–2010: Rasszizmus és megkülönböztetés Magyarországon], Brüsszel, ENAR, 25. o.

187 Magyarország, 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről, 93/B. §., módosította a 2007. évi XC. törvény, a 2010. évi CXLVII. törvény, 109. § (2) bekezdés és a 2012. évi CCXIV. törvény, 109. § (4) bekezdés d) pont.

188 Magyarország, 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről, 6/A–6/C. §., módosította a 2007. évi XC. törvény.

189 Magyarország, 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről, 93/A. §., módosította a 2007. évi XC. törvény, 93/B. §., valamint a 2010. évi CXLVII. törvény, 109. § (2) bekezdés és a 2012. évi CCXIV. törvény, 109. § (4) bekezdés e) pont.

5. táblázat: Roma jelentkezők felvétele a Magyar Rendőrségnél, 2008–2013

	Bűnüldözési középiskolai képzés		Roma jelentkezők felvétele a roma pályázati felhívásból	
	Jelentkezők száma	Felvétel	Középiskolai bizonyítvány	Alap-/mesterképzési oklevél
2008	3 275	995	15	-
2009	4 117	980	24	2
2010	6 016	1 360	51	3
2011	5 175	1 200	16	-
2012	3 830	640	24	-
Összesen	22 413	5 175	130	5

Forrás: Magyar Rendőrség

A Belügyminisztérium tájékoztatta az FRA-t a rendőrség és a közösségek közötti együttműködés helyi szintű javítására irányuló kezdeményezésekről. Az egyik fő kezdeményezés lényege, hogy a roma tanulókat a rendőri pályára ösztönzik: a felkeresett iskolákban a roma tanulók körülbelül 40%-a jelentkezett a rendőrakadémián induló oktatási programba. A Belügyminisztérium 2004 óta „pályaaorientációs táborokat” szervez roma középiskolások részére, hogy több romát toborozzon az országos és regionális rendőri erőkhöz. A minisztérium a 2011/2012-es tanévben 16, a 2012/2013-as tanévben 24 roma származású középiskolai tanulóval kötött „hallgatói szerződést”.

Magyarországon még további intézkedéseket is lehetne tenni a közösségi rendfenntartás fejlesztésére. Az Európai Romajogi Központ az FRA-val tartott megbeszélésein rámutatott például, hogy jobban is végre lehetne hajtani azokat a szakpolitikákat, amelyek két iránymutatás gyakorlati megvalósítására vonatkoznak. Az első, 2011. december 30-án elfogadott utasítás a rendőrség, konkrétan egy etnikai kisebbségi háttérrel rendelkező összekötő tiszt által végzett megelőző és értékelő tevékenységéről szól.¹⁹⁰ Azt is előírja, hogy a rendőrségnek együtt kell működnie az iskolákkal, például abban a formában, hogy meghívják a rendőröket, hogy tartsanak előadást a multikulturális környezetben felmerülő konfliktusok megelőzéséről. A másik, 2011. október 21-én elfogadott utasítás a rendőrség és a kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésre vonatkozik.¹⁹¹ Ez az utasítás kimondja, hogy a rendőrségnél országos és helyi szinten együttműködő munkacsoportokat kell létrehozni. E csoportok feladata lesz, hogy megkeressék az összekötő tiszt szerepére alkalmas embereket. Az utasítás a képzésre, problémamegoldásra, konfliktuskezelésre és megelőző programokra vonatkozó szabályokat is tartalmaz.

190 Magyarország, 27/2011. ORFK utasítás a multikulturális környezetben végrehajtott rendőri intézkedésekről, XII. 30.

191 Magyarország, 22/2011. ORFK utasítás az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról, X. 21.

Ez utóbbi utasítással összhangban a jelentések szerint a helyi roma önkormányzat, a rendőrség és a civil szervezetek között ez irányú helyi megállapodások jöttek létre például Somogy megyében, Győr-Moson-Sopron megyében, Vas megyében, Veszprém megyében, Komárom-Esztergom megyében és Hajdú-Bihar megyében.¹⁹² A rendőrség 2013. november 13-án konferenciát is szervezett, hogy megvitassa a romák rendőrségi és honvédségi toborzása révén történő integrációjára tett erőfeszítéseket.

A Jobbik esete

A 2003-ban politikai pártként alakult Jobbik a 2006-os választásokon az úgynevezett Harmadik Út pártszövetség tagjaként, a Magyar Igazság és Élet Pártjával (MIÉP) és a Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párttal közösen indult, de nem kapott elég szavazatot ahhoz, hogy bekerüljön a parlamentbe. A Jobbik 2010-ben viszont már 996 851 szavazatot (16,67%) kapott, amivel 47 parlamenti képviselői helyet szerzett. A Társaság 2013. november 19-én kiadott közvélemény-kutatása azt mutatta, hogy a 18–47 év közötti szavazók körében a Jobbik a második helyen állt a támogatottság tekintetében. A támogatottság aránya még magasabb volt a fiatal szavazók körében, a 18–22 éves (30%) és a 23–27 éves (28%) korcsoportban.¹⁹³ A Társaság 2013. november 27-én kiadott közvélemény-kutatása azt mutatta, hogy a Jobbik támogatottsága az összes szavazó körében 7%, de a biztos pártválasztók között már 13%.¹⁹⁴

192 Bővebb információért lásd: [193 Bővebb információért lásd: \[www.portfolio.hu/gazdasag/a_fiataloktol_a_kozepkoruakig_a_masodik_part_a_jobbik.191898.html\]\(http://www.portfolio.hu/gazdasag/a_fiataloktol_a_kozepkoruakig_a_masodik_part_a_jobbik.191898.html\).](http://www.romnet.hu/hirek/2011/05/19/egyuttmukodik_a_rendorseg_a_cigany_kisebbségi_önkormányzatokkal_somogyban; www.kisalfold.hu/gyori_hirek/egyuttmukodik_a_megyei_rendorseg_es_a_cigany_kisebbség_foto/2351782; www.vas megye.hu/vasimozaik/181968; www.vas megye.hu/vasi-mozaik/181968; www.vmcso.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=93&Itemid=137; www.dehir.hu/hajdu-bihar/osszefognak-a-megyei-romak-es-a-rendorseg/2012/03/08; www.tataon.hu/tatabanya/rendor-roma-egyuttmukodes.</p>
</div>
<div data-bbox=)

194 Bővebb információért lásd: www.politics.hu/20131127/tarki-poll-fidesz-retains-lead-party-support-virtually-unchanged.

A Jobbik saját magát „elvhű, konzervatív, radikálisan hazaszerető keresztény pártként” határozza meg. A választási programjában a Jobbik a „cigánykérdést” a magyar társadalom előtt álló legsúlyosabb problémák egyikének nevezte, és ezen belül a „cigánybűnözés” felszámolását tartotta a legsürgetőbb feladatnak. Megoldás gyanánt a rendőrség megerősítését és egy külön vidéki csendőrség felállítását javasolta. A Jobbik azt is javasolta, hogy a szociális segélynek legyen előfeltétele a közmunka projektekben való foglalkoztatás.¹⁹⁵ Tudományos kutatások kimutatták, hogy a Jobbik választási sikerének szerepe volt abban, hogy a szélsőséges ideológia elemei általánosak lettek a magyar közsférában.¹⁹⁶

A Jobbik 10 tagja 2007. május 8-án alakította meg a Magyar Gárda Egyesületet, a magyar hagyományok és kultúra megőrzésének kifejezett céljával. Az egyesület 2007. július 18-án alapította meg a Magyar Gárda Mozgalmat, azzal a céllal, hogy a tagjainak fizikai és szellemi felkészítése, a katasztrófavédelemben és a közbiztonsági kérdésekben való részvétele, valamint a nyilvános események keretében az ilyen kérdésekről indított társadalmi párbeszéd révén megvédje Magyarországot, amely szerinte „fizikailag, spirituálisan és szellemileg védtelen”.

Egy 2011. május 28-i sajtóközleményben a Jobbik elismerte, hogy a Magyar Gárda „véderőként jött létre, azzal a céllal, hogy vidéken is megteremtse a közbiztonságot, amit az állam és a rendőrség már nem tud garantálni”, de azt állította, hogy nincs felfegyverkezve. A Jobbik ugyanebben a sajtóközleményében azt is kijelentette, hogy a romák elleni gyilkosságokba a titkosszolgálatok is belekeveredtek, hogy a pártot politikailag hitelteleníték.¹⁹⁷ Az Athena Intézet 2012-ben és 2013-ban számos olyan esetre hívta fel a figyelmet, amikor az Új Magyar Gárda edzőtáborokat indított oktatási, katonai kiképzési programokkal és lögyakorlattal.¹⁹⁸

A Jobbik és a szélsőséges csoportok között a Jeruzsálemi Közügyi Központ is felfedezte a kapcsolatokat, és úgy fogalmazott, hogy a párt „szoros kapcsolatokat ápol a fasiszta-hungarista szubkultúrával azáltal, hogy háttértámogatást nyújt az olyan szervezeteknek, mint a Betyársereg, a Magyar Nemzeti Gárda és a Hatvanégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom. A korábban betiltott

Magyar Gárda utódszervezetének, a Jobbikhoz kötődő Magyar Nemzeti Gárdának a vezetői antiszemita és holokauszttagadó nézeteket terjesztenek.”¹⁹⁹

Miután a budapesti Fővárosi Bíróság 2009 júliusában feloszlatta a Magyar Gárdát az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény megsértése miatt, szinte azonnal megalakult egy új szervezet, az Új Magyar Gárda. Bár a rendőrség állítása szerint 2009-ben ismételten kérte az ügyészségtől, hogy vizsgálja ki az ügyet, ez az Új Magyar Gárda továbbra is működik.²⁰⁰ A média 2013. november 29-én arról számolt be, hogy a Jobbik és az Új Magyar Gárda egyenruhába öltözött tagjai „közbiztonsági demonstrációt” és fáklyás felvonulást szerveznek Kaba városában.²⁰¹ A gyűlésen a Jobbik egyik országgyűlési képviselője is felszólalt, amint ezt a párt helyi weboldalán meghirdették.²⁰²

Mindeközben 2011 és 2013 között a nagyszámú roma népességgel rendelkező városokban és falvakban a különféle szélsőséges szervezetek és csoportosulások – például a Szébb Jövőért Polgárőr Egyesület; az Új Magyar Gárda; a Betyársereg, a Hatvanégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom; a Véderő – tovább szervezték a járóőzéseket és felvonulásokat. Ilyen tevékenységet jelentettek többek között Ceglédről,²⁰³ Devecserről,²⁰⁴ Gyöngyöspatáról,²⁰⁵ Hajdúhadhárról²⁰⁶

199 Jewish Centre for Public Affairs (2010), „Antisemitism in Hungary” [Antiszemizmus Magyarországon], elérhető: <http://jcpa.org/article/anti-semitism-in-hungary/>.

200 Bővebb információért lásd: <http://ujmagyargardamozgalom.com/> (a weboldal az USA-ban lévő szerverről működik).

201 MTI (2013), „Kelet-Magyarországon tüntet a Jobbik és az Új Magyar Gárda”, 2013. november 30., elérhető: <http://www.politics.hu/2013/11/30/jobik-new-hungarian-guard-demonstrate-in-eastern-hungary>.

202 Bővebb információ és a plakát itt látható: <http://kaba.jobik.hu/>.

203 Athena Intézet (2012), „Erősödő extrémista aktivitás Magyarországon – Incidensjelentés #6”, elérhető: <http://www.athenaintezet.hu/hatter/olvas/36>.

204 TASZ (2012), *Súlyos rendőrségi mulasztás Devecserben*, elérhető: <http://tasz.hu/node/2812>.

205 Lásd: Athena Intézet (2011), „Incidensjelentés #2”, elérhető: <http://www.athenaintezet.hu/hatter/olvas/24>; Ökopolisz Alapítvány (2012), *Gyöngyöspata 2011: A magyarországi szélsőjobboldal laboratóriuma. A politikai mozgósítás és az interetnikus konfliktus elemzése és tanulmányai*, elérhető: http://www.okopolisz.eu/uploads/Csatolmányok/okp_gy_2011_tanulmany_final_0416.pdf; ENAR (2011), *ENAR Shadow Report 2010-2011: Racism and related discriminatory practices in Hungary* [ENAR árnyékjelentés 2010-2011: Rasszizmus és kapcsolódó diszkriminatív eljárások Magyarországon], Brüsszel, ENAR; TASZ (2011), *Árnyékjelentés a gyöngyöspatai eseményekről*, elérhető: <http://tasz.hu/romaprogram/arnyékjelentés-gyongyospatai-esemenyekrol>.

206 Magyar Helsinki Bizottság (2011), *Event of concern in Hungary during the period of the country's EU Presidency* [Aggályos esemény Magyarországon az ország uniós elnökségének idején], elérhető: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC_Events_of_concern_in_Hungary_during_the_country's_EU_presidency_2011June.pdf; lásd még: ENAR (2011), *ENAR Shadow Report 2010-2011: Racism and related discriminatory practices in Hungary* [ENAR árnyékjelentés 2010-2011: Rasszizmus és kapcsolódó diszkriminatív eljárások Magyarországon], Brüsszel, ENAR.

195 Jobbik (2010), *Radikális változás. A Jobbik országgyűlési választási programja a nemzeti önrendelkezésért és a társadalmi igazságosságért*, elérhető: <http://jobbik.hu/sites/default/files/jobik-program2010gy.pdf>

196 Kovács, A (2013) „The Post-Communist Extreme right: The Jobbik Party in Hungary” [A posztkommunista szélsőjobb: A magyarországi Jobbik párt], megjelent: Wodak, R., Khosravi-Nik, M. és Mral, B. (szerk.), *Right-wing Populism in Europe: Politics and discourse*, London, Bloomsbury.

197 Lásd: http://www.jobbik.com/truth_about_gy%C3%B6ngy%C3%B6spata_and_ethnic_violence_hungary.

198 Athena Intézet (2013), *Új Magyar Gárda, Legutóbbi fejlemények*, elérhető: <http://athenaintezet.hu/terkep/olvas/38>.

és Miskolcra.²⁰⁷ A helyi romák mindegyik esetben verbális és fizikai fenyegetésekkel és zaklatással szembeültek, halálos fenyegetéseket is beleértve.

2013 áprilisában a *Jobbik* által szervezett rendezvény keretében a templom előtt, a Szabadság téren újra felavatták Horthy Miklósnak a Hazatérés Templomában található szobrát.²⁰⁸ Mint a fentiekben már említettük, Horthyt terheli a felelősség több mint 400 000 magyar zsidó deportálásáért.²⁰⁹

A magyar hatóságok felléptek e szélsőséges szervezetek ellen, sikeresen betiltották a Magyar Gárda Egyesületet,²¹⁰ és kezdeményezték a Szébb Jövőért Polgárőr Egyesület betiltását azzal az indoklással, hogy a romaellenes tevékenységeik veszélyt jelentenek a közrendre. Az ilyen szervezetek javasolt betiltását a következő törvények rendelkezései szabályozzák: az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény;²¹¹ a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény;²¹² és a polgárőrségről és a polgárőri tevékenység szabályairól szóló 2011. évi CLXV. törvény.²¹³ A kormány 2013-ban elfogadta az 1691/2013. (X. 2.) Korm. határozatot a 2014–2020 közötti időszakban létrehozásra kerülő Belső Biztonsági Alaphoz kapcsolódó hétéves szakpolitikai stratégiáról, amelybe az erőszakos szélsőséges elleni intézkedések is beletartoznak.

A 2013. július 1-jével hatályba lépő új Büntető Törvénykönyvben emellett a bűncselekményekről és a szabálysértésekről szóló szabályokat is bevezettek. A rendőrség ennek köszönhetően meg tudja akadályozni, hogy a félkatonai csoportok rasszista erőszakot alkalmazzanak, illetve hogy a romák által lakott

területeken járőrözzenek.²¹⁴ A szabálysértésekről szóló 2012. évi II. törvény büntetést helyez kilátásba minden olyan esetben, ha valaki egy felosztatott civil szervezet tevékenységében vesz részt, nyilvános rendezvényen a bíróság által felosztatott civil szervezet egyenruháját vagy formaruháját viseli, illetve nyilvános rendezvényen olyan egyenruhát vagy formaruhát visel, amelyről bíróság által felosztatott egyesület egyenruhája, formaruhája ismerhető fel. A Büntető Törvénykönyv szerint az „egyesülési joggal visszaélés” miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a bíróság által felosztatott egyesület vezetésében vesz részt. A kormánytól kapott információk szerint sikerült hatékonyabbá tenni az ilyen szabálysértések kivizsgálására szánt rendőri erőket, például azzal, hogy a rendőrök számára engedélyezték a ház, lakás, helyiség vagy más zárt tér átkutatását, ha alapos okkal feltételezhető, hogy érdemi bizonyítékot tartalmaz.

A Közérdekvédelmi Főosztály úgy tájékoztatta az FRA-t, hogy az ügyészeknek törvényes joguk van keresetet indítani a jogi személyként bejegyzett polgárőr egyesületek felosztatásáért, ha az ilyen egyesületek tevékenységei ellentétesek az Alaptörvénnyel, bűncselekmény jellegűek vagy sértik más személyek jogait vagy szabadságát.

Az ügyészek ugyanakkor nem kezdeményezhetik a jogi személyiséggel nem rendelkező egyesületek felosztatását, ami ennek a szervezeti formának a szükségszerű következménye. Ez határt szab annak, hogy mennyire tudnak fellépni az olyan lazán szerveződő, szélsőséges és rasszista tevékenységeket folytató csoportok ellen, mint a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom; a Lelkiismeret'88; a Nemzeti Őrsereg Hagyományőrző és Polgári Egyesület; a Betyársereg; a Véderő Honvédei Nemzeti Felszabadító Front; a Pax Hungarica Mozgalom vagy a Magyar Nemzeti Arcvonal. Az ügyészek ebből következően csak az ilyen szervezetek tevékenységeiben részt vevő személyek ellen tudnak fellépni, a Büntető Törvénykönyv általános rendelkezései alapján.

207 ATV (2012), *Három tüntetés Miskolcon: A romák, a DK és a Jobbikosok is felvonultak*, 2012. október 17., elérhető: www.atv.hu/belfold/20121017_forongo_hangulat_harom_tuntetes_miskolcon_percrol_percre.

208 Bővebb információért lásd: http://www.jobbik.com/horthys_statue_was_unveiled_budapest_city_center.

209 Human Rights Watch (2013), „Hungary's Alarming Climate of Intolerance” [Magyarországon riasztó méreteket ölt az intolerancia], elérhető: www.hrw.org/news/2013/01/18/hungary-s-alarming-climate-intolerance.

210 EJE, *Vona kontra Magyarország* (35943/10), elérhető: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-122183>.

211 Magyarország, Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény.

212 Magyarország, A civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény.

213 Magyarország, A polgárőrségről és a polgárőri tevékenység szabályairól szóló 2011. évi CLXV. törvény.

214 Magyar Helsinki Bizottság (2011), *Event of concern in Hungary during the period of the country's EU Presidency* [Aggályos esemény Magyarországon az ország uniós elnökségének idején], elérhető: http://helsinki.hu/wpcontent/uploads/HHC_Events_of_concern_in_Hungary_during_the_countrys_EU_presidency_2011June.pdf.

Következtetések és tanulságok az EU és tagállamai számára

Országos, uniós és nemzetközi szinten egyre szélesebb körben váltottak ki aggodalmat az erőszakos rasszizmus és az intolerancia más formáinak megnyilvánulása az EU két tagállamában, Görögországban és Magyarországon. A két eset közös, ugyancsak aggályos vonása volt az is, hogy az illegális migránsok (Görögországban), illetve a romák és zsidók (Magyarországon) ellen szélsőséges retorikával fellépő, félkatonai módszereket használó vagy félkatonai csoportokhoz szorosan kötődő pártok jelentős parlamenti képviselőre tettek szert. Az ügynökség ezzel összefüggésben kezdeményezte az adatgyűjtést és a jelen tematikus jelentés összeállítását, hogy megvizsgálja az állami hatóságok, hivatalos emberi jogi szervek és civil társadalmi szervezetek által a rasszizmus, megkülönböztetés, intolerancia és szélsőségeség ellen tett válaszlépések hatékonyságát. Bár ez a jelentés csak két tagállammal foglalkozik, az ilyen jelenségek elleni küzdelemben felmerülő akadályok meghatározása az egész Unió szempontjából releváns. Az alábbi javaslatok használatát ezért minden uniós tagállamban mérlegelni lehetne, hogy a rasszizmus és a kapcsolódó intolerancia ne nyerhesen még nagyobb teret az Európai Unióban.

Az EU-ban meglévő alapjogi problémák hatékony, eredményes és fenntartható kezeléséhez először be kell ismerni, hogy problémák vannak. Úgy tűnik, hogy az EU szintjén egyre inkább felismerik azt a tényt, hogy megelőző, proaktív hozzáállásra van szükség. 2013. szeptember 23-án 17 uniós tagállam miniszterei és képviselői ültek össze Rómában, hogy megvitassák, hogyan reagáljanak Olaszország első fekete bőrű minisztere, Cécile Kyenge ellen tett rasszista kijelentésekre, majd nyilatkozatot adtak ki, amelyben a politikai vezetőket emlékeztették arra a felelősségükre, hogy az „egység, a sokszínűség elfogadása és a tolerancia mintaképének, nem pedig a megosztottság és az intolerancia eszközeinek” kell lenniük. A nyilatkozatban ezenkívül arra hívták fel a tagállamokat és a Bizottságot, hogy készítsenek elő, vitassanak meg és hagyjanak jóvá egy „2014–2020-re

szóló paktumtervezetet a sokszínű Európáért és a rasszizmus elleni küzdelemért”.²¹⁵

Ennek fényében a görögországi és magyarországi példák alapján a jelentésben levont következtetések és tanulságok az EU valamennyi tagállama számára relevánsak. Ezek mellé el kell olvasni az ügynökség véleményét a rasszizmusról és idegengyűlöletről szóló kerethatározat hatásáról, különös tekintettel az áldozatok jogaira, amelyet 2013. október 15-én adott ki, miután az Európai Unió Tanácsa az alapvető és az uniós polgársági jogokkal, valamint a személyek szabad mozgásával foglalkozó munkacsoportján (FREMP) keresztül felkérte erre.²¹⁶

Az itt bemutatott bizonyítékokból kiderül, hogy a rasszizmus, megkülönböztetés, intolerancia és szélsőségeség kezelésére szolgáló jogi és politikai rendelkezéseket hatékonyan és eredményesen végre is kell hajtani a helyszínen, olyan gondosan összehangolt gyakorlati intézkedésekkel, amelyek elérnek a polgárokig. A bizonyítékokból az is kitűnik, hogy az ilyen intézkedések végrehajtásához szisztematikus, független értékelés kell, hogy garantáltan azoknak kedvezzenek, akiket a kívánt hatással el akartak érni.

Mindezek fényében fontos, hogy a 2008/913/IB tanácsi kerethatározatot a nemzeti jogba átültető jogszabály hatékony legyen és megfelelő védelmet biztosítson a rasszista bűncselekmények áldozatainak és szemtanúinak, az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott védelemhez hasonló módon. A nemzeti jogi apparátusban ezenkívül világos rendelkezéseket kell bevezetni az előítélet indítékára vonatkozóan.

²¹⁵ A részt vevő uniós tagállamok: Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, az Egyesült Királyság, Franciaország, Görögország, Horvátország, Írország, Lettország, Lengyelország, Litvánia, Málta, Portugália, Románia és Svédország. A nyilatkozatot Hollandia, Luxemburg, Magyarország, Spanyolország és Szlovénia is támogatta. Itt érhető el: http://www.acidi.gov.pt/_cfm/5241a6c15a424/live/Rome+Declaration.

²¹⁶ FRA (2013d).

Az Európai Bizottság által finanszírozott programok fontos szerepet játszanak a tagállamok közötti tapasztalatcserét lehetővé tevő innovatív transznacionális projektek támogatásában. A Bizottság ennek fényében mérlegelhetné, hogy a finanszírozási programjaiban kiemelt prioritásként hangsúlyt helyez a gyűlölet-bűncselekmények, rasszizmus, idegengyűlölet és intolerancia kezelésére, amihez a 2014–2020-re rendelkezésre álló programok hatókörét ki kell bővíteni, amennyiben a felsoroltak nem szerepelnek az uniós támogatási eszközök alá tartozó tevékenységi területek között a 2014–2020-es időszakban.²¹⁷

Az állami hatóságok, különösen a bűnüldöző szervek és a büntető igazságszolgáltatási rendszer, a hivatalos emberi jogi szervek és a civil társadalmi szervezetek körében erősíteni kell az európai társadalom etnikai, vallási és kulturális sokszínűségével kapcsolatos tudatosságot. Ez javíthatja a jogi rendelkezések végrehajtását, hogy elősegítse a kisebbségi csoportok tagjainak sikeres társadalmi beilleszkedését, ami nemcsak a kisebbségeket, hanem a többségi társadalmat is érinti. Hozzásegítene a közösségi kapcsolatok megerősítéséhez, és az érdekelt felek számára szilárd alapot biztosítana a rasszizmus, a megkülönböztetés, az intolerancia és a szélsőségeség elleni fellépéshez.

A bűnüldözés és az igazságszolgáltatás iránti közbizalom növelése nélkülözhetetlen eszköz a gyűlölet-bűncselekmények és a rasszizmus elleni küzdelemben. Ennek fényében hasznos lenne mérlegelni az intézményesített rasszizmus formáit felmérő független vizsgálatok lehetőségét, hogy ezáltal hatékonyabb válasz lépéseket lehessen kialakítani a rasszizmus jelenségére. Példa erre a Stephen Lawrence, egy fiatal brit fekete 1993. április 22-i halála kapcsán felmerülő kérdések ügyében az Egyesült Királyságban 1999-ben folytatott vizsgálat, amelynek során megkeresték a faji indítékú bűncselekmények miatti nyomozás és vádemelés szempontjából hasznos tanulságokat. A vizsgálat fényt derített a „szakmai inkompetencia, az intézményes rasszizmus és a magas rangú tisztek vezetői szerepvállalásának hiánya együttes fennállására”, ami végső soron reformokhoz vezetett a bűnüldözés, a büntető igazságszolgáltatás és a rasszizmusra adott állami válasz lépések terén.²¹⁸

Az alábbi részekben bemutatjuk a tagállamok bevált módszereiből és az ügynökség által végzett munka

217 A 2007–2013-as időszakra vonatkozó Alapvető jogok és polgárság program célkitűzései között szerepelt a gyűlölet-bűncselekmények, a rasszizmus, az idegengyűlölet, az intolerancia, valamint az antiszemitizmus és a homofóbia elleni fellépés, amibe a szakirányú képzés és a jogi szakmák és gyakorló szakemberek közötti hálózatok szervezését. Ezek a területek a 2014–2020-ra szóló Jogok és polgárság programban nem szerepelnek. További részletekért lásd a II. mellékletet.

218 Egyesült Királyság, Home Office (1999), *The Stephen Lawrence Inquiry [A Stephen Lawrence-vizsgálat]*, London, The Stationery Office, 4.6.1. pont, elérhető: www.archive.official-documents.co.uk/document/cm42/4262/4262.htm.

eredményeiből származó szempontokat és kezdeményezéseket, amelyeket az uniós tagállamoknak érdemes lenne figyelembe venniük a rasszizmus, megkülönböztetés, intolerancia és szélsőségeség elleni stratégiák és fellépések kidolgozásakor. Ezeket az FRA által 2013. november 12–13-án Vilniusban, az EU Tanácsának litván elnökségével együttműködésben rendezett, „A gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelem az EU-ban” című alapjogi konferencia következtetéseivel együtt kell olvasni.²¹⁹ A konferencián a nemzetközi szervezetek, uniós intézmények és szervek, országos közigazgatási szervek és parlamentek, bűnüldözési szervek, a bírói kar, a civil társadalom és a tudományos élet képviselőiben több mint 400-an vettek részt.

A II. melléklet röviden áttekinti azokat az aktuális uniós finanszírozási lehetőségeket, amelyek támogathatják a megfelelő szakpolitikákat és fellépéseket.

Nemzeti stratégiák a rasszista és hasonló bűncselekmények ellen

■ Az uniós tagállamoknak mérlegelniük kellene külön nemzeti stratégiák elfogadását a rasszista és hasonló bűncselekmények kezelésére, ahogy azt Spanyolországban²²⁰ és az Egyesült Királyságban meg is tették.²²¹ Fontos, hogy a fő érintettek, köztük az érintett állami hatóságok, különösen a bűnüldözési és igazságügyi hatóságok, a hivatalos emberi jogi szervek, a helyi hatóságok és a civil társadalom érdemi módon részt vegyen az ilyen stratégiák kidolgozásában, végrehajtásában és a hatásuk értékelésében, amelynek során hangsúlyt lehet helyezni az alábbi szempontokra:

- a gyűlölet-bűncselekmények megelőzése,
- a bejelentési arány növelése,
- a nyilvántartás javítása;
- jobb operatív válasz lépések;
- a gyűlölet-bűncselekmények elleni vádemelés;
- hatékony áldozattámogatás biztosítása;
- a visszaeső elkövetés megelőzése.

219 FRA (2013e).

220 Spanyolország, Munkaügyi és Bevándorlási Minisztérium (2011), Átfogó stratégia a rasszizmus, faji megkülönböztetés, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia ellen, Madrid, Közigazgatási Információk és Kiadványok Helyettes Főigazgatósága.

221 Egyesült Királyság, Home Office (2012), *Challenge it, Report it, Stop it: The Government's Plan to Tackle Hate Crime* [Álljunk ellen, jelentsük be, állítsuk meg: Kormányzati terv a gyűlölet-bűncselekmények kezelésére], London, Crown, elérhető: www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97849/action-plan.pdf; lásd még: Egyesült Királyság, Crown Prosecution Service (2009), *Policy for Prosecuting Cases of Racially and Religiously Aggravated Crime [Vádemelési stratégia a faji és vallási indítékkal súlyosított esetekben]*, London, CPS, elérhető: http://report-it.org.uk/files/cps_policy_on_racial_and_religious_hate_crime.pdf.

A rasszista és hasonló bűncselekmények kezelése

- Az uniós tagállamoknak felül kell vizsgálniuk, hogy a diszkriminatív indítékból elkövetett bűncselekmények eseteiben a rendőrség, az ügyészség és a bíróság mennyire ismerik el a cselekmény megkülönböztető jellegét, és kellő figyelmet fordítanak-e erre. Ezzel kapcsolatban fontos, hogy az előítélet motiválta bűncselekményekre használt terminológia alkalmas legyen arra, hogy kiemelje az ilyen bűncselekmények elkövetésének diszkriminatív indítékait. A politikai kategóriák, például a „szélsőjobbaldaliság” vagy „szélsőbaloldaliság” használata oda vezethet, hogy a gyűlölet-bűncselekmények elsikkadnak, és az áldozatokról nem ismerik el, hogy diszkriminatív bűncselekményeknek estek áldozatul, különösen akkor, ha a bűncselekményt nem valamilyen szélsőséges csoport tagjai követik el.²²²
- Az uniós tagállamok felmérhetnék, hogy a büntetési tételek növelése milyen mértékben alkalmazható eszközként annak érdekében, hogy az előítéletes indítékokat kellő időben és a büntetőeljárás során mindvégig figyelembe vegyék.
- Az uniós tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk a megkülönböztető indítékból elkövetett bűncselekmények áldozatainak azt a jogát, hogy kérjék „az eljárás megszűnését eredményező határozat felülvizsgálatát” vagy az eljárás folytatásának mellőzését, „az áldozatoknak az adott büntető igazságszolgáltatási rendszerben betöltött szerepével összhangban” (az áldozatvédelmi irányelv 11. cikke).
- Az uniós tagállamokban működő bűnüldöző hatóságok és büntető igazságszolgáltatási rendszerek számára hasznos lenne, ha megosztanák egymással a gyűlölet-bűncselekmények felismerésére, kivizsgálására és az eljárás folytatására vonatkozó utasításait és protokolljaikat.

Ugyancsak hasznos lenne, ha meg tudnák osztani a gyakorlati képzési és kapacitásépítési moduljaikat, hogy ezáltal erősítsék a terepen dolgozó rendőrtisztek operatív felkészültségét, illetve az ügyészeknek a gyűlölet-bűncselekmények kezelésére való képességét. Ezt a bevált módszerek cseréjével lehetne elérni, az Eurojust, az Európai Rendőrakadémia, az európai bűnmegelőzési hálózat²²³ vagy a Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (ODIHR) közreműködésével.

Különösen releváns az ODIHR által összeállított *Gyűlölet-bűncselekmények elleni képzési program a bűnüldöző szervek számára*. A program arra szolgál, hogy „javítsa a rendőri készségeket a gyűlölet-bűncselekmények felismerése, megértése és kivizsgálása terén. A program elvégzésével a rendőrök nagyobb szaktudásra tesznek szert a gyűlölet-bűncselekmények megelőzése és kezelése, a sértetti közösségekkel való kommunikáció, valamint a bűnüldöző szervek iránti közbizalom és az együttműködés javítása terén.”²²⁴

Az FRA *Fundamental rights-based police training manual* [Alapjogi alapú rendőrképzési kézikönyv] című kiadványa a bűnüldöző hatóságok számára eszközöket biztosít a rendőrök megfelelő felkészítéséhez.²²⁵

- A bűnüldöző hatóságok azt is mérlegelhetnék, hogy az incidensek rögzítésének kezdeti szakaszában érdemes-e a gyűlölet-bűncselekmények tágabb gyakorlati meghatározását alkalmazni, ahogy teszik ezt például Horvátországban²²⁶ és az Egyesült Királyságban.²²⁷ Ha a folyamat kezdeti szakaszaiban egy egyszerű szabályt alkalmaznak, magasabb lehet a gyűlölet-bűncselekmények nyilvántartásba vételi aránya, ami elhárítaná a rasszista erőszak elleni hatékony fellépés egyik elsődleges akadályát. Ennek eredményeképpen a nyomozati szakaszban alaposabban megvizsgálják azokat az eseteket, ahol felmerül a gyűlölet-bűncselekmény gyanúja. Ez végső soron oda vezetne, hogy javulna a vádemelés eredményessége, és a büntető igazságszolgáltatási rendszer jobban felismerné a gyűlölet-bűncselekményeket.
- Az uniós tagállamoknak megbízható adatokat kell gyűjteniük a rasszista és hasonló bűncselekményekről, hogy sikeresen fel tudjanak lépni ellenük. Ha nincsenek ilyen adatok, a hatóságok számára eleve lehetetlenné válik a rasszista bűncselekmények hatékony kezeléséhez szükséges célzott stratégiák kidolgozása és végrehajtása. Kitartó erőfeszítések kellenek minden olyan területen, ahol ez

224 ODIHR (2012), *Training against hate crimes for law enforcement (TAHCLE): programme description* [Gyűlölet-bűncselekmények elleni képzés a bűnüldöző szervek számára: Programismertető], elérhető: www.osce.org/odihr/94898?download=true.

225 FRA (2013f).

226 Horvátország (2012), *Kazneni zakon, Narodne novine*, 125/2011., 144/12. szám, 2012. december 21., elérhető: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_11_125_2498.html.

227 True Vision, Association of Chief Police Officers (2013), *The agreed definition of 'monitored hate crime' for England, Wales and Northern Ireland* [Az „ellenőrzött gyűlölet-bűncselekmény” Angliára, Walesre és Észak-Írországra érvényes egyeztetett meghatározása], elérhető: http://report-it.org.uk/files/hate_crime_definitions_-_v3_o.pdf.

222 Lásd: FRA (2013e), 2.5. és 2.6. pont.

223 Lásd: Európai bűnmegelőzési hálózat, elérhető: www.eucpn.org.

irányú lépésekre került sor. Ebbe az is beletartozik, hogy támaszkodni kell a többi uniós tagállam bűnüldöző szerveinek és büntető igazságszolgáltatási rendszereinek,²²⁸ valamint a nemzetközi szervezeteknek az ismereteire és szakértelmére. Az ezzel a területtel foglalkozó civil társadalmi szervezeteket ugyancsak be kell vonni a folyamatba.

A rendőrség iránti bizalom erősítése

- A rasszista és hasonló incidensek bejelentésének egyik legfőbb akadálya az, hogy az áldozatok és a szemtanúk gyakran nem bíznak a rendőrségben. Az uniós tagállamoknak fel kellene mérniük, hogy milyen biztosítékaik vannak a megkülönböztetés intézményes formái ellen, ideértve a világos küldetésnyilatkozatokat, az intézményes megkülönböztetés megelőzésére szolgáló, megbízható teljesítményértékelési rendszereket és a befogadó, hatékony és független panasztételi mechanizmusokat.²²⁹

Az uniós tagállamok mérlegelhetnék továbbá a külső fél által működtetett bejelentő rendszerek gyakorlati bevezetését, illetve azt a lehetőséget, hogy az incidenseket a rendőrkapitányságon kívüli helyeken is bármikor be lehessen jelenteni. Az ilyen rendszerek segítségével az áldozatok és szemtanúk az interneten, telefonon, sms-ben vagy a közösségi hálózatokon keresztül, valamint a civil szervezetek vagy a hivatalos emberi jogi szervek megkeresésével is bejelentethetnek a rasszista és hasonló incidenseket. Az ügyeket ezután további kivizsgálásra és szükség esetén eljárás indítására továbbküldenék a rendőrséghez vagy a büntető igazságszolgáltatási rendszerhez.²³⁰

Az ilyen rendszerek létrehozása révén szoros együttműködés alakulna ki a bűnüldöző szervek, a hivatalos emberi jogi szervek és civil társadalmi szervezetek között. A gyűlölet-bűncselekmények külső félnél történő bejelentése vagy az önálló feljelentés lehetősége különösen ott hasznos, ahol a rendőrség iránti bizalom kialakításához hosszú távú erőfeszítések kellenek.

228 Németországban például a bűnügyi rendőrség politikai indítékú bűncselekményekre szakosodott bejelentő szolgálata (*Kriminalpolizeilicher Meldedienst*), lásd: www.verfassungsschutz.de/embed/vsbericht-2012.pdf; vagy a Svéd Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács, lásd: www.bra.se/#&panel1-1.

229 Lásd: FRA (2013e), 4.8. és 4.9. pont.

230 Lásd például az Egyesült Királyságban a skót rendőrség és különféle partnerei, köztük a lakásszövetkezetek vagy éppen áldozatsegítő irodák és önkéntes csoportok által kialakított gyakorlatot, ahol az utóbbiak a külső fél által működtetett bejelentési központok szerepét látják el, hogy minden sértett/szemtanú be tudja jelenteni a gyűlölet-bűncselekményeket; bővebb információ itt található: <http://www.scotland.police.uk/contact-us/hate-crime-third-party-reporting/>.

- Az uniós tagállamoknak fel kell deríteniük, hogy miként lehetne növelni a rendőrségbe vetett bizalmat a kisebbségi csoportok tagjai körében, valamint hatékonyan kezelni a rendőrség és más tisztviselők részéről megnyilvánuló etnikai megkülönböztetést és rasszista bántalmazást.

Az egyik ilyen módszer a megfelelően testre szabott közösségi rendfenntartási módszerek kidolgozása és bevezetése lehetne. Ehhez ösztönzést lehet meríteni az Egyesült Királyságban lezajlott Stephen Lawrence-vizsgálat megállapításaiból, amelyek a rendőrség és a közösség közötti kapcsolatok helyreállítására, a bűnüldözés iránti bizalom kialakítására, a rendőrtisztek képzésére és a rendőrségnek az ellátott közösség kulturális és etnikai keverékét minél jobban tükröző személyi összetételére vonatkoznak.²³¹ Ugyancsak hasznos forrás ezen a területen az ODIHR *A rendőrség és a romák és szintik: a bizalom és a megértés javításának bevált módszerei* című kézikönyve.²³²

A rendőrségbe vetett bizalom erősítésének másik módja, ha a rendőrtisztek általi rasszista vagy hasonló bántalmazás vagy megkülönböztetés áldozatainak lehetősége nyílik a jogorvoslatra. Ez azt jelenti, hogy teljesen független, működőképes rendőrségi panasztételi mechanizmusokat kell kialakítani, amelyek rugalmasan reagálnak a rendőrtisztek részéről elszenvedett rasszista visszaélésekre.

A bűnüldözés szempontjából a sokszínűségekre törekvő felvételi stratégia is hasznos, amint az a magyar rendőrség gyakorlatában látható, ahol a népeesség sokszínűségének jobb tükrözése érdekében igyekeznek megszólítani a roma származású polgárokat.

- A bűnüldözés fellép a bűnözés ellen, és foglalkozik az áldozatok és tanúk, illetve a hozzájuk tartozó közösség jogaival és szükségleteivel. Az uniós tagállamoknak mérlegelniük kell a rendőrség mint a sokszínű társadalmukat ellátó közszolgálat bevonását a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak támogatásába, ami a rendőrség iránti bizalom és az együttműködés erősítéséhez is hozzájárul, ezáltal segíti a fellépést a bűnözés minden formája ellen. Azok a rendőrtisztek, akik gondoskodnak arról, hogy az emberek élni tudjanak alapvető

231 Lásd: House of Commons, Home Affairs Committee (2009), *The Macpherson Report—ten years on, Twelfth Report of Session 2008–09 [A Macpherson-jelentés – tíz év elteltével, Tizenkettedik jelentés a 2008–09-es ülésszakról]*, HC 427, London, House of Commons, elérhető: www.publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmhaff/427/427.pdf.

232 ODIHR (2010), *Police and Roma and Sinti: good practices in building trust and understanding [A rendőrség és a romák és szintik: a bizalom és a megértés javításának bevált módszerei]*, SPMU kiadványok sorozat 9. kötet, Bécs, EBESZ, elérhető: www.osce.org/odihr/67843.

jogaikkal és szabadságaikkal, a lakosság tiszteletét és bizalmát is elnyerik.²³³

A civil társadalommal és a kisebbségi csoportok képviselőivel szoros együttműködésben biztosított áldozattámogatás garantálhatja a rendőrség aktív részvételét az áldozatok támogatásában, és felkészíti a rendőröket arra, hogy az érzékeny tanúkat bizalmas légkörben tudják kezelni és kihallgatni.

- Az EU tagállamainak mérlegelniük kell a megkülönböztető etnikai profilalkotás helyett az alapvető jogokkal összhangban lévő, információkon alapuló rendfenntartási módszerek²³⁴ bevezetését.

A nagyarányú bevándorlás-ellenőrzési műveleteknél alkalmazott bűnüldözési közreműködésben olyan tisztéknek kell részt venniük, akik a bevándorlási és menekültügyi kérdésekről, illetve a hamis okmányok felismeréséről és azonosításáról speciális képzésben részesültek. A risztviselőknél világos operatív utasításokat kell kapniuk a bevándorlási célú igazoltatásokra vonatkozóan, benne a következőkkel: a bevándorlási ellenőrzések elfogadható okai; a motozás és a személyes holmik átkutatásának elfogadható okai; hogy a tisztviselők gyermekeket hogyan és milyen körülmények között állíthatnak meg és kutathatnak át; megfelelő eljárások a bevándorlási célú igazoltatásnak alávetett személyhez tartozó gyermekek gondozására; a szükséges technikai kapacitások kifejlesztése és bevezetése, hogy a járőröző rendőrök már az utcán ellenőrizni tudják a személyazonosító okmányok valóságát, ezáltal el lehessen kerülni a szabadságtól való indokolatlan megfosztást.²³⁵

Fellépés a szélsőségesség ellen

- Az uniós tagállamoknak felül kell vizsgálniuk saját jogszabályait és vonatkozó eljárásait annak érdekében, hogy a megalakuló egyesületek, politikai pártok ne biztosíthassanak táptalajt a gyűlölet, az előítéletek vagy a gyűlölet-bűncselekmények térnyeréséhez.²³⁶

233 FRA (2013f), amely a bel- és igazságügy területén kitűzött európai uniós célokkal összhangban az emberi jogi képzést a rendőrképzés szerves részévé teszi.

234 Lásd még: FRA (2010b) és FRA (2010c).

235 Lásd még: FRA (2010d).

236 Lásd például EBESZ/ODIHR és Velencei Bizottság (2011), *Guidelines on Political Party Regulation* [Útmutató a politikai pártok szabályozásához], Varsó, OSCE/ODIHR, 47. pont, első mondat, elérhető: www.osce.org/odihr/77812?download=true; lásd még: EJOB (2013), *Factsheet on hate speech [Tájékoztató a gyűlöletbeszédéről]*, elérhető: www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf; Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés (2010), *Fight against extremism: achievements, deficiencies and failures [Fellépés a szélsőségesség ellen: eredmények, hiányosságok és kudarcok]*, 1754 (2010) határozat, elérhető: <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17898&lang=en>.

- A diszkriminatív etnikai profilalkotás tovább csökkentheti a rendőrség iránti bizalmat, amint azt az FRA kutatása is igazolja. Az etnikai profilalkotás ráadásul kevésbé járul hozzá a közbiztonság javításához, viszont szerepe lehet a bűnbakkeresésben és a teljes közösségek kiközösítésében.

Az uniós tagállamoknak érdemes lenne részt venniük az Európai Bizottság által 2011 szeptemberében elindított, a radikalizálódást figyelő uniós hálózatban²³⁷: „A legjobb megelőzés mindenekelőtt az, ha nem hagyjuk, hogy az emberek erőszakos szélsőséges vagy terrorcselekményekbe keveredjenek, vagy meggyőzzük őket, hogy fordítsanak háttal az ilyen eszméknek és módszereknek. Ez túl nagy feladat ahhoz, hogy néhány hatóságra és más érintettre lehessen bízni. A jelenség jellegéből következően partnerek széles körével kell együttműködni, hogy jobban megismerjük a magatartásmódokat és a taktikát, és mérsékeljük vagy megelőzzük az ilyen tevékenységeket.”²³⁸

- Az uniós tagállamoknak fontolóra kell venniük a szélsőséges csoportokban és szervezetekben részt vevő személyeknek szóló, úgynevezett kilépési stratégiák és programok kidolgozását. Ez maga után vonja a bűnüldözési szervek, a büntető igazságszolgáltatásin rendszer és a civil társadalmi szervezetek közötti szinergiát.

Konkrét példa erre a Német Szövetségi Munkaügyi és Szociális Minisztérium keretében zajló „Kiút” program, amely a fiatalokat segíti a szélsőséges csoportokból való kilépésben.²³⁹

- A szélsőséges ideológiák ugyancsak a fiatalokat veszik célba. Az uniós tagállamoknak rendszeresen adatokat kellene gyűjteniük az iskolai erőszakról és zaklatásról, külön figyelve az előítéletes indítékokra, és a kultúrák közötti tiszteletet erősítő,

237 Európai Bizottság (2011), *RAN De-radicalisation (DERAD)*, elérhető: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-derad/index_en.htm. Magyarország részt vesz a hálózat munkájában.

238 Európai Bizottság (2011), *Radicalisation Awareness Network [a radikalizálódást figyelő hálózat]*, elérhető: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/index_en.htm. Magyarország részt vesz a hálózat munkájában.

239 Friedrich Ebert Stiftung (2012), *Tunnel Licht blicke: Aus der Praxis arbeitsmarktorientierter Ausstiegsarbeit der Projektträger des XENOS-Sonderprogramms 'Ausstieg zum Einsteig'*, elérhető: www.esf.de/portal/generator/19214/property=data/2012__11__15__handbuch__anlage.pdf; lásd még a Stratégiai Párbeszéd Intézete (2009), *Stepping out: supporting exit strategies from violence and extremism* [Kilépés: az erőszakból és szélsőségességéből való kilépési stratégiák támogatása], elérhető: www.strategicdialogue.org/ISD%20Network%20of%20Former%20Extremists%20Feasibility%20Assessment-Nov%202009-FINAL.pdf; és www.counterextremism.org, amely „az európai és világszintű polarizálódás és a radikalizálódás elleni fellépéssel kapcsolatos szakismertetek online tárháza”.

hatékony oktatási programokat kell kidolgozniuk az iskolák részére.

Többszereplős partnerségek

- A megkülönböztetés, rasszizmus, intolerancia és szélsőségeség kezelésére irányuló szakpolitikák eredményes helyszíni végrehajtásához hatékony operatív egyeztetésre, információ- és tapasztalat-cserére van szükség a különféle szereplők között, beleértve a helyi hatóságokat, a bűnüldöző szervezetet, az oktatási hatóságokat, a hivatalos emberi jogi és esélyegyenlőségi szerveket, más szolgáltatókat és a civil társadalmat. Az uniós tagállamoknak foglalkozniuk kellene a meglévő helyi kezdeményezések – például az öt nagyváros polgármestere által a rasszizmus és szélsőségeség ellen indított összefogás – továbbfejlesztésével és támogatásával.

Hasznos eszköz lehet ezen a téren az FRA helyi, regionális és országos szintű köztisztviselők részére készített *Joining up fundamental rights (Csatlakozás az alapvető jogokhoz)* című eszköztára.²⁴⁰ Az eszköztár azoknak a politikai döntéshozóknak és gyakorlati szakembereknek ad támogatást, akik a különböző kormányzati szinteken zajló alapjogi kezdeményezések összehangolására és a helyi hatóságokkal és a civil társadalommal közös végrehajtására törekednek. A helyi, regionális és országos kormányzati tisztviselők, politikusok és gyakorló szakemberek gyakorlati tapasztalataira épül. Az eszközkészlet tanácsokat ad ahhoz, hogy az alapjogi szemléletet hogyan lehet szervesen beépíteni a politika kidolgozásába, a szolgáltatásba és a közigazgatási eljárásokba.

A sokszínűség tudatosítása

- Az uniós tagállamoknak – a média szabadságának tiszteletben tartása mellett – szorgalmazniuk kell, hogy a média tegyen önszabályozó intézkedéseket, és ügyeljen arra, hogy a kiadott vagy sugárzott információk, illetve műsorok ne fokozzák az áldozatok kiszolgáltatottságát, és ne járuljanak hozzá a közös védett tulajdonságokkal rendelkező személyekkel szembeni ellenséges légkör kialakulásához.²⁴¹

Ebben a tekintetben különösen hasznos lehet az Európa Tanács iránymutatása a médiának a társadalmi kohézióhoz, a kultúrák közötti párbeszédhez, megértéshez, toleranciához és a demokratikus részvételhez való hozzájárulására vonatkozó normáiról.²⁴²

- Az uniós tagállamok ezenkívül mérlegelhetnék, hogy milyen eszközökkel tudják terjeszteni az FRA által kidolgozott sokszínűségi és emberi jogi oktatási anyagokat.

Az FRA *Diversity toolkit for factual programmes in public service television* (Sokszínűségi eszköztár a tényszerű műsorokért a közszolgálati televízióban) című eszköztára arra helyezi a hangsúlyt, hogy a műsorközlő szervezeteknél és a tévéműsorokban hogyan lehet támogatni a kulturális sokszínűség elveit. Gyakorlati elemeket (ellenőrző listák, szakirodalom) és bevált gyakorlati tanácsokat egyaránt tartalmaz. Tizenkét európai ország aktuálpolitikai és hírműsoraiból vett példákkal szemlélteti, hogy az újságírók milyen nehézségekkel szembesülhetnek a kisebbségi kérdésekről szóló tudósításokban.²⁴³

A Discover the past for the future – A study on the role of historical sites and museums in Holocaust education and human rights education in the EU (Fedezzük fel a múltat a jövőért – Tanulmány a történelmi emlékhelyek és múzeumok szerepéről a holokauszt és az emberi jogok oktatásában) című kiadvány arra mutat példát, hogy az emlékhelyek segítségével hogyan lehet összekapcsolni a holokauszt történetét az emberi jogokkal, hogy a múlt állandóan jelen legyen a jelenben, és tanulságai a mai kérdésekre is kihassanak.

Az Excursion to the past – teaching for the future (Kirándulás a múltba – tanulságok a jövőre) című kiadvány a holokausztról és a náci bűnökről, illetve az emberi jogokról és a demokráciáról szóló tanórák közötti kapcsolatot hangsúlyozza. A tanárok és az emlékhelyeken dolgozó idegenvezetők azonban sokszor nem részesülnek emberi jogi képzésben. A kézikönyv ismerteti a holokauszt emlékhelyek szerepét, bemutatja, hogy az iskolák és a tanárok mit vegyenek figyelembe, ha az ilyen helyek felkeresését tervezik, és hogy az ilyen látogatásokat hogyan lehet felhasználni a holokauszt és az emberi jogok tanításában.

240 Az eszköztár az FRA weboldalán érhető el: <http://fra.europa.eu/en/joinedup/home>.

241 Lásd: FRA (2013e), 2.4., 8.4. és 8.7. pont; Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2011), *Recommendation of the Council of Europe Committee of Ministers to member states on a new notion of media* [Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása a tagállamok részére, egy újfajta médiafelfogásról], CM/Rec(2011)7, elfogadás dátuma: 2011. szeptember 21., elérhető: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1835645&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>.

242 Európa Tanács (2009), *Living Together: A handbook on Council of Europe standards on media's contribution to social cohesion, intercultural dialogue, understanding, tolerance and democratic participation* [Együttélés: Kézikönyv a médiának a társadalmi kohézióhoz, a kultúrák közötti párbeszédhez, megértéshez, toleranciához és a demokratikus részvételhez való hozzájárulására vonatkozó Európa tanácsi normákról], elérhető: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/livingtogether_en.pdf.

243 FRA (2008).

FRA szakirodalom

FRA (az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége) (2008), *A Diversity toolkit for factual programmes in public service television [Sokszínűségi eszköztár a tényszerű műsorokért a közszolgálati televízióban]*, Bécs, FRA, elérhető: <http://fra.europa.eu/en/publication/2008/diversity-toolkit-factual-programmes-public-service-television>.

FRA (2009a), *Violent Attacks against Roma in the Ponticelli district of Naples, Italy [Esetbeszámoló: A romák elleni erőszakos támadások Nápoly Ponticelli kerületében, Olaszország]*, Bécs, FRA, elérhető: <http://fra.europa.eu/en/publication/2010/incident-report-violent-attacks-against-roma-ponticelli-district-naples-italy>.

FRA (2009b), *EU-MIDIS, Középpontban az adatok – 1. jelentés: A romák*, Luxembourg, Az Európai Unió Kiadóhivatala (Kiadóhivatal), elérhető: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/413-EU-MIDIS_ROMA_HU.pdf.

FRA (2010a), *Experience of discrimination, social marginalisation and violence: A comparative study of Muslim and non-Muslim youth in three EU Member States [Tapasztalatok a megkülönböztetéssel, a társadalmi marginalizálódással és az erőszakkal kapcsolatban: három uniós tagállamban élő, muszlim és nem muszlim fiatalok megkérdezésével végzett összehasonlító felmérés]*, Luxembourg, Kiadóhivatal, elérhető: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/experience-discrimination-social-marginalisation-and-violence-comparative-study>.

FRA (2010b), *EU-MIDIS, Középpontban az adatok – 4. jelentés: Rendőri igazoltatások és kisebbségek*, Luxembourg, Kiadóhivatal, elérhető: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1132-EU-MIDIS-police_HU.pdf.

FRA (2010c), *Rendőri igazoltatások és kisebbségek: a megkülönböztető etnikai profilalkotás megértése és megelőzése* (online), Bécs, FRA, elérhető: <http://fra.europa.eu/en/publication/2010/police-stops-and-minorities-understanding-and-preventing-discriminatory-ethnic>.

FRA (2010d), *A hatékonyabb rendfenntartás felé. A megkülönböztető etnikai profilalkotás megértése és megelőzése: Útmutató*, Luxembourg, Kiadóhivatal, elérhető: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1133-Guide-ethnic-profiling_HU.pdf.

FRA (2011a), *Coping with a fundamental rights emergency – The situation of persons crossing the Greek land border in an irregular manner [Megoldáskeresés egy alapjogi szükséghelyzetre: a görög szárazföldi határt illegálisan átlépők helyzete]*,

Bécs, FRA, elérhető: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1500-Greek-border-situation-report2011_EN.pdf.

FRA (2011b), *Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés Európában: a kihívások és lehetőségek áttekintése*, Luxembourg, Kiadóhivatal, elérhető: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_2010_01940000_hu.pdf.

FRA (2012a), *Access to justice in cases of discrimination in the EU – Steps to further equality [Az igazságszolgáltatáshoz való jog hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyekben az EU-ban: lépések az egyenlőség előmozdítása felé]*, Luxembourg, Kiadóhivatal, elérhető: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/access-justice-cases-discrimination-eu-steps-further-equality>.

FRA (2012b), *Fundamental rights: challenges and achievements in 2012 [Alapvető jogok: kihívások és eredmények 2012-ben]*, Éves jelentés 2012, elérhető: http://fra.europa.eu/sites/default/files/annual-report-2012_en.pdf.

FRA (2012c), *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights [A gyűlölet-bűncselekmények láthatóságának növelése az Európai Unióban: az áldozatok jogainak elismerése]*, elérhető: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/making-hate-crime-visible-european-union-acknowledging-victims-rights>.

FRA (2012d), *EU-MIDIS, Data in Focus Report 6: Minorities as victims [Középpontban az adatok – 6. jelentés: A kisebbségek mint áldozatok]*, Luxembourg, Kiadóhivatal, elérhető: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/eu-midis-data-focus-report-6-minorities-victims-crime>.

FRA (2013a), *Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism [A zsidók elleni hátrányos megkülönböztetés és gyűlölet-bűncselekmények az uniós tagállamokban: antiszemitizmussal kapcsolatos tapasztalatok és észrevételek]*, Luxembourg, Kiadóhivatal, elérhető: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2013-discrimination-hate-crime-against-jews-eu-member-states_en.pdf.

FRA (2013b), *Fundamental rights: challenges and achievements in 2012 [Alapvető jogok: kihívások és eredmények 2012-ben]*, Éves jelentés 2012, Luxembourg, Kiadóhivatal, elérhető: <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/european-union-community-values-safeguarding-fundamental-rights-times-crisis>.

FRA (2013c) *Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and*

perceptions of anti-Semitism. Survey methodology, sample and questionnaire [A zsidók elleni hátrányos megkülönböztetés és gyűlölet-bűncselekmények az uniós tagállamokban: antiszemitizmussal kapcsolatos tapasztalatok és észrevételek. Felmérési módszerek, minta és kérdőív], Luxembourg, Kiadóhivatal, elérhető: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2013-antisemitism-survey-technical-report_en.pdf.

FRA (2013d), *Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the Framework Decision on Racism and Xenophobia – with special attention to the rights of victims of crime [Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének véleménye a rasszizmusról és idegengyűlöletről szóló kerethatározatról – különös tekintettel a bűncselekmények áldozatainak jogaira]*, 2/2013. vélemény, Bécs, FRA, elérhető:

http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-opinion-2-2013-framework-decision-racism-xenophobia_en.pdf.

FRA (2013e), 'Combating hate crime in the EU – Giving victims a face and a voice' [A gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelem az EU-ban – Arcot és hangot kapcsolni az áldozatokhoz], A konferencia következtetései, 2013. évi alapjogi konferencia, 2013. november 12–13., Vilnius, elérhető: <http://fra.europa.eu/sites/default/files/frc2013-conclusions.pdf>.

FRA (2013f), *Fundamental rights-based police training – A manual for police trainers [Alapjogokon alapuló rendőrképzés – Rendőrképzési oktatói kézikönyv]*, Luxembourg, Kiadóhivatal, elérhető: <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/fundamental-rights-based-police-training-manual-police-trainers>.

1. melléklet: Az FRA által felkeresett állami hatóságok, hivatalos emberi jogi szervek és civil szervezetek

GÖRÖGORSZÁG		
Állami hatóságok	Hivatalos emberi jogi szervek	Civil szervezetek
A rasszista erőszak és intoleranciából eredő bűncselekmények területére kinevezett ügyész	Ombudsman	A Rasszista Erőszakot Nyilvántartó Hálózat koordinátora
A Munkaügyi Felügyelő Hatóság külön titkára (SEPE – a foglalkoztatási egyenlőséget a magánszektorban érvényesítő szerv)	Ombudsmanhelyettes	Görög Migránsok Fóruma
A Belügyminisztérium népszerűségi és társadalmi kohéziós főtitkára	Nemzeti Emberi Jogi Bizottság	Menekültek Fóruma
Oktatási miniszterhelyettes		Menekülteket és Migránsokat Segítő Ügyvédi Közösség
A Rendvédelmi Minisztérium főtitkára		Görög Transzneműek Támogató Szövetsége
A Belügyminisztérium főtitkára		
Az Igazságügyi Minisztérium bűnözés elleni politikai főtitkára		
A rasszista erőszakkal foglalkozó rendőrségi igazgatóság igazgatója		
A Legfelsőbb Bíróság alügyésze		
Az athéni polgármester		
A szaloniki polgármester		
Az athéni Omónia téri rendőrkapitányság parancsnokhelyettese		
A Rendőrtisztek Pángörög Szövetségének elnöke (P.O.A.S.Y.)		
A rendőrség belügyi igazgatóságának vezetője, Rendvédelmi Minisztérium		
Stratégiai Tervezési és Jogalkotási Szolgálatok osztálya, felügyelőhelyettes		
A Menekültügyi Szolgálat igazgatója		
Az Állandó Parlamenti Etikai Bizottság tagjai		

MAGYARORSZÁG		
Állami hatóságok	Hivatalos emberi jogi szervek	Civil szervezetek
Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, a közjogi jogalkotásért felelős helyettes államtitkár	Egyenlő Bánásmód Hatóság	Tett és Védelem Alapítvány (TEV)
Belügyminisztérium, a szabályozási és koordinációs helyettes államtitkár	Alapvető Jogok Biztosának Hivatala	Magyar Újságírók Országos Szövetsége
Emberi Erőforrások Minisztériuma, a társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár és a köznevelésért felelős államtitkár		Athena Intézet
Alkotmányvédelmi Hivatal		Eötvös Károly Intézet
Az Országgyűlés elnöke		Európai Roma Jogok Központja (ERRC)
Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottság		Háttér Társaság a Melegekért
Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottság		Társaság a Szabadságjogokért (TASZ)
Oktatási, tudományos és kutatási bizottság		Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda (NEKI)
Alkotmánybíróság		Menedék Migránsokat Segítő Egyesület
Főügyész		Patriarchátust Ellenzők Társaság Egyesület (Patent)
A Borsod Megyei Főügyészség vezetője		Tom Lantos Intézet
A Pest Megyei Főügyészség vezetője		
Magyar Rendőrség		
Bőny község önkormányzatának jogi képviselője		
A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés elnöke		
A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsa		
Országos Roma Önkormányzat		

2. melléklet: Uniós finanszírozási lehetőségek

A 2014–2020 közötti időszakban több uniós program kínál finanszírozási lehetőséget a kormányok, a helyi önkormányzatok és a civil társadalom részére különféle tevékenységekhez a migráció kezelésével és a menedékkérők integrációjával kapcsolatos stratégiák és kezdeményezések kidolgozása és végrehajtása, többszereplős partnerségek és helyi szintű bűnmegelőzés, képzés, az állami és nem állami szereplők közötti együttműködés és egyeztetés, valamint az emberi jogok támogatása és a társadalmi kohézió erősítése területén.

Menekültügyi és Migrációs Alap

Időszak: 2014–2020

Költségvetés: 2780 millió EUR

Jogalap: Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a Menekültügyi és Migrációs Alap létrehozásáról, COM(2011) 751 végleges, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0751:FIN:HU:PDF>.

Az Alap általános célja az Unióba, mint a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség egy részébe irányuló migrációs áramlások hatékony, a közös menekültügyi és migrációs politikával összhangban álló kezeléséhez, a kiegészítő védelem és átmeneti védelem biztosításához, valamint a közös bevándorlási politikához való hozzájárulás. Az Alap támaszkodik az Európai Menekültügyi Alap, a harmadik országok állampolgárainak beilleszkedését segítő európai alap és az Európai Visszatérési Alap segítségével kifejlesztett kapacitásépítési folyamatra.

Ez az uniós finanszírozási eszköz az olyan projekteket és kezdeményezéseket támogathatja, amelyek célja:

- a jogszerű migráció támogatása, összhangban a tagállamok gazdasági és társadalmi szükségleteivel;
- a harmadik országok állampolgárai tényleges integrációjának elősegítése, beleértve a menedékjog iránt folyamodó és a nemzetközi védelem alá eső személyeket is;
- a tisztességes és hatékony visszatérési stratégiák előmozdítása a tagállamokban, hangsúlyt fektetve a visszatérés fenntarthatóságára és a származási országba való tényleges visszafogadásra;
- a tagállamok közötti szolidaritás és felelősségmegosztás előmozdítása, különösen azon tagállamok

vonatkozásában, amelyeket a leginkább érintenek a migrációs és menekültügyi áramlások.

A támogatható konkrét intézkedések közé tartoznak a következők:

- anyagi támogatás, oktatás, képzés, támogató szolgáltatások, egészségügyi és pszichológiai ellátás;
- szociális támogatás, közigazgatási és/vagy jogi formákkal kapcsolatos információ vagy segítség, és a menekültügyi eljárás lehetséges eredményével kapcsolatos információ vagy tanácsadás, beleértve az olyan szempontokat is, mint az önkéntes visszatérés;
- jogi tanácsadás és nyelvi segítségnyújtás;
- sajátos segítségnyújtás a kiszolgáltatott személyek számára;
- a helyi közösségek támogatása, valamint a helyi hatóságok alkalmazottjainak képzése;
- az elszállásolással kapcsolatos infrastruktúra és szolgáltatások kialakítása, fejlesztése és javítása.

Az ország fogadó társadalomként mutatott kapacitásának növeléséhez a migránsok integrációjával kapcsolatban különösen hasznosak lennének a többségi népességnek és a migránsoknak szóló információs csomagok és figyelemfelhívó kampányok, valamint az integrációs stratégiák kialakítása és fejlesztése és a végrehajtó szervezetek kapacitásépítése.

Alapvető jogok és polgárság finanszírozási program, 2007–2013

Ez a finanszírozási keret az „Alapvető jogok és jogérvényesülés” általános program része. Célja, hogy hozzájáruljon a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megerősítéséhez.

<http://ec.europa.eu/justice/grants/programmes/fundamental-citizenship/>

A gyűlölet-bűncselekményekkel, rasszizmussal és intoleranciával kapcsolatos célkitűzések és eszközök a következőkkel foglalkoznak:

- a rasszizmus, idegengyűlölet és antiszemitizmus elleni küzdelem;
- a homofóbia elleni küzdelem;

- képzés és a jogi szakmák és jogi szakemberek közötti hálózatépítés.

Az ilyen témák kulcsfontosságúak ahhoz, hogy az állami és nem állami szereplők kapacitásának növelése, valamint a nyilvánosság és a szakmai csoportok figyelmének felhívása révén fel lehessen venni a harcot a gyűlölet-bűncselekmények ellen.

Jogok és polgárság program, 2014–2020 – Jogérvényesülési Főigazgatóság

Időszak: 2014–2020

Költségvetés: 389,2 millió EUR

Jogalap: Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a 2014–2020-as időszakra a Jogok és polgárság program létrehozásáról, COM(2011) 758, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0758:FIN:HU:PDF>.

A Jogok és polgárság a 2007–2013-as időszakra szóló három program jogutódja, ezek az Alapvető jogok és uniós polgárság, a Daphne III, valamint a foglalkoztatási és társadalmi szolidaritási program (Progress) „Megkülönböztetés elleni küzdelem és sokféleség” és „Nemek közötti egyenlőség” szakasza.

Az általános célkitűzés egy olyan térség létrehozása, ahol a személyeknek az Európai Unió működéséről szóló szerződésbe és az Európai Unió Alapjogi Chartájába foglalt jogait támogatják és védik. A program támogatja különösen az uniós polgárságból származó jogokat, a megkülönböztetésmentesség és a nemek közötti egyenlőség elvét, a személyes adatok védelméhez való jogot, a gyermekek jogait, az uniós fogyasztóvédelmi jogszabályokból fakadó jogokat és a belső piaci vállalkozás szabadságát.

Ez az eszköz olyan intézkedéseket finanszírozhat, amelyek támogatják a nemek, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékonyságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés leküzdését, ideértve a nemek közötti egyenlőség, valamint a fogyatékkal élők és idősek jogainak támogatását is.

Finanszírozást kaphatnak többek között az illetékes állami és nem állami szereplőknek szóló képzési és kapacitásépítési tevékenységek:

- analitikai tevékenységek, így például adatok és statisztikák gyűjtése; közös módszerek, és adott esetben mutatók vagy referenciaértékek

kidolgozása; tanulmányok, kutatások, elemzések és felmérések; értékelések és hatásvizsgálatok; iránymutatások, jelentések és oktatási anyagok tervezetének kidolgozása és közzétételük; az uniós jogszabályok átültetésének és alkalmazásának, valamint az uniós politikák végrehajtásának nyomon követése és értékelése; műhelyek, szemináriumok, szakértői találkozók, konferenciák;

- képzési tevékenységek, például munkavállalói cse-reprogramok, műhelyek, szemináriumok, oktatók képzése, internetes vagy egyéb képzési modulok kidolgozása;
- egymástól való tanulási, együttműködési, tudatosító és terjesztési tevékenységek, így például a helyes gyakorlatok, újító megközelítések és tapasztalatok meghatározása és cseréje, kölcsönös felülvizsgálat és egymástól való tanulás szervezése; konferenciák és szemináriumok szervezése; figyelemfelkeltő és tájékoztató kampányok, média-kampányok és események szervezése, beleértve az Európai Unió politikai prioritásainak intézményi kommunikációját is; információs anyagok összeállítása és közzététele az információk és a programeredmények terjesztése érdekében; információs és kommunikációs technológiákat alkalmazó rendszerek és eszközök fejlesztése, működtetése és karbantartása;
- a főbb szereplők, így például a tagállamok támogatása az uniós jog és politikák végrehajtása során; azon kulcsfontosságú európai szintű hálózatok támogatása, amelyek tevékenységei a program célkitűzéseinek végrehajtásához kapcsolódnak; szakértői testületek és szervezetek, nemzeti, regionális és helyi hatóságok közötti európai szintű hálózatépítés; szakértői hálózatok finanszírozása; európai szintű megfigyelőállomások finanszírozása.

Belső Biztonsági Alap – a rendőrségi együttműködés, a bűnmegelőzés és a bűnözés elleni küzdelem, valamint a válságkezelés pénzügyi támogatására szolgáló eszköz

Időszak: 2014–2020

Költségvetés: 1 128 millió EUR

Jogalap: Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a Belső Biztonsági Alap részét képező, a rendőrségi együttműködés, a bűnmegelőzés és a bűnözés elleni küzdelem, valamint a válságkezelés

pénzügyi támogatására szolgáló eszköz létrehozásáról, COM(2011) 753 végleges, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0753:FIN:HU:PDF>.

Ez a program pénzügyi támogatást biztosít a rendőrségi együttműködéshez, az információcseréhez és az információkhoz való hozzáféréshez, a bűnmegelőzéshez, valamint a határokon átnyúló, továbbá a súlyos és szervezett bűnözés ellen küzdelemhez, beleértve a terrorizmust, valamint az emberek és a kritikus infrastruktúra védelméhez a biztonságot érintő eseményekkel szemben, továbbá a biztonságot érintő kockázatok és válságok hatékony kezeléséhez, figyelemmel a közös uniós szakpolitikákra (stratégiák, programok és cselekvési tervek), jogszabályokra, gyakorlati együttműködésre, illetve fenyegetés- és kockázátértékelésre.

Ez a finanszírozási eszköz lehetőséget ad arra, hogy a közös operatív képzés, a bevált módszerek, a know-how és a szakértelem megosztása révén megnöveljék a rendőri erők kapacitását. A program többek között a következőket finanszírozhatja:

- a bűnüldöző hatóságok közötti rendőrségi együttműködést és koordinációt javító fellépések, beleértve a közös nyomozócsoportokat és a határokon átnyúló közös műveletek bármilyen egyéb formáját, az információkhoz és az interoperábilis technológiákhoz való hozzáférés és azok cseréje;
- hálózatépítés, kölcsönös bizalom, megismerés és tanulás, a know-how, a tapasztalatok és a bevált gyakorlatok azonosítása, cseréje és terjesztése, az információk megosztása, megosztott helyzet-tudatosság és előrejelzések, az előre nem látott események tervezése, valamint interoperabilitás;
- az érintett hatóságok alkalmazottainak cseréje, képzése és oktatása, a nyelvi képzést és közös feladatokat vagy programokat is beleértve.

Jogérvényesülés program

Időszak: 2014–2020

Költségvetés: 472 millió EUR

Jogalap: Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a 2014–2020-as időszakra a Jogérvényesülés program létrehozásáról, COM(2011) 759 végleges, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0759:FIN:HU:PDF>.

A program általános célja, hogy a polgári és büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés elősegítése révén hozzájáruljon az európai igazságszolgáltatási

térség kialakításához. A program elősegíti a polgári és büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén elfogadott uniós jogszabályok hatékony, teljes körű és következetes alkalmazását, segíti az igazságszolgáltatás igénybevételét, megelőzi és visszaszorítja a kábítószer-keresletet és kínálatot. Mindez a képzés és a tudatosság-erősítés támogatásával, a hálózatok megerősítésével, és a határon átnyúló együttműködés megkönnyítésével érhető el.

Ebbe a keretbe illeszkedik az egyszerűsítésre és ésszerűsítésre törekvő Jogérvényesülés program, amely a 2007–2013 közötti időszakra szóló három, az Alapvető jogok és jogérvényesülés program keretében finanszírozott program helyébe lép:

- Polgári jogi jogérvényesülés;
- Büntetőjogi jogérvényesülés;
- Drogprevenció és felvilágosítás program.

Célkitűzések

- A polgári és büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén elfogadott uniós jogszabályok hatékony, teljes körű és következetes alkalmazásának elősegítése. E célkitűzés elérésének mérésére többek között a határon átnyúló együttműködési esetek számát kell mutatóként figyelembe venni.
- Az igazságszolgáltatás igénybevételének elősegítése. E célkitűzés elérésének mérésére többek között az igazságszolgáltatás igénybevételének európai megítélését kell mutatóként figyelembe venni.
- A kábítószer-kereslet és kínálat megelőzése és visszaszorítása. E célkitűzés elérésének mérésére többek között a határon átnyúló együttműködési esetek számát kell mutatóként figyelembe venni.
- A program célja a nők és férfiak közötti egyenlőség előmozdítása, valamint a nemen, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékonyságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés megakadályozása.

Támogatott tevékenységek

- analitikai tevékenységek, így például adatok és statisztikák gyűjtése; közös módszerek, és adott esetben indikátorok vagy referenciaértékek kidolgozása; tanulmányok, kutatások, elemzések és felmérések; értékelések és hatásvizsgálatok;
- a bírák, ügyészek és igazságügyi alkalmazottak képzésére irányuló tevékenységek;

- egymástól való tanulási, együttműködési, tudatosító és terjesztési tevékenységek;
- a főbb szereplők, kulcsfontosságú európai szintű hálózatok támogatása; szakértői testületek és szervezetek, nemzeti, regionális és helyi hatóságok közötti európai szintű hálózatépítés; szakértői hálózatok finanszírozása; európai szintű megfigyelőállomások finanszírozása.

Progress program

Időszak: 2014–2020

Költségvetés: 500 millió EUR

Jogalap: Az Európai Parlament és a Tanács 2006. október 24-i 1672/2006/EK határozata a Progress közösségi foglalkoztatási és társadalmi szolidaritási program létrehozásáról, HL L 315., 2006., <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:315:0001:0008:HU:PDF>; és

Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács rendelete az Európai Unió társadalmi változás és innováció programjáról, COM(2011) 609 végleges, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0609:FIN:HU:PDF>.

A PROGRESS program végrehajtása arra irányult, hogy kiegészítse az Európai Szociális Alapot (ESZA), és fellépjen a szegénység, a munkanélküliség és a megkülönböztetés ellen, támogassa a nemek közötti egyenlőséget, segítse a fogyatékossgal élő emberek társadalmi beilleszkedését és a hasonló tevékenységeket. A 2014–2020 közötti időszakban a Progress program „nemek közötti egyenlőségre” és „megkülönböztetésmentességre” vonatkozó szakaszai a jogérvényesülés új eszközeibe fognak beépülni. Az Európai Unió társadalmi változás és innováció programjának új Progress eleme mindazonáltal támogathatja a munkaerő-piaci igények és a szociálpolitikai hatások felmérését. A PROGRESS végső célja, hogy támogassa az Európa 2020 stratégia célkitűzéseinek elérését. Az egyik fő prioritása, hogy elősegítse a jobb ellenőrzési színvonalat, a munkavállalók védelmére és az egyenlőségre vonatkozó jogszabályok nyomon követését és végrehajtását az uniós országokban, és felülvizsgálja, hogy az uniós jogszabályokat hogyan alkalmazták.

A Progress program 2014–2020-re szóló célkitűzései:

- Jó minőségű összehasonlító elemzési tudásbázis kialakítása és terjesztése annak biztosítása érdekében, hogy az Unió foglalkoztatási és szociális politikája és munkakörülményekre vonatkozó

jogszabályai szilárd tényeken alapuljanak és tükrözzék az egyes tagállamok és egyéb részt vevő országok szükségleteit, kihívásait és körülményeit.

- Az eredményes és inkluzív információmegosztás, a kölcsönös tanulás és az Unió foglalkoztatási és szociális politikájával és munkakörülményekre vonatkozó jogszabályaival kapcsolatos párbeszéd elősegítése uniós, nemzeti és nemzetközi szinten annak érdekében, hogy ez segítse a tagállamokat és egyéb részt vevő országokat politikáik kialakítása és az uniós jog végrehajtása során.
- Pénzügyi támogatás nyújtása a politikai döntéshozók számára a szociális és munkaerő-piaci politikai reformok tesztelése érdekében; a fő szereplők társadalmi kísérletek megtervezéséhez és végrehajtásához szükséges kapacitásának kiépítése, valamint a vonatkozó tudásbázis és szakértelem elérhető tétele.
- Pénzügyi támogatás nyújtása az uniós és nemzeti szervezeteknek az Unió foglalkoztatási és szociális politikája és munkakörülményekre vonatkozó jogszabályai kialakításához, előmozdításához és támogatásához szükséges kapacitásaik növelése érdekében.

EIDHR – a demokrácia és az emberi jogok európai eszköze

Időszak: 2007–2013

Költségvetés: 1 104 millió EUR

Jogalap: Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 20-i 1889/2006/EK rendelete a demokrácia és az emberi jogok világszintű előmozdítása finanszírozási eszközének (a demokrácia és az emberi jogok európai eszköze) létrehozásáról, HL L 386., 2006.,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:386:0001:0011:HU:PDF>.

Ez az új eszköz arra irányul, hogy támogatást nyújtson a demokrácia és az emberi jogok előmozdításához az EU-n kívüli országokban. Az EIDHR keretében történő segítségnyújtás kiegészíti a demokráciát és az emberi jogokat támogató uniós szakpolitikák végrehajtására használt más eszközöket, amilyen például az ENPI, a DCI vagy az IFS.

Célkitűzések

- a civil társadalom által az emberi jogok és a demokratikus reformfolyamat támogatásában betöltött szerep erősítése;

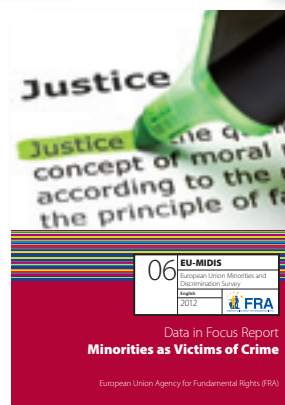
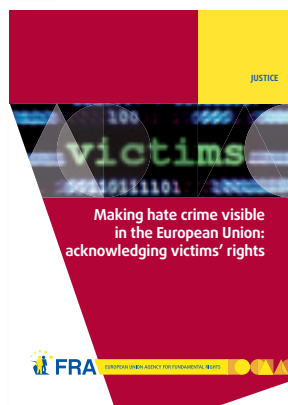
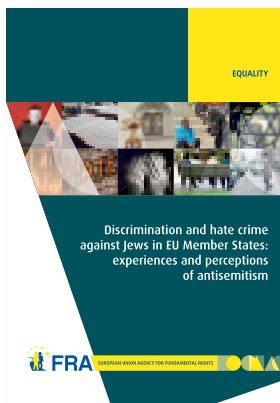
- az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának erősítése azokban az országokban és régiókban, ahol ezeket a legnagyobb veszély fenyegeti;
- a választási folyamatok megbízhatóságának erősítése, különösen a választási megfigyelő küldöttségek révén és az ezekben a folyamatokban részt vevő helyi civil társadalmi szervezetek támogatása által.
- az emberi jogokkal foglalkozó civil társadalmi szervezetek támogatása;
- a civil társadalom és a nemzetközi szervezetek közötti együttműködés elősegítése, valamint az emberi jogokkal kapcsolatos eszközök végrehajtását nyomon követő civil társadalmi tevékenységek támogatása;

Támogatott tevékenységek

- az emberi jogok védelmezőinek támogatása;
- oktatás az emberi jogok és a demokrácia területén;
- a nemzetközi humanitárius jog betartásának előmozdítása.

További FRA publikációk, amelyek a rasszizmus, megkülönböztetés, intolerancia és szélsőségesesség kérdésével foglalkoznak:

HOGYAN JUTHAT HOZZÁ AZ EURÓPAI UNIÓ KIADVÁNYAIHOZ?

Ingyenes kiadványok:

- egy példány: az EU Bookshopból (<http://bookshop.europa.eu>),
- több példány, valamint plakátok, térképek rendelése: az Európai Unió képviselőin keresztül (http://ec.europa.eu/represent_hu.htm), nem uniós országokban a küldöttségektől (http://eeas.europa.eu/delegations/index_hu.htm), a Europe Direct szolgáltatáson keresztül (http://europa.eu/europedirect/index_hu.htm) vagy a 00 800 6 7 8 9 10 11 telefonszám tárcsázásával (ingyenesen hívható az EU egész területéről) (*).

(*) A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni).

Megvásárolható kiadványok:

- az EU Bookshopból (<http://bookshop.europa.eu>).

Előfizetéses kiadványok:

- az Európai Unió Kiadóhivatalának forgalmazó partnereitől (http://publications.europa.eu/others/agents/index_hu.htm).

HELPING TO MAKE FUNDAMENTAL RIGHTS A REALITY FOR EVERYONE IN THE EUROPEAN UNION

A rassizmus, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia motiválta bűncselekmények, a szélsőséges ideológiai elemek politikai és társadalmi párbeszédben való általános jelenléte és az etnikai megkülönböztetés az Európai Unió egész területén észlelhető jelenségek. Országos, uniós és nemzetközi szinten egyre szélesebb körben váltottak ki aggodalmat az erőszakos rasszizmus és az intolerancia más formáinak megnyilvánulásai az EU két tagállamában, Görögországban és Magyarországon. A két eset közös, ugyancsak aggályos vonása az is, hogy az illegális migránsok (Görögországban), illetve a romák és zsidók (Magyarországon) ellen szélsőséges retorikával fellépő, félkatonai módszereket használó vagy félkatonai csoportokhoz szorosan kötődő pártok jelentős parlamenti képviselőre tettek szert.

Az FRA a fenti helyzetre való tekintettel kezdeményezte az adatgyűjtést és ennek a tematikus helyzetjelentésnek az összeállítását. A jelentésben megvizsgálja, hogy az állami hatóságok, hivatalos emberi jogi szervek és civil szervezetek milyen hatékonysággal reagáltak a rasszizmusra, a megkülönböztetésre, az intoleranciára és a szélsőségesre ebben a két uniós tagállamban.

Bár a jelentés csak két országgal foglalkozik, az ilyen jelenségek elleni küzdelemben felmerülő akadályok meghatározása az egész Unió szempontjából releváns. A jelentés javaslatokat fogalmaz meg olyan kérdésekben, mint a rasszista és hasonló bűncselekmények kezelése, a rendőrség iránti bizalom erősítése és a szélsőségeség elleni fellépés, ezért használatuk az EU valamennyi tagállamában megfontolandó lehet.

Kiadóhivatal

FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Bécs – Ausztria
Tel. +43 1580 30-0 – Fax +43 1580 30-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights
linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency
twitter.com/EURightsAgency

ISBN 978-92-9239-427-1

9 789292 394271